לציונות–לסוציאליזם–לאחוות עמים
על המשמר
יום ו', ח' באדר א' תשמ"ו, 14 בפברואר 1986 / שנה מ"ג מס' 12964 / המחיר 94 אגורות כולל מע"מ

שניים מאסירי המחתרת שוחררו לאחר שהרצוג הקל בעונשם

מאת כתב „על המשמר"

נשיא המדינה, חיים הרצוג, הקל אתמול בעונשם של שניים מאסירי ארגון הטרור היהודי — יעקב היינמן ובן־אחיו, בועז היינמן — והם שוחררו לבתיהם.

יעקב היינמן היה שפוט ל־40 חודשי מאסר ובועז היינמן — ל־3 שנות מאסר. שניהם שוחררו לפני תום תקופת שני־שליש ממאסרם.

פרס מנסה לשנות את מדיניות המיתון; שרי הליכוד „שומרים" כסף לעידן־שמיר

לשרון ומודעי יש קרן של 100 מיליון דולר למימון הצמיחה לאחר הרוטציה ● פרס רוצה לנצל סכומים שהצטברו כתוצאה מהוזלת הנפט — כדי לחדש את הצמיחה ● מודעי: תוכנית יעקבי היא אוסף של לא־כלום ו„אי־אפשר לעשות צמיחה בהבל־פה"

מאת כתבינו הכלכליים בירושלים ות"א, ירון זליג, אבשלום קווה, יהודה צור ומוטי בסוק, כתבי „על המשמר"

לליכוד אין שום כוונה לאפשר לראש הממשלה שמעון פרס לשלוט על כספים או על קרנות לצמיחה כלכלית, אומרים מקורות. במקום זה יש כבר היום בשליטת שר־האוצר, יצחק מודעי, ושר־התעשייה והמסחר, אריאל שרון, קרן בשווי 100 מיליון דולר, אשר ייעשה בה שימוש לפי התוכניות של הליכוד.

לדברי מקורות, מתנהל מאבק על סכומים אלה, במיוחד נוכח העובדה שמאז חודש יולי, הפסיקה הממשלה כליל את הלוואות הפיתוח לסקטור העיסקי.

הדברים נאמרו בעקבות הודעת רה"מ פרס, כי הממשלה צריכה לאפשר לתעשייה, לחקלאות ולתיירות, לגייס 500 מיליון דולר לצרכי השקעות וחידוש הצמיחה. לכתבנו נודע, כי גם הנגיד מנדלבאום תומך בדרישה זו — ושר־האוצר נתן את הסכמתו להקמת קרן בסכום זה באחריותו של פרס. דברי פרס נאמרו בכנס מכון וייצמן למדע.

גיוס לצמיחה

לדבריו, התקציב של השנה יסתיים בעודף של כ־40 מיליון דולר. בעוד שבהתכתבות עם שולץ הוא דיבר על גרעון בסכום של 1.2 מיליארד דולר בשנת תקציב זו. כ־250־300 מיליון דולר דורבות נוצרו כתוצאה מהוזלת הנפט, ו־100

(סוף בעמוד 2)

הבנקים המסחריים קיבלו 350 מיליון דולר מבנק־ישראל ב־85'

מאת כתבנו הכלכלי בירושלים

בנק ישראל הזרים לבנקים המסחריים כ־350 מיליוני דולר במהלך 1985, מיזמן לתמוך בשערי ריבית גבוהים. הבנק המרכזי שילם סכומים אלה לבנקים עבור כספים שהם הפקידו בבנק ישראל. סכומים אלה לא נרשמים בתקציב המדינה ולא חייבים את אישור ועדת הכספים של הכנסת.

מקורות במערכת הבנקאית אמרו, שאין כמעט תקדים בעולם לתשלומים אלה שמבצע בנק ישראל. המקורות ציינו, שבנק ישראל טען שהתשלומים לבנקים דרושים כדי להילחם באינפלציה. לדברי המקורות, במחצית השנייה של 1985, כשהאינפלציה נבלמה, הגדיל בנק ישראל את התשלומים לבנקים המסחריים והזרים כ־230 מיליון דולר.

פקידים בכירים במשרד־האוצר הופתעו לשמוע על גודל ההזרמה וציינו, שהבנק המרכזי אינו נוהג לדווח באופן שוטף על הסכומים אותם הוא מזרים.

מוסקווה לא אוהבת את שמחת־שיחרור־שצ'רנסקי ● עמוד 4

אירן מתרצת נסיגתה בנשק כימי ● עמוד 22

מומחים יבדקו החלת מעבר סחורות בין ישראל לבין מצרים ● עמוד 4

לוי הובס בבית־שאן וירושלים ● עמוד 24

ספירת הקולות במנילה: תתחדש היום — מרקוס מוביל ● עמוד 2

ישראל — לגמר אליפות העולם

מאת ישראל פז

נבחרת ישראל בכדורסל עלתה אמש לגמר אליפות העולם, שתיערך ב־5־20 ביולי בספרד, כשגברה בקרב דרמטי 90:92 על צ'כוסלובקיה, לעיני עשרת אלפים צופים ביד־אליהו.

זו הפעם השנייה, שישראל תתמודד בגמר עם עוד 23 נבחרות, בפעם היחידה עד כה הופיעה כ־1954 בריו־דה־ז'נרו.

הגרלת משחקי הגמר תיערך מחר במינכן.

פרטי המשחק — במדור הספורט.

פרס מברך את שחקני נבחרת צ'כיה לפני שהפסידו לנבחרת ישראל ביד־אליהו (צילום: אריה קנגר)

ערפאת בקאהיר — אך סיכויי הפגישה המשולשת לא ברורים

מנהיג אש"ף, יאסר ערפאת, הגיע אתמול לקאהיר לשיחות עם נשיא מצריים, חוסני מובארק. על המנהיג הפלשתיני התלוו יועצו המדיני, האני אל חסן, ועוזרים נוספים.

ככר עם הגעתו אתמול, נפגש ערפאת עם הנשיא חוסני מובארק לפגישה קצרה בת מחצית השעה. עם צאתו מהפגישה בארמון אל־עורובה, אמר הנשיא מובארק בתשובה לשאלת כתבים, כי בפגישה דנו באופן כללי בנעשה בעולם הערבי, וכי הערב ייפגשו לסיבוב שיחות נוסף.

ביקור צפוי

את מנהיג אש"ף, אשר הגיע בטיסה מבגדאד, קיבלו בשדה התעופה של קאהיר, שר־החוץ המצרי, עצמת עבד אל מג'יד, ובכירים נוספים. ביקורו של ערפאת בקאהיר היה צפוי, בעקבות שיחותיו עם המלך חוסיין. בשבוע שעבר נמסר, כי ייצא לקאהיר, שם ינסה המנהיג המצרי להפעיל את השפעתו כדי להניע את המשא־ומתן הפוליטי.

יאסר ערפאת היה לאחרונה בקאהיר בנובמבר. אז גם יצא במה שכונה „הכרזת קאהיר", בה הודיע על הפסקת הטרור של אש"ף בחו"ל. בצאתו אתמול מהפגישה הראשונה עם הנשיא מובארק אמר מנהיג אש"ף, כי השיחות בעמאן נפסקו מאחר וארה"ב סירבה, בלחץ של ישראל, להכיר בזכות הקיום של מיליון פלשתינים.

בינתיים אין פיסגה

בהתייחסו לאפשרות של קיום ועידה בינלאומית אמר ערפאת, כי ועידה כזו תתקיים רק אם יתאפשר הדבר מבחינת המצב הבינלאומי.

לפני שבוע נפוצו בקאהיר שמועות, כי תיתכן פגישה משולשת בין המלך חוסיין, הנשיא מובארק ומנהיג אש"ף, יאסר ערפאת. בינתיים, לא נמסר מעמאן על אפשרות של פיסגה כזו.

שמחה טרם זמנה

לכאורה ניתן היה לשמוח, שראש־הממשלה, שמעון פרס, השתכנע בצורך לנטוש את מדיניות הבלימה הכלכלית ולעבור לשלב של צמיחה במשק. לכאורה ניתן לקבוע בסיפוק, שגם שמעון פרס קיבל את העמדות שבוטאו בעיתון זה מאז קביעת המדיניות הכלכלית החדשה, לפיהן אין המשק מסוגל לעמוד בשיעורי ריבית של 50־60 אחוז לשנה – ושבדרך זו יגיעו מפעלים ומשקים חקלאיים לפשיטת־רגל.

ניתן גם להסכים עם הערכתו של פרס, לפיה במסגרתו מכחנים שרים שהתאפשרו בגזירות, בקיצוצים, ובחסבורים, כי שיעור אבטלה של 7.5 אחוזים הוא כלי לגיטימי של מדיניות.

אולם השמחה נראית עדיין טרם זמנה. חברי ממשלתו של פרס ובראשם מודעי, עוד לא השלימו עם השינוי שחל בעמדות ראש־הממשלה. הם טרם נתנו את ידם להקמת קרן הצמיחה בראשות פרס, וממשיכים לנהל את מדיניות הריסון המוניטארי, שהביא עשרות מפעלים ומשקים חקלאיים על סף פשיטת־רגל.

המדיניות שננקטה בשבעה החודשים של התוכנית הכלכלית, וגם בשנה שלפניה, היתה מכוונת לשחוק את השכר, אף לדברי ראש־הממשלה עצמו, בשיעור של 25־30 אחוז. השכר שנשחק הועבר לשם כיסוי הוצאות הריבית בשיעורים ריאליים של כ־80 אחוז לשנה. על־מנת שהשכירים, ובעיקר עובדי הסקטור הציבורי, יקבלו גזירות אלה ללא ריטון וללא שביתות, הונף עליהם האיום בפיטורים המוניים של כרבבת עובדים. כך הועברו לכיסיהם של בעלי הדולרים, שעברו מהר מאוד לפקדונות שקליים, כ־1.5 מיליארד דולר. סכום זה שולם בחלקו על־ידי בנק ישראל ובחלקו על־ידי המשק חיצוני הלווה.

לא היתה מלכתחילה כל הצדקה כלכלית למדיניות זו, שהתבססה גם על הסתרת האמת וגם על קיצוץ תקציבי גדול יותר ושחיקת־שכר עמוקה יותר ממה שתוכנן והוצהר. אולם גם אם ראש־הממשלה השתכנע, כי בימים אלה, הריבית השקלית הריאלית, למרות שיעור אפסי של אינפלציה בינואר, עדיין נעה סביב 80־100 אחוז לשנה, השכר עדיין נשחק, ולא נעשה דבר להצלת אותם מיגזרי משק שהתמוטטו בעקבות מדיניות זו.

לכן, עם כל השמחה שראש־הממשלה עבר כבר את מחצית הדרך ומנסה לשנות את מדיניותו, קשה להאמין כי ממשלת הליכוד הלאומי, מלאת סתירות, מסוגלת להצעיד את המשק „בריצה קדימה". קשה גם לראות, ששר־האוצר הנוכחי יתן ידו להצלת משק הכותנה, הבנייה, מפעלי התעשייה ואזורי הפיתוח מוכי האבטלה. לכן, אם פרס באמת רוצה להצעיד את המשק קדימה, יהיה עליו לעבור גם את המחצית השנייה של הדרך.

אסיר נורה למוות על־ידי שוטר במהלך מרד עצירים

[illegible]

"המשמר"

ראשי ערי הפיתוח ותושביהן יפגינו ביום א' מול הכנסת

במחאה על אי־קיום הבטחות הממשלה להזרמת כספים ● קריית שמונה תושבת ביום ד'

מאת יהודה צור, כתב „על המשמר"

ראשי ערי הפיתוח ותושביהן יפגינו ביום א' הקרוב מול בניין הכנסת בירושלים במחאה על אי־קיום הבטחות הממשלה להזרים כספים ולסייע לפתרון בעיית האבטלה.

התושבים ייצאו בכ־70 אוטובוסים מכל עיירות הפיתוח ויפגינו מול הכנסת ומול משרד ראש הממשלה בעת ישיבת הממשלה.

ראש עיריית קריית־שמונה, פרוספר אורן, אמר לכתבנו, כי עד כה לא מומשו ההבטחות שניתנו על־ידי ראש הממשלה ושרי האוצר והפנים להזרמת כספים לערי הפיתוח, שחובותיהן נאמדים בכ־47 מיליון שקלים חדשים.

אם לא יועברו הכספים האלה לסיוע של הרשויות בערי הפיתוח על מנת לאפשר תשלומי משכורות, תשלומי מס הכנסה וביטוח לאומי לספקים אחרים, ישקלו ראשי ערי הפיתוח השבתה ממושכת של הרשויות, ואף השבתה כללית של הישובים.

קריית־שמונה תושבת

קריית־שמונה תושבת כליל ביום ד' הבא במחאה על מצבה הכלכלי הקשה ובעיית האבטלה.

ההחלטה להשבית את העיר נתקבלה בישיבה מיוחדת שהתקיימה בבניין העירייה, בהשתתפות ראש העיר פרוספר אורן, חברי מועצת העירייה ומנהלי מפעלים, מנהלי מוסדות חינוך ואישי ציבור.

ראש עיריית ירושלים, טדי קולק, מעניק לכנר איזק שטרן את אות „נאמן ירושלים" על פועלו להעמקת התרבות בעיר
צילום: אליהו הראתי

עובדי סולל־בונה חסמו צמתים בחיפה ובחולון

משכורותיהם שעוכבו ישולמו מחר

מאת אבשלום קווה וירון זליג, כתבי „על המשמר"

עובדי היחידה הקבלנית של „סולל בונה", המונה 3500 איש, יקבלו משכורתם מחר. הודעה על כך נמסרה אתמול לנציגי העובדים.

מהנהלת הקונצרן נמסר אמש, כי העיכוב בתשלום המשכורות נובע מהקשיים בהם שרויה החברה.

עובדי היחידה קיימו אתמול הפגנות בשני מוקדים בחיפה ובאזור. בצומת הסמוך לאיזור התעשיה בחולון חסמו העובדים את הכביש תוך שימוש בבולדוזר. בהתערבות כוחות המשטרה נפתח הכביש לתנועה. העובדים טענו בהפגנה, כי לא מדובר רק בעיכוב השכר, אלא גם בירידה משמעותית בשכרם.

עובדי סולל בונה באיזור חיפה והצפון חסמו אתמול בבוקר למשך כחצי שעה את התנועה בכביש „רשנים".

העובדים הציבו על הכביש ציוד מיכני כבד שחסם את זרימת התנועה.

סגן מפקד משטרת מרחב חיפה ניצב־משנה אריה גורן, שהגיע למקום הורה לאנשיו לפנות את הכלים והתנועה בכביש חודשה.

המשטרה עיכבה לחקירה 9 עובדים והם שוחררו לאחר מכן בערבות עצמית.

התכנסות אחרונה ב„אתא" להסברת הסדר הפיצויים

מאת כתב „על המשמר" בחיפה

850 עובדי תשלובת הטקסטיל „אתא" יתכנסו הבוקר בפעם האחרונה כדי לשמוע הסברים בדבר הסדר הפיצויים המגיעים להם ושעליהם החליטה שלשום הוועדה שדנה בנושא זה.

על פי ההסדר, תקציב הממשלה כ־5 מיליון דולר כפיצויי פיטורין והפנסיה המגיעה להם. הוועדה בראשותו של סמנכ"ל „מקורות" עוכדיה אלה קבעה, כי העובדים שלהם נותרו 10 שנות עבודה כלומר נשים מגילאי החמישים וגברים מגיל 55 לפנסיה החל מ־1.1.86 ויצטרפו לקרן הפנסיה מקופת המדינה.

שאר העובדים יקבלו פיצויי פיטורים על בסיס משכורת חודש מאי האחרון, והפרשי הצמדה עד 31.12.85 ובתוספת תשלומי הפרמיה והמשמרות שקיבלו במשכורת חודש מאי.

כתבנו מוסיף, כי על־פי הערכת היועץ המשפטי של מועצת פועלי חיפה, עו"ד יוסי כץ, יוכלו העובדים לקבל את הכספים המגיעים להם כבר בתחילת השבוע הבא.

עובדי מספנות ישראל ישבתו מול ביתו של ראש הממשלה

מאת כתב „על המשמר" בחיפה

ועד עובדי מספנות ישראל החליט בישיבתו אתמול לפתוח בזמן הקרוב בשביתת שבת מול ביתו של ראש הממשלה שמעון פרס. במהלך הישיבה חזרו חברי הוועד על עמדתם שההחלטה היחידה שתספק אותם היא ההחלטה על פתיחתה מחדש של המספנה.

מזכיר הוועד דוד גולדמן מסר אתמול, כי העובדים ממתינים עתה לראות מה יהיו צעדיו הבאים של כונס הנכסים שמונה למפעל, לפני שיחליטו כיצד להמשיך את מאבקם. הוא הביע תקווה, כי עד יום ראשון תחודש העבודה במפעל.

בתוך כך חתמו אתמול כמה מאות מעובדי המספנה על תצהיר שיוגש לבית המשפט המחוזי בחיפה באמצע החודש ובו הם מביעים את התנגדותם לסגירת המספנה. את ההחתמה אירגנה מועצת פועלי חיפה ואת טיעוני העובדים ישמיע בפני בית המשפט היועץ המשפטי של מפ"ם עו"ד יוסי כץ.

אתמול בשעות הבוקר ביקר אצל העובדים ראש עיריית חיפה אריה גוראל.

ספינת המבריחים תשוחרר אם יתברר שמדובר „רק בחשיש"

הספינה עוגנת באשדוד ■ המלח נהרג כנראה מירי ספינת ה„דבור" של חיל הים ■ 2 אבובים מלאי חשיש נתגלו מול עזה

מאת אבי בניהו, כתב „על המשמר"

במכון לרפואה משפטית תתבצע היום נתיחה שלאחר המוות בגופתו של המלח התורכי שנמצא הרוג על סיפונה של הספינה שנעצרה על־ידי חיל הים.

הרמטכ"ל רא"ל משה לוי אמר אתמול כי לא מן הנמנע שהאיש נהרג ממטחי הירי של ספינת „הדבור" של חיל הים. הספינה התורכית שנלכדה לאחר מירדף מלווה בירי נמצאת כעת ברציף של חיל הים באשדוד.

אנשי הספינה, 8 מלחים תורכיים ופלשתינאי אחד, נחקרים עתה על־ידי המשטרה ואם ימצא שלא עסקו בפעילות חבלנית או בהברחת אמצעי לחימה תשוחרר הספינה להמשך דרכה. סיור של חיל־הים מצא אתמול במרחק של 18 מייל מהחוף מול עזה 2 אבובים מלאים חשיש שעל פי ההערכה הושלכו מהספינה התורכית בעת התקריה.

הרמטכ"ל רא"ל לוי מסר כי „דבור" חיל הים שעצר את הספינה ופתח לעברה באש פעל בהתאם להוראות הקבועות.

כתבנו מציין כי מבדיקה ראשונה של רופא חיל־הים נקבע, כי המלח שנמצא מת נהרג כתוצאה מדקירות סכין. בהמשך הסתבר כי קליע של כלי ירייה גרם למותו.

גורמים המחזיקים בספינה ומתודקרים את אנשיה מדווחים כל העת על הנעשה למשרד החוץ ולקונסוליה איסטנבול בישראל.

מפלגת הפועלים המאוחדת — מפ"ם
המחלקה המוניציפלית

כנס מוניציפלי מיוחד לזכרו של
פנחס זינגר ז"ל

מתקיים היום, יום חמישי 13.2.86 בשעה 09.30 בבית הקר רמלה

בהשתתפות:
ח"כ אלעזר גרנות – מזכ"ל מפ"ם
מר חיים קוברסקי – מנכ"ל משרד הפנים
מר יורם רבי – ראש עיריית רמלה
הח' אפרים קורן – מזכיר מדיני
הח' יהודה חשאי – יו"ר המח' המוניציפלית – מפלגת העבודה

נציגינו ברשויות המקומיות וחברי ועדות מוניציפליות מוזמנים

פפו והעצני „מועמדי" שריד לתפקיד היועץ המשפטי

מאת יצחק שור, כתבנו בכנסת

ח"כ יוסי שריד (ר"צ) הציע אתמול לשר המשפטים לשקול גם את מועמדותם של עו"ד אליקים העצני ושל עורך־הדין אהרון פאפו לתפקיד יועץ משפטי. הצעתו הועלתה בעקבות הזכרת שמו של דב שילנסקי, יו"ר ועדת הפנים, לתפקיד היועץ המשפטי. אבל אם תגיע הממשלה למסקנה שאין הכרח ביועץ בעל הכשרה משפטית יכולה להישקל בכובד ראש גם מועמדותו של רפאל איתן – אמר שריד.

שתי נשים נהרגו מ„פצצת מזוודה" במזרח־ביירות

ביירות. — בהתפוצצות מטען חומר נפץ שהוחבא בתוך מזוודה, נהרגו אתמול שתי נשים ו־10 נפצעו במזרח־ביירות.

התפוצצות זו אירעה לאחר שהמיליציה הנוצרית „הכוחות הלבנוניים" עצרה עשרות אנשים החשודים במעורבות בהתפוצצויות הקטלניות האחרונות במזרח־ביירות.

התפוצצות זו נחשבת כשלב נוסף במאבק הכוחות בקרב האוכלוסיה הנוצרית על הסכם השלום שהושג בתיווך סורי. (עיצ, עד)

● „סמנטיקה בחיי יום יום" — הוא שמו של ספר לימוד חדש, שיצא לאור בימים אלה מטעם האגף לתוכניות לימודים במשרד־החינוך והתרבות.

● סגן ראש הממשלה ושר־החינוך־והתרבות, מר יצחק נבון, הוזמן לביקור בפולין, כדי לעמוד מקרוב על הפעולות המתבצעות שם לחקר ולזכר השואה.

● איגוד תיירותי, שיאגד בתוכו את כל גורמי התיירות הפועלים מסביב לכינרת — הוקם אתמול בטבריה. האיגוד כולל את עיריית טבריה ואת המועצות האיזוריות רמת הגולן ועמק־הירדן.

מזג־האוויר

תחזית מזג האוויר להיום: במשך היום ייעשה מעונן ואחר הצהריים יתחיל לרדת גשם.

הטמפרטורות: ירושלים 7 עד 16, תל־אביב 10 עד 20, חיפה 10 עד 18, רמת־הגולן 6 עד 12, נהריה 10 עד 18, צפת 5 עד 11, טבריה 9 עד 18, נצרת 8 עד 17, עפולה 8 עד 20, השומרון 8 עד 16, נמל התעופה לוד 8 עד 21, יריחו 9 עד 22, באר־שבע 10 עד 23. (עתי"ם)

הבדואים: אל תהפכו אותנו לשונאים

זרועות השלטון פוגעים כמעט מדי יום בכלכלת הבדואים, שהיא בלאו הכי דלה ביותר. יתנו לנו השלטונות קצת אדמה עם מעט מים כדי שנוכל להמשיך בחקלאות. עתה הופכים את הבדואים לשונאים.

אמר — אתמול יו"ר האגודה לסיוע והגנה על זכויות הבדואים בישראל, נורי אלעוקבי, במסיבת עיתונאים ב„בית סוקולוב" בתל אביב.

במסיבה השתתפו גם חבר ההנהלה שייך עודה אבו סריחאן וסלימאן אל־בחירי משבט אל הוזייל, אשר טען, כי אנשי מינהל מקרקעי ישראל עקרו ב־4 בפברואר השכם בבוקר מטע זיתים שלו הנמצא כ־10 ק"מ צפונית לבאר־שבע.

הוא טען, המטע היה בן 1־3 שנים ונטוע על שטח פרטי שלו. נעקרו 260 עצים. האיש הגיש תלונה למשטרה בתל־שבע ב־6 בפברואר. לדבריו, עומד אל־בחירי להגיש תביעה משפטית של 120 אלף ש"ח, כגודל הנזק שנגרם לו.

לפי טענת אלעוקבי, העמיסו אנשי „הסיירת הירוקה" ביום ה' שעבר כ־400 כבשים השייכים למשפחות אל עורג'אן משבט עזאזמה, ליד קיבוץ משאבי שדה. ב־9 בפברואר לקחו אנשי הסיירת עדר־צאן של 95 ראשים השייכים למשפחות אבו ג'ילדאן.

שייך עודה אבו סריחאן אמר, כי הבדואים רוצים לחזור לאדמות שנלקחו מהם כדי להקים שם כפרים כדוגמת היהודים, כי פרנסת הבדואי היא על חקלאות וגידול בעלי חיים, וזה יפתור את כל הבעיות.

אל־בחירי ביקש, שיחזירו לו את השתילים כדי שיוכל לשתול אותם מחדש.

שלישיית מבחנה ראשונה „תוצרת ירושלים"

שלישיית מבחנה ראשונה „תוצרת ירושלים", נולדה בבית החולים „הדסה" עין־כרם בירושלים. לשלושת התינוקות, שתי בנות ובן, ולאם — שלום. השלישייה נולדה לנינה קלדרון, ספרית בת 34 מרעננה, אשר כבר עשר שנים, מאז שנולד לה בנה הבכור, לא הצליחה להרות שוב.

היא הגיעה למחלקת היולדות של בית החולים „הדסה" עין־כרם בירושלים, ולאחר שהתקבלה לטיפול במבחנה, הרתה מיד לאחר ההפרייה הראשונה. הלידה בוצעה בניתוח קיסרי, בתום החודש השמיני.

תיקו ראשון לגרינפלד בתחרות בבאר־שבע

אלוף ישראל בשחמט אלון גרינפלד סיים אמש בתיקו עם רב האמן הפולני וירוסלאב שמידט, בתחרות הבינלאומית לשחמט הנערכת בבאר־שבע.

המשחק התקיים במסגרת הסיבוב החמישי. היה זה התיקו הראשון של גרינפלד, לאחר שלושה נצחונות רצופים ומשחק אחד שעדיין לא הסתיים.

בראש התחרות ממשיך להוליך רב האמן מיחאי שובה מרומניה, שזכה אמש בנצחון נוסף, בגוברו על פרננדו בראגה הארגנטיני.

במשחק מסיבוב קודם ניצח גדי רכליס מבאר־שבע את דימיטרי גורביץ מארה"ב.

לשובה 4.5 נקודות והוא מקדים את גרינפלד — 3.5 (1) ושמידט — 3.5.

בקרוב — „חבילות תיור" ישראל־מצרים־ירדן

„חבילות תיור" הכוללות את ישראל ומצרים, וישראל ויוון — ואפילו את ישראל וירדן, עומדות על הפרק — גילה אמש שר התיירות, אברהם שריר.

בהופיעו בפני משתתפי הכינוס העולמי הרביעי לאגודות ידידות בין ישראל לעמים, גילה השר, כי הוזמן ע"י עמיתו היווני למו"מ על „עיסקת חבילה" תיירותית — זאת נוכח הירידה בתיירות לאגן הים התיכון, עקב התגברות הטרור הבינלאומי. (עתי"ם)

ספיקות לגבי יכולתו של חביב לשים קץ למשבר בפיליפינים

מרקוס מוביל, בינתיים, בספירה בפרלמנט ● אקינו לא מוותרת ודורשת את שרביט השלטון ● שומרי־ראש מקצועבים להגן על מועמדת האופוזיציה

מנילה. — הפרלמנט הפי־ליפיני הפסיק אמש את ישיבתו, לאחר שהשלים ספירת במחצית מקולות המצביעים בבחירות לנשיאות, ולפי שעה מקדים הנשיא מרקוס את יריבתו קוריזון אקינו.

על פי התוצאות שנרשמו עד כה, קיבל 6,403,785 קולות לעומת 5,584,581 שניתנו לאקינו. זאת על־פי התוצאות מ־57 מתוך 140 מרכזי ההצבעה ברחבי המדינה, המייצגים 45.7 אחוז מכלל בעלי זכות הבחירה, שמספרם הכולל מגיע ל־26.2 מיליון. הממשלה ומשקיפים זרים מעריכים, כי בפועל מימשו את זכות ההצבעה רק כ־20 מיליון מצביעים.

יו"ר הפרלמנט, ניקאנור איני־גואז, הודיע, כי הבית יתכנס מחדש היום ב־8 בבוקר, כדי להמשיך בספירת הקולות.

הוא הוסיף, כי תפקיד הפרלמנט הוא רק לרשום את מספרי הקולות ולהכריז על המנצח, טענות בדבר אי־סדרים בבחירות יש להעלות בפני בתי־הדין של מערכת הבחירות.

משקיפים הביעו ספיקות לגבי סיכוייו של פיליפ חביב, השליח המיוחד של הנשיא רייגן, לשים קץ למשבר. ההודעה על של שיגורו של חביב לפיליפינים וקריאתו של הנשיא רייגן למען שיתוף־פעולה בין שני המועמדים היריבים לנשיאות, עוררו גל של מחאות בשורות האופוזיציה.

אותן שגיאות

"האמריקנים עושים אותן שגיאות כפי שעשו בניקאראגואה ובאל סלבדור", אמר מנהיג הקואליציה התומכת בקוראזון אקינו, הסנטור לשעבר סאלונגה.

אקינו, שמקורביה אומרים לגביה כי יש לה "עצבים של ברזל" וכי אין היא מוכנה כלל לקבל את דרישותיו של חביב, הבהירה בצורה בוטה, כי אין היא מוכנה להתפייסות כלשהי עם הנשיא מרקוס.

היא גורסת, כי ניצחה בבחירות, ואי לכך על מרקוס להעביר לידיה את השלטון.

אווירה מתוחה

מועמדת האופוזיציה בבחירות לנשיאות בפיליפינים, קוראזון אקינו, השתתפה אתמול אחר־הצהריים בכנסיית באקלאראן שליד נמל־התעופה של מנילה, בתפילת־מיסה שהתנהלה באווירה מתוחה, תוך נקיטת אמצעי ביטחון קפדניים ביותר.

אקינו, שביטלה ביום רביעי אס־פה ראשונה לאחר הבחירות שאמורה הייתה להתקיים באנגלס, במרכז הפיליפינים, בעקבות "איומים להי־תנקש בחייה" — נעה מאז אתמול בבוקר במכונית משוריינת. על פגוש המכונית הזו אפשר לראות לוחית־זיהוי קטנה מאוד של משרד ההגנה האמריקני.

מראשית מערכת הבחירות, ואפילו לאחר הבחירות שהיו לעיתים אלימות, הגנו רק כ־10 אנשים, רובם מתנדבים, על מועמדת האופוזיציה. אולם, החל מאתמול הבחינו העיתונאים, כי מספר שומרי־הראש של אקינו הוגדל לפחות פי־שלושה, ועכשיו מדובר כנראה ב"מקצוענים", הנוסעים ב־4 מכוניות מסביב למכונית השברולט הלבנה של אקינו. באחת המכוניות הללו, נראו השומרים עם אקדחים שלופים בידיהם.

הוועדה זייפה

בינתיים נמסר, כי כ־30 צעירות שעבדו במחשב של מרכז הבחירות ונמלטו משם ביום ראשון, הכריזו באוזני עיתונאיות, כי ועדת הבחירות המרכזית זייפה את סיכומי התוצאות, כדי לעורר את הרושם כאילו הנשיא מרקוס מוביל.

עובדות המחשב נפגשו עם עיתונאיות במקום חשאי וסיפרו, כי לאקינו היה יתרון קל בתדפיסי המחשב, אולם על הלוח הגדול באולם נרשם כאילו מרקוס מוביל. לכן החליטו להסתלק ממרכז הבחירות. (ע־צ, ע־ד)

תומכי האופוזיציה בפיליפינים מקדמים בתאניה את ארונו של המושל לשעבר, אוליו ג'בייר, שנרצח ביום הבחירות

(צילום: אי.פי)

פרס רוצה מדיניות צמיחה...

(המשך מעמוד ראשון)

מיליון דולר מזה הצטברו כבר בקרן ההשוואה. לכן יש לנצל סכומים אלה לחידוש הצמיחה, טען פרס.

"ישנם אנשים שהתאהבו בגזירות, קיצוצים וקימוצים ולא רוצים להפרד ממדיניות זו. הם חושבים לפופולרי ביותר לגזור גזירות כבדות ככל האפשר", אמר פרס, בהתכוונו ככל הנראה למודעי. הוא אמר עוד, כי מפעלים רבים לא מסוגלים לשלם את הריבית של 50־60 אחוז, והגיעו לפשיטת־רגל.

פרס קרא לממשלתו למנוע אבטלה ולטפל באיזורי פיתוח.

דישדוש במקום

הוא גם הזכיר את שחיקת השכר בשיעור של 25־30 אחוז, אותה קיבלו השכירים, לדבריו, ללא שביתות וללא ריטון. "העברת הון לצרכי המשק היצרני היוותה חלק מהתוכנית הכלכלית המקורית", טען רה"מ, שדרש חידוש מיידי של הצמיחה והפסקת הדישדוש במקום.

פרס אמר, כי לא ניתן עוד לדחות את ההליכה לצמיחה, ואולם הוא הדגיש, כי תהליך זה אסור שיתבסס על הגדלת התקציב וחזרה לשיטה של הדפסת כסף.

יעקובי — אוסף של לא כלום

מודעי רמז אתמול, שפרס ושרי המערך רוצים להגדיל את ההוצאה של המשרדים אשר בשליטת מפלגת העבודה. מודעי אף תקף בחריפות את שר־הכלכלה, גד יעקבי, ואמר, שהתוכנית ששר־הכלכלה הכין, הוא אוסף של לא־כלום.

מודעי אמר, שהמערך מנסה לבזבז את המשאבים המעטים שישנם לצמיחה בכלכלית, בסיוע למפעלים כושלים. הוא ציין, שאי־אפשר להוציא משאבים אלה על הגדלת הוצאת תקציבי החינוך, הבריאות, החקלאות והביטחון, ארבעה משרדים אלה הם בשליטת המערך.

עוד ציין מודעי, שהוא אינו פועל לפי תאריך הרוטציה, אלא לפי צורכי המשק. "אי אפשר לעשות יש־מאין, אי־אפשר לעשות צמיחה בהבל פה. אנחנו צריכים את המשאבים אבל לא כדי להקים כיסי־אוויר", אמר שר־האוצר.

בתגובה לדברים אלה אמר השר יעקבי, שהליכוד חושב שיש לבצע את תהליך הצמיחה לאחר הרוטציה, אך הוא טועה. יעקבי אמר, שלליכוד ניסיון עשיר במדיניות של "להטיב עם העם". לדברי יעקבי, הממשלה איננה מטרה — ואם היא איננה מגשימה מדיניות אחראית, אין להמשיך ולקיימה.

קיסר: נתונים בדוקים

מזכ"ל ההסתדרות, ישראל קיסר, אמר אתמול, כי: "נתונים בדוקים מורים שבמחצית השנייה של השנה שעברה, מאז הופעלה התוכנית הכלכלית, ירד פריון העבודה בשמונה אחוזים, לעומת המחצית הראשונה של שנת 85".

קיסר אמר דברים אלו בכנס הארצי המדעי ה־16 של האגודה לקידום יחסי עבודה, שנערך באוניברסיטת בר־אילן. קיסר הוסיף, שאין כל יסוד להנחה שהפחד מפני חוסר עבודה ושחיקת־שכר יהיה בבחינת גורם מדרבן להגברת פריון הייצור והתפוקה במשק.

כן דחה את התפיסה העומדת במרכז התוכנית הכלכלית, שהחרדה מפני פיטורים ואבטלה יועילו להבראה כמטה־קסם.

טיפול בחקלאות

במקום השני בסדר העדיפויות שהציב אמש פרס, היה הטיפול בחקלאות ובבעיותיה. במקום השלישי סיוע למפעלים שניקלעו למצוקה כספית ושלהם סיכוי להבריא. פרס ציין שוב, כי יש לעשות למען שיפור מצבם של הגימלאים והוסיף, כי יש לתקן עיוותים שנוצרו בחלוקת המשאבים למיגזר הערבי.

"אין לכך כל הצדקה. וכשאני משווה את גודל העוול עם המחיר שנדרש כדי לתקן עיוות זה, אני חושב שזה כדאי", אמר פרס.

תקציב של אבטלה

מזכ"ל ההסתדרות ישראל קיסר טען לעומתו, כי אין די בכך ששלושה שרים, בתוכם רה"מ, הגיעו למסקנה כי הגיע הזמן לשינוי יסודי בתוכנית הכלכלית. לדבריו, חייב ראש הממשלה להסיק כי תקציב המדינה האחרון טומן בחובו אבטלה.

קיסר תקף בחריפות את שר־האוצר, יצחק מודעי, באומרו, כי לא ייתכן מצב בו שר־האוצר רואה עצמו כמי שנמצא מעל רה"מ בכל הקשור לנושאי כלכלה.

"אחרי הרוטציה ילכו ויטיבו עם העם, כי יווצרו יתרות כספיות, ובאותה שעה יחשפו את חולשת משק העובדים. אחרי כן יילכו לבחירות ואנו נמצא עצמנו מוכים", אמר קיסר.

גור: צמיחה מיידית

ההתפתחויות האחרונות במשק מחייבות חידוש צמיחה מיידית, אמר אתמול שר־הבריאות, מרדכי גור, במהלך ביקורו בכרמיאל ובצפת. לדבריו, כל עיכוב בביצוע התוכנית תביא לגידול מספר המובטלים ולתסיסה חברתית. לא רק המשק חשוב אלא גם האנשים החיים בו, אמר מוטה גור. לדברי שר־הבריאות, כבר היום נמצאים חודשיים מאחור בטיפול במפולת המתחוללת במשק, כאשר ענפי ייצור שונים הם על סף התמוטטות.

מאילתור לאילתור

מוטי בסוק כתב "על המשמר" בכנסת מוסר:

"רה"מ שמעון פרס עובר מאימפרוביזציה ואילתורים מדיניים לאימפרוביזציות בתוכניות כלכליות חפוזות", טען אתמול יו"ר הקואליציה בכנסת חיים קופמן (ליכוד־חרות).

החזרה גופתו של המחבל הירדני

מאת אבי בניהו, כתב "על המשמר"

צה"ל החזיר היום לידי ירדן את גופתו של המחבל — העריק מצבא ירדן שביצע את המארב הקטלני נגד סיור צה"ל לפני שבועיים באזור מחולה. המחבל נאסר אברהים עבדל אל עזיז, בן 20, חדר בסוף חודש ינואר אל שטח ישראל ופתח באש מן המארב אל סיור בוקר של צה"ל. באותה תקרית נהרגו כזכור 2 חיילי צה"ל, שי צינדר ורונן רייכל ז"ל ושניים נוספים נפצעו.

מאז אותה תקרית הסיק צה"ל את מלוא המסקנות שנדרשו וחיילי צה"ל מגלים יתר עירנות לכל המתרחש באותה הגזרה.

דו"ח משרד־החוץ האמריקני: עלייה ניכרת באלימות — יהודית וערבית — בשטחים

וושינגטון. — התושבים הערביים והיהודיים בשטחים הכבושים, סבלו אשתקד מעלייה ניכרת באלימות — נאמר בדו"ח של משרד־החוץ האמריקני על זכויות־האדם ברחבי העולם.

הדו"ח השנתי, העוסק בזכויות האדם ב־166 מדינות, אמר, כי איומים והפחדות מצד מנהיגים פלשתינים קיצוניים, מנעו את התגבשותה של "הנהגה מקומית מתונה, נראות לעין" בשטחים הכבושים. "סיעה זו או אחרת של אש"ף וכן מיגוון של קבוצות פורשות מאש"ף, טענו לאחריות כמעט לכל מעשי האלימות שבוצעו נגד צה"ל או אזרחים ישראליים", נאמר בדו"ח.

עוד צויין, כי נראה שחלק רב ממעשי האלימות, כולל השימוש הגובר והולך בפצצות מתוצרת־בית, סכינים, רובים ובקבוקי מולוטוב, היה "ספונטני ומקומי".

הדו"ח של משרד־החוץ האמריקני ציין, כי תלונות על אלימות מצד מתנחלים ישראלים נמשכו במשך השנה, כולל האשמות בדבר פטרולים חמושים בלתי־מורשים והטרדות נוספות. הדו"ח ציין, כי אין הוכחות שהשלטונות הישראלים חתרו עינויים, והוא גם ציין שהחוק הישראלי אוסר עינויים.

עוד נאמר בדו"ח, כי באוגוסט אשתקד, אחרי הפסקה של 5 שנים, חידשו שלטונות ישראל את המעצר המינהלי ל־6 חודשים ואת אפשרות הגירושים מהשטחים הכבושים. "ארה"ב הביעה את דעתה, כי צעדים אלה עשויים לעורר מתיחויות נוספות וכי הם אינם עולים בקנה אחד עם אמנת ז'נבה הרביעית לגבי חובות של מעצמה כובשת".

לגבי חופש הדיבור והעיתונות נאמר בדו"ח, כי מספרם של הספרים שנאסרו במפורש בשטחים הכבושים הוקטן מ־1300 ל־350, לאחר שממשלת הקואליציה הישראלית הנוכחית עלתה לשלטון בספטמבר 1984. (ע"ר)

חנה סניורא לאלעזר גרנות: אש"ף תומך בהחלטות האו"ם 242 ו־338

מאת כתבנו לענייני מפלגות

"אש"ף תומך בכל ההחלטות האו"ם הקשורות בבעייה הפלשתינית, כולל 242 ו־338" — אמר אתמול חנא סניורא, עורך "אל פג'ר", בשיחה עם מזכ"ל מפ"ם, אלעזר גרנות, אשר בא לביקור במערכת העיתון.

סניורא חזר לאחרונה מרבת־עמון, שם ניהל שיחות עם יאסר ערפאת ואישים פלשתינים בכירים אחרים. ח"כ גרנות הדגיש בדבריו את תמיכת מפ"ם בהכרה הדדית, בזכות ההגדרה העצמית של העם היהודי והעם הפלשתיני, וקרא לשביתת נשק מוחלטת בין שני הצדדים — על בסיס של הדדיות, לתקופה של 6 חודשים לפחות, כדי לאפשר פתיחתו של המו"מ.

בפגישה השתתף גם לטיף דורי, רכז העניינים הערביים של מפ"ם.

כוח־האדם בוועד־הפועל יצומצם בחמישה אחוזים

מאת כתבנו לענייני ההסתדרות

הוועדה המרכזת של ההסתדרות תקיים, ביום ראשון הקרוב, דיון ראשון בתקציב המוצע לשנת 86', בסך של 74.9 מיליון ש"ח.

הוועדה תעקור מלשכתה הקבועה בבניין הוועד־הפועל ותערוך דיון מיוחד בקיבוץ שפיים.

התקציב "מבשר" קיצוץ של חמישה אחוזים במצבת כוח־האדם בוועד־הפועל ובשלוחות ההסתדרותיות השונות.

התקציב המוצע מהווה גידול של 60 אחוז לעומת תקציב אשתקד, שעמד על 46.5 מיליון ש"ח. הגידול נובע מתחזית, לפיה תהיה שנת 1986 שנת מו"מ קשה על השכר, שיגרור מאבקים ממושכים, וכן יושם דגש חזק על נושאי נוער וצעירים. אגף שיטפל בנושאים אלה הופרד מאגף החינוך והתרבות ויורחב.

62 אחוז מהתקציב יועברו לידי האגף לאירגון ולמועצות פועלים, 17 אחוז לאגף לתרבות ולחינוך ו־15 אחוז לאגף לאיגוד מקצועי.

את התקציב החדש יציג הגזבר החדש, ארתור ישראלוביץ, שבא במקומו של נתן אלמוזלינו. עתה פועל הוועד־הפועל עם תקציב־ביניים. יצויין, כי תקציב השנה החולפת היה ללא גרעון.

● אלמנות־מלחמה שהתארגנו בעמותה כדי להיאבק נגד השחיקה בתמיכה הניתנת להן ע"י משרד הביטחון, יתכנסו ביום שלישי הבא באולם ועד עובדי עיריית בת־ים.

במלאת שנה
לפטירתה של חברתנו
דבורהלה (דבורה) רוטשטיין
נעלה לקברה ביום ראשון 16.2.86 בשעה 3.00 אחה"צ
המשפחה
וקיבוץ כפר־מנחם

במלאות שנה לפטירתו של חברנו
יעקב (נפתלי) לב
נעלה לקברו ביום א', 16.2.86, בשעה 15.30
בשעה 18.30 במועדון לחבר, נתייחד עם זכרו
כל מוקירי זכרו מוזמנים
המשפחה והחברים
בקיבוץ שמרת

ביתנו שרוי באבל כבד
על מותו של חברנו היקר
שמואל דגן
שנספה בתאונת דרכים
החלווייה תתקיים ביום א', 16.2.86, בשעה 15.00, בקיבוץ דליה.
קיבוץ דליה

"על המשמר"
עתון יומי
جريدة يومية
המו"ל: עתון וספר בע"מ
בטאון מפלגת הפועלים המאוחדת
עורך ראשי: סבר פלוצקר
עורך משנה: ישראל זמיר
מזכיר המערכת: עדה סער
המערכת והמנהלה: רח' חומה ומגדל 2, תל־אביב טל. 378833
חשבון בבנק הדואר 4-43360-3
המען למכתבים: שירות שק־דואר נעול ת"א 61999
"AL-HAMISHMAR"
(The Daily Guardian) 2, Choma Umigdal St. Tel-Aviv 67771 Phone. 378833 Telex: 341652
סניפים: ירושלים 94622 רח' בן־יהודה 2, בניין סנסור חדרים 102–121. טל' 6־224125. המען למכתבים: ת"ד 1216 ירושלים 91008. חיפה: 33134 רח' סבזור 17, טל' 673673. המען למכתבים: ת"ד 4007 חיפה 31040.

צפויים דיונים מרתוניים לזירוז הנורמליזציה והכנת שטר הבוררות

הושגה התקדמות מסויימת בנושא נוסח השאלה לבוררים ■ מומחים ייצאו למעברי גבול בין ישראל ומצרים לבדוק האפשרות להקל על מעבר סחורות

מאת דליה שחורי, הכתבת המדינית של "על המשמר"

מומחים ייצאו בקרוב למעברי הגבול בין מצרים וישראל כדי לבדוק את האפשרות להקל על סדרי מעבר סחורות — זהו אחד הסיכומים שהתקבלו אתמול בוועדה הבילטראלית, בשיחות בין ישראל ומצרים המתקיימות במלון "אכדיה" בהרצליה. ראשי המשלחות החליטו להאריך את השיחות עד מוצאי שבת. כן נשקלת האפשרות לקיים דיונים מרתוניים ממושכים, כדי לזרז את הכנת שטר הבוררות ואת תהליך הנורמליזציה.

בוועדה להכנת שטר בוררות, נדונו אתמול שאלות כגון העלות התקציבית של הבוררות, מי יהיו הבוררים, איפה יתקיימו הבוררות, תכיפות מיפגשי הבוררים. הוסכם, בין היתר, כי הבוררים יהיו רשאים לצאת לטאבה כדי לבדוק את בעית סימון הגבול מקרוב נוסף על־ הניירות, המפות והטיעונים שיוצגו להם על ידי הצדדים. הוועדה עסקה גם בנוסח השאלה שתוצג לבוררים. לא הושגה הסכמה, אך נמסר, כי היתה התקדמות.

הבוקר תיפגש המשלחת המצרית, בראשות נאביל אל ערבי, עם שר הבטחון יצחק רבין. לאחר מכן תעלה לירושלים כדי להשתתף בתפילת יום ו' במיסגד אל־אקצה. בשבת תסייר המשלחת בצפון הארץ ובמוצאי־שבת יתקיים דיון מסכם של המיפגש.

קידום קשרי התיירות

מנכ"ל משרד החוץ דוד קמחי, אחד משני ראשי המשלחת הישראלית, אמר לכתב ס"צ, כי "חל שינוי חיובי בעמדתה של מצרים. והדבר מומחש ע"י ההזמנה שהוגשה לשר התיירות הישראלי אברהם שריר, לבדוק יחד עם עמיתו המצרי את האמצעים לקידום קשרי התיירות בין שתי המדינות", אמר קמחי.

ראש המשלחת המצרית, נביל אל־ערבי, הסתפק באומרו, כי "נקודות רבות שעליהן קיימים חילוקי דעות בין שני הצדדים נבחנו בצורה מעמיקה, רצינית וקונסטרוקטיבית".

"ייצור עבור הפנטגון — הסיכוי היחיד והרחוק של המספנות"

אומר שר הבטחון: "בארה"ב קיימת הבנה לנושא אך התהליך עלול להיימשך שנה ■ פרס למפגינים בחיפה: הבעיה היא למצוא עבודה למספנות

מאת ירון זליג, כתב "על המשמר" וסוכנות עתי"ם

כמה עשרות ממועלי מספנות ישראל הפגינו אתמול אחר הצהריים מול בניין "ביתנו" בו התקיימה הוועידה המקומית של מפלגת העבודה במחוז חיפה. המפגינים המתינו לרה"מ שמעון פרס, כשהם נושאים שלטים הקוראים לפתרון לאלתר את המספנות.

כשהגיע רה"מ לבניין, ניגש אל המפגינים ושוחח עימם במשך דקות ארוכות. העובדים ביקשו לדאוג לפתיחתם של המספנות. הם הציגו בפניו תלושי משכורות באומרם, כי משכורתם נמוכה גם כך ואולם כל שהם מבקשים זה לחזור ולעבוד ולהתפרנס בכבוד. רה"מ השיב לעובדים כי הבעיה כעת היא למצוא עבודות עבור המספנה כדי להחזירן לעבודה סדירה.

במהלך נאומו של פרס בפני באי הוועידה השמעו לעברו מספר קריאות ביניים של עובדי המספנה שנכחו באולם. פרס קטע את נאומו והשיב לעובדים כי כעת יש למצוא מנהל למספנה, ליעל אותה ולמצוא עבודה למספנות. הוא תקף את שרי הממשלות הקודמות אשר הביאו לגרעון מצטבר של 24 מיליוני דולרים והחזיקו 200 עובדים למרות שלא היתה עבורם תעסוקה.

נציג עובדי מספנות ישראל איציק גלבר תקף את הממשלה על שהיא מעדיפה לדבר עם ציבור עובדי המדינה דרך בתי משפט ולא דרך האיגוד המקצועי.

"ועדת השרים החליטה כפעמיים על פתיחה והיום שמענו הודעה שבינתיים לא פותחים או איך רוצים שנאמין להחלטותיה של הממשלה?" שאל גלבר.

מזכ"ל ההסתדרות ישראל קיסר קרא לעובדי המספנה שלא לחדול ממאבקם עד שיפתח המפעל. לדבריו הוכיח כבר נסיון העבר כי רבות מההבטחות הניתנות לעובדים אינן אלא סם הרדמה. לדבריו אם יחכו העובדים שיעשה צדק עימם הם יאלצו לחכות זמן רב. הוא פנה לעובדי המספנה באומרו "אל תשבו בשקט עד שבמקום הלחץ יבוא מחץ העבודה". הוא חזר והזכיר, כי למרות החלטות ועדת השרים לענייני כלכלה הכריזה ההסתדרות על סכסוך עבודה כללי בחיפה ולדבריו יימשך סכסוך זה עד פתיחת המספנות מחדש.

שר הבטחון יצחק רבין אמר כי הבעיה של המספנה היא למצוא דרך כיצד לשלב אותה במערכת הייצור והשיווק ההדדית שפותחה לאחרונה בין ישראל לארה"ב. לדבריו זהו הסיכוי היחיד של המספנה שכן מתקציב הבטחון כפי שהוא כיום אין כל סיכוי למספנות. "אני שמח שבפנטגון קיימת הבנה לנושא זה גם בגלל הצורך המבצעי שלו. אך תהליך זה עלול להתארך שנה ויותר. עד אז יש למצוא פתרונות ביניים למספנה" אמר רבין.

משמרת מחאה

כמה מעובדי מספנות ישראל פתחו במשמרת מחאה מול בית ראש הממשלה בירושלים.

"מספנות ישראל זה כמו הטוטו — הכל יכול לקרות" — נאמר בכרזות ענק שתלו המפגינים. בכרזה אחרת הציעו המפגינים למנות לתפקיד מנכ"ל המספנות את "...אנטולי שצ'רנסקי". (עתי"ם)

באוצר מעריכים: מדד ינואר לא יעלה על אחוז

מאת כתבנו הכלכלי בירושלים

פקידים בממשלה מעריכים כי שיעור האינפלציה לחודש ינואר לא יעלה על אחוז אחד ושתוספת השכר אשר יקבלו השכירים במשכורת פברואר תהיה כ־5 אחוז.

היום עומדת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה לפרסם את מדד המחירים לצרכן לחודש ינואר. על פי הערכות שונות יהיה שיעור האינפלציה נמוך למדי, בהמשך למגמת יציבות המחירים שמסתמנת מאז נובמבר.

על פי הסכמי השכר הקיימים, השכירים אמורים לקבל תוספת שכר של 3.5 אחוזים ועוד תוספת יוקר של 80 אחוז מההתייקרות המצטברת מאז חודש נובמבר. אם האינפלציה תהיה של עד אחוז הרי שתוספת השכר תנוע בין 5 ל־5.5 אחוזים.

ספינת המבריחים התורכית — תשוחרר

מאת אבי בניהו, כתב "על המשמר"

צה"ל ישחרר במהלך סוף השבוע את הספינה התורכית "לארוס־1" ואת 8 אנשי צוותה שנתפסו על ידי חיל־הים.

אתמול נסתיימה חקירתם של אנשי הספינה והוברר, כי לא עסקו בפעילות חבלנית עויינת או בהברחת אמל"ח.

שיחרור הספינה שכפי הנראה עסקה בהברחת חשיש ממצרים ללבנון מתעכב לפי שעה בשל דרישת צה"ל לבצע נתיחה שלאחר המוות בגופתו של מלח תורכי שנמצא ללא רוח חיים על הספינה בשעה שנלכדה.

משפחתו של התורכי מתנגדת לנתיחת הגופה ונעשים מאמצים לשכנעה להסכים.

"שולץ רצה להביא ממוסקבה את נודל ושצ'רנסקי במטוסו"

"רעיון משוגע" שהעלה מזכיר המדינה של ארה"ב ג'ורג' שולץ לשיחרורם של אנטולי שצ'רנסקי ואידה נודל לפני חודשים רבים לא התגשם בזמנו — זאת גילה ראש הממשלה שמעון פרס בהופעתו בפני באי הוועידה הראשונה של מפלגת העבודה במחוז חיפה.

פרס גילה כי ערב צאתו מניו־יורק בעת ביקורו האחרון בארה"ב קיים פגישה ב"ארבע עיניים" עם מזכיר המדינה ג'ורג' שולץ. על פי יוזמתו של שר החוץ האמריקני, שולץ העלה הצעה ביוזמתו לתבוע, בעת ביקורו בבריה"מ, ממיכאיל גורבצ'וב מחווה לממשלת ארה"ב ולשחרר את אנטולי שצ'רנסקי ואידה נודל. מזכיר המדינה ג'ורג' שולץ אמר לראש הממשלה, כי בדעתו להטיס במטוסו את שני אסירי ציון ולהביאם לישראל.

"עמדו לי דמעות בעיניים שעה שמזכיר המדינה של ארה"ב, שאינו יהודי ולא איש הולך בטל, העלה ביוזמתו רעיון כזה. זה היה מרגש מאד" אמר ראש הממשלה. (ראה ידיעה בעמ' 4). (עתי"ם)

רבין וגור שוללים רעיון האוטונומיה החד־צדדית

רבין: חוסיין לא יבוא בלי ערפאת, עלינו להתאזר בסבלנות ולא להכריז על אוטונומיה חד צדדית

מאת ירדן זליג ויהודה צור, כתבי "על המשמר"

"להערכתי לא יבוא המלך חוסיין לשולחן המו"מ ללא הסכמת אש"ף או הנשיא אסד. אם כך, על ישראל לגלות אורך רוח וסבלנות ולא לצאת בהכרזות על אוטונומיה חד צדדית" כך אמר אמש שר הבטחון יצחק רבין.

רבין דיבר בוועידת מפלגת העבודה במחוז חיפה. הוא אמר כי אם מחר יצא צה"ל משכם ורמאללה, אש"ף יכריז שם על מדינה פלשתינאית וישראל תצטרך לחזור לשם עם "הרבה דם".

לדבריו יש לתת לתושבי השטחים לנהל את ענייניהם ככל שניתן, ואולם הוא הדגיש, כי יש צורך לשמור על המסגרת החוקית הקיימת על המימשל הצבאי והמינהל האזרחי. לדבריו, ביטולם של אלו יביא לערער בסיס פעילותה הבטחונית של ישראל בשטחים אלה.

בהתייחסו למצב בגבול סוריה אמר רבין, כי היה עדיף לו הצבא הסורי היה נשאר זמן ארוך יותר בלבנון. הוא ציין, כי כיום פרוש מרבית צבא זה שמתקרב לחצי מיליון חיילים סדירים, בין דמשק לרמת־הגולן.

רבין, אמר כי ההגיון מחייב את סוריה לדעת כי לבדה אינה בת תחרות לצה"ל. ואולם ההגיון הסורי פועל לעתים בצורה שונה מזה של ישראל. "אנו צריכים להניח שעלול להתרחש הבלתי הגיוני. ואני לא ממליץ להיות שחצן אחרי מה שקרה במלחמת יום הכיפורים. מוטב להיות זהיר ולדעת שהאיום קיים באופן מיידי" אמר רבין.

השר מוטה גור סבור שרעיון האוטונומיה החד־צדדית ביהודה ושומרון אינו מעשי. אולם יש לעשות הכל כדי למצוא דרכים לסייע לתושבים בשטחי הבריאות, החינוך המשק והכלכלה.

שר הבריאות אמר שלמרות האכזבות במגעים עם הפלשתינאים ונציגים ערביים אחרים יש להמשיך במפגשים ובמגעים, כי אין ברירה אחרת אלא למצוא דרכים לקיום יחד. השר גור סיפר במהלך ביקורו בכרמיאל שהוא נוכח לדעת לאחר בדיקות רבות שהאוטונומיה חד־צדדית איננה אפשרית. לדבריו בהיותו רמטכ"ל קיים בשעתו עם משה דיין לפחות 10 פגישות בהן נידון הרעיון של אוטונומיה חד־צדדית. והוא נוכח לדעת שהרעיון בלתי אפשרי מבחינה מעשית.

אולם לדבריו מעבר לאפשרות של פתרון פוליטי לטווח קרוב יש לאפשר לאוכלוסיה המקומית בשטחים לנהל בעצמה עד כמה שאפשר את חייה בתחומי החינוך הבריאות המשק והכלכלה.

שביתת השבת שמקיימים אחדים מפועלי המספנות מול ביתו של רה"מ. ח"כ ויקטור שם טוב (באמצע) ישב בחברת המפגינים ושוחח עימם (וצלום: יצחק הררי)

"פולגת" מוכנה לקלוט מקצת מפוטרי "אתא"

מאת רפאל גאון, כתבנו בדרום

במכתב־תחקיר ששלח מנכ"ל משרד העבודה והרווחה צבי צילקר למשה ורטמן מזכיר מועצת פועלי חיפה נאמר, כי "פולגת" מוכנה לקלוט עובדי "אתא" מפוטרים — במשך 11 חודשים ראשונים, ובכל שלושה חודשים אחר־כך עשרות עובדים נוספים בשכר התחלתי של כ־450 שקל ועובדים מקצועיים ומנהלי משמרות 652 שקל (ברוטו כולל פרמיות). סיוע לתשלום שכר דירה למשך שנתיים. משכורת י"ג. השתתפות בהחזקת הילד במעונות יום ועוד.

כאשר רואיין ישראל פולק יו"ר מועצת המנהלים ב"קול ישראל" בעקבות המכתב הוא סיפר שהמדובר באנשים המוכנים לעבוד במשמרות.

נציגי "אתא" אמרו בדבריו, כי ההצעה היא לא רצינית. אך אין להוציא מכלל אפשרות שאחדים מבין המפוטרים ינסו להקלט בתשלובת "פולגת".

"הכתמה קולקטיבית של הציבור שאושפז בבתי"ח פסיכאטריים"

מאת יוסף שמי, כתב "על המשמר"

במשרד הבריאות נמצא מאגר מידע על ציבור חולים שאושפזו ולו ליום אחד בבתי חולים פסיכיאטריים מ־1950. כל זה אמור להיות מועבר לשלטונות צה"ל על סמך החלטה שהתקבלה עוד ב־1984. ההעברה הזו תבוצע בקרוב ובמלוא הקצב. והדבר מעורר סימני שאלה רבים בקרב הרופאים שמצאו את ביטויים ביום עיון שהתקיים אתמול בבית הרופא בתל־אביב. יו"ר החברה הפסיכיאטרית, ד"ר מיכאל נוימן, שפתח את הדיון אמר, כי יתכן שההיתר להעביר מידע מגורם אחד לשני יגרום להכתמה קולקטיבית של ציבור "נבחר" מבין החולים, ועלול גם להרתיע מפניה לרופא פסיכיאטר.

ד"ר רם ישי, יו"ר ההסתדרות הרפואית אמר, כי אסור לוותר על סודיות רפואית גם בהסכמתו של החולה. הוא לא תמיד מודע להשלכות מעשיו. אם יש צורך במידע רפואי שיאספו אותו רופאים בתפקיד מוגדר, — רופא צבאי למשל, אסור לחייב רופא למסור מידע ויש הבדל בין היתר וחובת מסירת מידע, גם אם מדובר בטובתו של הציבור.

תת־אלוף ד"ר משה רווח, קצין רפואה ראשי, עמד על כך שהמידע המועבר לצה"ל נמסר "מרופא לרופא", מרופא במערכת הבריאות לרופא בצה"ל. הוא פנה לנוכחים באולם ואמר, הרי אתם משרתים במילואים כרופאי יחידות בצה"ל, ואתם הקובעים גם את אופי השימוש במידע, ואם הוא לטובתו של הנבדק — חייל בסדיר וחייל במילואים. יש להבדיל בין החייל הסדיר הנמצא בהשגחה ובמעקב של המערכת הרפואית בצה"ל, ובין חייל מילואים אשר אינו בהשגחת מערכת הבריאות של צה"ל, והיו דברים מעולם. הוא הזכיר מקרה האבדות שאפשר היה למנוע אותו אילו העבירו בזמן ובצורה נאותה את המידע שהיה ברשות הרופא שלו ובית החולים. כן הזכיר מקרה של קצין מילואים שירה בעובר אורח משום שסבר שהוא מחבל. כן אמר שהיו מקרים שרק בנס נמנע אסון משום שברגע האחרון תפסו שהעומד בעמדה פיקודית אינו כשיר לתפקיד.

ממשיכים לחפש יועץ משפטי "בלתי מזדהה"

מאת בצלאל עמיקם, כתב "על המשמר"

שר המשפטים משה ניסים ימשיך בסוף השבוע בתהליכים לקראת בחירת מועמד לתפקיד היועץ המשפטי לממשלה. השר נסים טוען כי הקו שינחה את הבחירה הוא רמה מקצועית גבוהה ויושר אינטלקטואלי. ניסים סרב להתייחס לשמות הטוענים שעלו מאז הודיע פרופ' יצחק זמיר על פרישתו, אך מקובל כי גם הפעם תשמר המסורת שלתפקיד הרם לא ייבחר איש המזוהה עם אחת ממפלגות השלטון. כתבנו מציין כי אין גם מקום להנחה, כי יורשו של זמיר יהיה ממקורבי הליכוד נוכח המאבק הקשה הצפוי בממשלה לאישור המועמד.

לשורת השמות האפשריים למשרה זו הועלו יורם בר סלע, המשנה ליועץ המשפטי והציר אלי רובינשטיין, היושב בוושינגטון ובעבר מילא תפקיד של היועץ המשפטי של משרד החוץ. שמות אחרים הם: הפרופסורים למשפטים קלאוד קליין מהאוניברסיטה העברית בירושלים ויורם דינשטיין מאוניברסיטת תל־אביב.

פרופ' זמיר הבהיר כי ימשיך לכהן בתפקידו עד שימצא מחליף.

מענ"ה: יש בסיס משפטי להעמיד אנשי "כך" לדין

תנועת מענה (מטה על נגד הגזענות) שיגרה מברק ליועץ המשפטי לממשלה ובו קריאה להעמיד לדין את אנשי "כך" בגין ועידתם בירושלים. במברק נאמר: "ועידת "כך" בירושלים אתמול היוותה עבירה ברורה על סעיף 133 לחוק העונשין המטיל 5 שנות מאסר על המשמיע דברים המעוררים מדנים ואיבה בין חלקים שונים באוכלוסיה. אין ספק שאנשי תנועת "כך" בדברי השיטנה הגזעניים שלהם הם עבריינים המסכנים את החברה הישראלית.

תנועת מענה קוראת לך להעמיד לדין את אנשי "כך" ולהביא להענשתם בכל חומרת הדין". (שעי"ח)

„יוניפי"ל חסם כוחרודף ואיפשר למחבלים להימלט"

מאת יהודה צור, כתב „על המשמר"

מחאות חריפות הוחלפו אתמול בין צה"ל ליוניפי"ל בעקבות תקרית חמורה שאירעה יום קודם לכן ברצועת הבטחון בין חיילים איריים של יוניפי"ל לבין צד"ל. כזכור הונח מטען חומר נפץ ליד הכפר אתירי בקרבת עמדת יוניפי"ל, שגרם למותו של חייל צד"ל ולפציעתם של שלושה אחרים. ביוניפי"ל זועמים על הודעת צד"ל שהמטען הונח בקרבת עמדת האו"ם. במפקדת יוניפי"ל בנקורה הכחישו אתמול טענות אלה, ומסרו שההודעה היא פרובוקציה שנועדה להפנות זעמם של תושבי דרום לבנון אל חיילי יוניפי"ל. בצד"ל מסרו שכח של צד"ל שפתח במירדף אחר חוליית המחבלים נחסם על ידי נגמשים של יוניפי"ל, שעיכבו את מעבר הכח ואיפשרו על ידי כך בריחתם של המחבלים. עוד נמסר בצד"ל, שליד עמדת האירים נעלמו גם עקבות המחבלים.

דו"ח שהכינו הקצינים האיריים קובע שבסריקות שערכו חיילי צד"ל בעקבות התקרית הצתו שלו־שה בתים ונהרגו כמה בעלי חיים ונורו מספר יריות מעל ראשם של החיילים האיריים. אתמול נועד מפ־קד הגדוד האירי עם מפקד יחידת הקישור של צה"ל למשקיפי האו"ם כדי ליישב את התקרית ביניהם.

„מצור" במכוניות אשפה על מנכ"ל משרד הפנים ברמלה

מאת זהבה מוזס, כתבת „על המשמר"

משרד הפנים הגיע לידי הבנה עם משרד האוצר ולקראת שנת התקציב הבאה יורחב בסיס התקציב לרשויות המקומיות ב־50 מליון דולר. כך מסר אתמול מנכ"ל משרד הפנים חיים קוברסקי מנכ"ל משרד הפנים בכנס מוניציפאלי ארצי שנערך ב„בית ווקר" ברמלה לזכרו של פנחס זינגר, במלאות שלוש שנים לפטירתו.

עוד הוסיף המנכ"ל כי לדעתו הרשויות המקומיות אינן נמצאות על סף התמוטטות ואולם הן מתפקרות בקושי, עקב „מצב הבלימה" במשק. מספר מועט של רשויות מקומיות נמצא במצב התמוטטות, ובמקרים אלה יש לחפש את האשם במנהיגות המקומית.

לדבריו, מאז קום המדינה נעשתה שגיאה בטיפול במגזר הערבי הסובל עד היום מפערים בין שני המגזרים וכי יש כיום הסכמה בממשלה להכנס לתוכנית רבי שנתית שתאפשר צימצום פערים אלה.

דברים לזכרו של פנחס זינגר שהיה כתב „על המשמר" לענינים מוניציפאליים, רכז המחלקה המו־ניציפאלית של מרכז מפ"ם וחבר מועצת עירית רמלה נשאו מזכ"ל מפ"ם אלעזר גרנות וראש עירית רמלה יורם רבי וכן מזכיר הסניף, חיים כמיל.

על מצבן של הרשויות המקומיות בתקופה של קיצוצי תקציבים דיברו גם אפרים קורן, המזכיר המדיני של מפ"ם וסגן ראש עירית חולון ויהודה חשאי יו"ר המחלקה המוניציפאלית במפלגת העבודה.

כשיצא מנכ"ל משרד הפנים מהאולם כשהוא מלווה בראש עירית רמלה לעבר רכבו חסמו מאות מעובדי העירייה בגופם ובמכוניות אשפה את דרכו. העובדים מחו בצעקות על כך שלא קיבלו עדיין את משכורת החודש שעבר וסיפרו למנכ"ל כי הם נמצאים זה כשבועיים בעיצומים, הם אינם מקבלים קהל ואינם עונים לשיחות טלפון ועדיין לא נמצא פתרון לבעייתם החוזרת ונשנית.

מוסקבה מגנה „הרעש" על שיחרור שצ'רנסקי

דובר משרד החוץ הסובייטי הגיב לראשונה על השיחרור באמרו: „ראו מי שמח על האירוע הזה"

מוסקבה — דובר סובייטי גינה ביום חמישי את ישראל וארה"ב על שהן שמחות על שחרורו של אנאטולי שצ'רנסקי, והוא הכחיש כי בריה"מ עומדת לחדש את הקשרים הדיפ־לומאטיים עם ישראל.

דבריו של דובר משרד החוץ הסו־בייטי ואלרי סוחין, נאמרו בתשובה על שאלה במסיבת עתונאים, והיו הראשונים שהשמיע נציג סובייטי רשמי על פרשת שצ'רנסקי, מאז שוחרר ביום שלישי. גם כלי התקשורת הסובייטיים לא דיווחו על הפרשה.

„אינני סבור כי בימה רמה זו של משרד החוץ היא מקום מתאים לדון בבוגדים, פושעים ומרגלים", אמר, בהתייחסו להרשעתו של שצ'רנסקי כמרגל. „הייתי רוצה להסב את תשומת לבכם למי שנושא באחריות לרעש שהוקם... ומי ששמח על אירוע זה... מדובר באלה אינם רוצים להעניק לעם הפלשתיני את זכויותיו, אני מתכוון לישראל, ובאלה שתותחיהם הגדולים מפגיזים את לבנון, כלומר ארה"ב".

סוחין נתבקש להגיב על השמועות כי מוסקבה פועלת לחדש את קשריה עם ישראל. הוא אמר שמוסקבה ניתקה את הקשרים ב־1967 בשל התנהגות ישראל בימי מלחמת ששת הימים. „אנו גורסים כי הסיבות לניתוק הקשרים הדיפלו־מטיים ממשיכות להיות תקפות. כוונתי להמשך מדיניות ההתפשטות והדיכוי של מדינת ישראל כלפי שכנותיה הערביות". הוא אמר כי יהיה על ישראל לנטוש מדיניות זו, אם רצונה בחידוש הקשרים. סוחין גם תקף את ארה"ב על שהיא ממשיכה בתמרונים צבאיים בקירבת לוב, שהיא בעלת ברית של בריה"מ.

„רק אדם בעל כוח נפשי ופיזי מיוחד יכול היה להחזיק מעמד"

מאת יורם לוי, כתב עתי"ם

אנטולי שצ'רנסקי נבדק אתמול על ידי צוות רופאים מבית החולים הדסה „עין כרם" בירושלים ונמצא בריא, על אף ליקוי קל בלבו ורעד באחת מידיו.

שצ'רנסקי הגיע סמוך לשעה 10 בבוקר לבית החולים בלווית רעייתו אביטל ומלווה, והתקבל על ידי ראש מכון הלב ב„הדסה" פרופ' מאיר גוטסמן.

הבדיקות כללו שיחה עם שצ'רנסקי על תקופת שהותו בכלא והטיפולים שקיבל שם. הוא עבר בדיקות מאמץ, צילומי רנטגן, בדיקות דם וא.ק.ג. וכן הוא נבדק ע"י נוירולוג, רופא שיניים ותזונאי. הבדיקות נמשכו 4 שעות. בסיומם אמר שצ'רנסקי כי הוא חש בטוב והודה לרופאים על הטיפול.

שצ'רנסקי גם הוזמן לבדיקת עיניים, מאחר שיש חשש שראייתו נפגמה בתקופת שהייתו בכלא. משקלו כיום 57 ק"ג וגובהו 1.60 מטר. סבורים הרופאים כי זהו משקל סביר.

פרופ' גוטסמן מסר כי משקל שצ'רנסקי כשהגיע לכלא היה 75 ק"ג ובשיא שביתת הרעב שלו ירד משקלו ל־34 ק"ג. „רק אדם עם כוח פיזי ונפשי מיוחד יכול להחזיק מעמד במצב כזה", אמר פרופ' גוטסמן.

בכלא הוא אכל לחם שחור יבש ומים. שלטונות הכלא הזינו אותו בצורה שיטתית: יום אחד 1500 קלוריות ולמחרת 900.

שצ'רנסקי הוכנס לצינוק לתקופות שונות ובס"ח שהה בצינוק 400 ימים. היה זה תא באורך 3 צעדים וברוחב 2 צעדים, עם תאורה עמומה, מיטה מתקפלת מן הקיר ופינה לצרכים. הטמפרטורה בצינוק היתה 16 מעלות. אך פרט לבגדי אסיר קלים, לא סופקו לשצ'רנסקי שמיכות ובגדים אחרים.

בעת תקופת כליאתו שבת שצ'רנסקי במשך 192 יום. לאחר 15 ימים הראשונים הוא שתה מעט מים ואז החליטו שלטונות הכלא להאכילו בכוח. הם קשרו אותו והחדירו לקיבתו צינורית (זונדה) דרכה הזינו אותו ב־1.2 ליטר נוזל שמור־כב מחלב וביצה. „זהו אוכל עשיר בשומן שמיועד לתת לו הרבה קלוריות" אמר פרופ' גוטסמן. „הוא לא היה מסוגל לספוג את הכמות העצומה, משום כך סבל התקפי נשימה וביטנו התנפחה".

שיבושים במחזור החלבונים והסוכרים בגוף בשל שביתת הרעב פגעו גם בתיפקודי העיניים, המוח והלב של שצ'רנסקי.

שצ'רנסקי קיבל פעמיים תוספת מזון, לראשו־נה לפני שאמו הורשתה לבקרו. בפעם השנייה היה זה לפני חודשיים. אז הוא הועבר לבית החולים של הכלא ושם הוזן במזון עשיר ויטמי־נים. משקלו עלה מ־42 ק"ג ל־57 ק"ג. „אנו משמ־שים חלון ראווה לרוסים", סיכם פרופ' גוטסמן. (עתים)

בתצלום: שצ'רנסקי ואביטל משוחחים עם רופא שערך אחת הבדיקות בביה"ח הדסה עין־כרם. (תצלום: י.פ.א.)

קצב שוקל להורות לשלם הקיצבאות לפי עליית המדד

מאת רפאל באון, כתבנו בדרום

המחלוקת בין שר האוצר לבין שר העבודה והרווחה בדבר הבסיס לתשלום קיצבאות למשפחות מעוטות ההכנסה על־ידי הביטוח הלאומי, תתברר בישיבת הממשלה ביום א'. ואולם קצב שוקל אפשרות להורות לביטוח הלאומי לשלם עוד החודש קיצבאות על פי המדד, ולא על פי השכר. כדי למנוע קיצוץ של 22 אחוז בקיצבאותיהם של 120 אלף משפחות המצויות בעשירון התחתון.

עד לפני שנה שולמו הקיצבאות כשבסיס החישוב לעידכון היה השכר ואז סוכם, כי בשנה האחרונה הבסיס לחישוב יהיה המדד, ושר האוצר עומד לשנות זאת כפי שסוכם בשעתו. זאת סיפר קצב בפגישה עם כתבים מקומיים בביתו בקרית־מלאכי. הוא סיפר עוד, כי יש בממשלה תחושה של צורך במפנה במדיניות הכלכלית, ויש שרים רבים התובעים משר האוצר לערוך שינוי, שעיקרו חידוש תהליך הצמיחה.

להערכתו של קצב ההישגים הכלכליים באו לא בשל קיצוצים בתקציב המדינה אלא בשל קיצוצים דראסטיים בסובסידיות והורדה ניכרת ברמת השכר.

אנשים ואירועים

נהגי המשאיות בהודו ...אינם מסוגלים לראות

ניו־דלהי. — משטרת התנועה אישרה את מה שהנהגים והולכי הרגל בניו־דלהי ידעו מזמן — נהגי המשאיות הם עוורים.

בדיקות עיניים שבוצעו בקרב נהגי משאיות בעיר הבירה העלו השבוע, כי רק 1 מכל 5 הוא בעל כושר ראייה נורמלי, מסר סגן מפקד משטרת התנועה, ניראנ' קומאר.

מתוך 100 נהגים שנבדקו, היו 39 זקוקים למשקפיים, 20 סבלו מטראכומה, 15 סבלו מדלקות בעיניים ו־3 סבלו מקאטאראקטים.

נהגי אוטובוסים ומשאיות, אחראים ל־68 אחוז מהתאונות הקטלניות בהודו מדינה בעלת השיעור הגבוה בעולם של תאונות דרכים, נמסר ממועצת התחבורה הארצית. (רויטר־עתים)

סיכום הקרנבל בריו: „רק" 121 הרוגים

ריו דה ז'נרו. — עם סיכום רשמי של 121 הרוגים לעומת 205 אשתקד, נראה כי הקרנבל של ריו 1986 היה אחד ה„שקטים" ביותר בשנים האחרונות, בתום „הטירוף הגדול" שנמשך 5 ימים.

מספר ההרוגים כולל גם אלה שנהרגו בתאונות דרכים, התאבדו או טבעו. מתוך 121 קורבנות הקרנבל בריו, נרשמו „רק" 14 מקרי רצח. וזאת בעיר שבה אוספים בממוצע יום יום 5 גופות, במשך כל השנה.

בערים אחרות נהרגו עשרות תושבים נוספים במהלך הקרנבל. (ע"צ)

מה שחומייני מעולל לדיילות „סוויסאייר"

ג'נבה. — „סוויסאייר" מוכנה לקבל את התנאי שהעמידה איראן — „לבוש איסלמי" לדיילות והנוסעות לטהראן במטוסיה, כותב היום היומון „לה סוויס". „לה סוויס" לא מפרט לגבי לבוש הנוסעות. אך אומר ששלטונות איראן דורשות שהדיילות „יכסו את פניהן ברעלה, יכסו את ידיהן ורגליהן, ויצמצמו ככל האפשר את האיפור, כבר בעת הטיסה מציריך לטהראן".

הקו האווירי בין שתי הערים הופסק במארס אשתקד, בגלל הקרבות בין איראן לעיראק. אך ל„סוויסאייר" התברר שהיה ביקוש לטיסות בקו זה מצד אנשי עסקים, ולכן החליטה לחדשו. אולם, כאשר היא הודיעה לאיראן על כוונתה, הופתעה על זה שאיראן מעמידה „תנאים מוסריים" לחידוש הטיסה (פעם אחת לשבוע).

יוסף אלפרן, שוויץ

כנסים נוספים להקרנת סרטי תעמולה נאציים

„הרייך השלישי לא היה מתקיים ללא התעמולה, כי אין אידיאולוגיה ללא פרופגנדה. והדברים אמורים גם לגבי כל משטר אחר" — סיכמו אמש מרצי הכינוס הבין־לאומי למדיה ופוליטיקה „תעמולת הקולנוע ברייך השלישי". הסימפוזיון חתם את הכינוס לאחר ארבעה ימים שבהם הוקרנו סרטים וניתנו הרצאות.

במהלך ההקרנות היתה הפתעה „מרגשת" — סרט שעד היום חשבו שעותקיו הושמדו בתום מלחמת העולם השניה: „כוחה של אמונה", סרט דוקומנטארי על היטלר. עותק אחד נמצא בגרמניה, נשלח להקרנה בארץ, ביומו הראשון של הכינוס, והוחזר למחרת לגרמניה. כ־150 ישראלים השתתפו בכינוס, ביניהם סטודנטים המתמחים בנושא, מומחים, ואף מספר אנשים שברחו מגרמניה לפני עליית הנאצים, והצפייה החוזרת בסרטים שראו בשנות השלושים בברלין, עוררה בהם התרגשות עזה. כן נרשמו לכנס כ־50 אורחים שהגיעו מחו"ל בעקבות מודעות בעתונים יהודיים באוניברסיטאות. יחסית לפירסום הנרחב שהוענק לאירוע, אפשר היה לצפות לקהל רב מגוון יותר. בייחוד מחו"ל, ואולם ד"ר ברוך גיטלים, מנכ"ל האירוע, הסביר: „לא רצינו להפוך את העניין לפסטיבל סרטים נאציים, אלא לערוך כינוס אקדמי בו ההרצאות הן הדבר הראשוני, והסרטים רק מידגם". לאור ההתעניינות בנושא מתכננים המארגנים כנסים נוספים ומורחבים לקהל מצומצם, ויום מרוכז במני קציני צה"ל, שהוזמן על־ידי ראש פו"מ, תת־אלוף אביגדור קהלני.

יעל ישראל

טלפון ציבורי „המתגונן" מפני ואנדלים

קופנהאגן. — חברת הטלפונים של אזור בירת דנמרק הציגה בימים אלה מספר מכשירי טלפון מהפכניים לנסיון במרכז קופנהאגן. מכשירים אלה מסוגלים לקלוט לתוכם מטבעות של 3 מדינות — דנמרק, מערב־גרמניה ושבדיה, ויכולים לתת עודף. כאשר המכשיר מתקלקל מסיבה זו או אחרת, הוא „מודיע" על כך בעצמו למרכזיית החברה. המכשיר, מתוצרת דנמרק, כמעט לא ניתן לחבלה, ופרט (אולי) לגומי לעיסה, אין הוא קולט לקירבו שום גוף זר שאיננו המטבע המתאים.

עלי כהן, דנמרק

פסיכולוג מפציר בנערה שהפכה לאם טרם־זמנה ומאיימת להתאבד — לרדת מגג הקומה התשיעית של בניין ביוהנסבורג, משם רצתה לקפוץ אל המוות. לבסוף השתכנעה ש„יש בשביל מה לחיות". (צילום: אי. פי.)

המוסף לשבת

עורך: בנקו אדר
עורכת־משנה: טלי סילוני

תמונת השבוע: אנטולי ואביטל שצ'רנסקי: הו, פגישה שכזו... צילום: אנדרה ברוטמן

תמונת מצב

עוזי מחניימי

השיחות לא נכשלו...

עמדות הצדדים: ירדן, אש"ף, מצרים וסוריה, כפי שהן מצטיירות עם תום שיחות עמאן

אחד המומחים הבולטים בתחום הפלשתיני, הביע השבוע פליאה על שראש הממשלה מיהר להסיק שהשיחות בין המלך חוסיין ובין ערפאת היו כשלון מוחלט. אותו מומחה, שאינו איש אקדמיה ואשר ניירות־העמדה שלו מוגשים לעיון שוטף של ראש־הממשלה, התרעם על כך שראש־הממשלה המרבה להעזר במומחים, דוחה בעת האחרונה את ניירות־העמדה של מיטב מומחיו. ולעומת זאת מטה אוזן קשובה לאחד מראשי קהילית המודיעין בעבר, המנותק זה זמן רב ממקורות־מידע עדכניים.

הבהרתו של שמעון פרס על כשלון שיחות עמאן ועל חזרה לרעיון יתר־אוטונומיה לתושבי השטחים. עד אשר המלך חוסיין יחליט להגיע למשא־ומתן עם ישראל, עומדת בניגוד לעמדת מומחים בקהיליית המודיעין. אלה הבחינו בשיחות בתפנית מעניינת בעמדת אש"ף, עדיין לא פריצת הדרך המקווה. אולם בשום אופן לא כשלון. אפשר להבין לליבו של ראש־הממשלה, [redacted] שהשיחות עם הנציגים הירדנים ניצבות על הסף, ואף נתן לכך ביטוי פומבי באו"ם. כשהתברר לו, מה שאמרו לו מומחיו זה זמן רב, כי חוסיין לא יעז להגיע לשיחות ישירות לבדו, נחל אכזבה. עכשיו, הוסיף איש שיחי, מטיל ראש־הממשלה את האחריות לכשלון על המלך הירדני, וחוזר ומתקפר בעמדות נוסח אוטונומיה כזו או אחרת, שעליהן אבד הכלח מזמן.

אם נוצר מבוי סתום, הרי לא בערפאת האשם, אלא בישראל, שאינה מוכנה לקבל את עובדת היסוד הבסיסית, כי ללא אש"ף וערפאת לא תהיה כל התקדמות בתהליך המדיני. בארצות־הברית הגיבו בגיחוך על מסקנת ראש־הממשלה כי השיחות נכשלו. גיחוך שלווה עד מהרה בהכרזה כי יש לדון בזכויות העם הפלשתיני להגדרה עצמית. אתמול, אמנם, כבר היה מי שהכחיש את ההכרזה האמריקנית. אך ברור כי היא לא נאמרה במקרה.

כדי „לעשות סדר" במצב הפוליטי „נכון לעכשיו". נציג את עמדות הצדדים, כפי שהן מצטיירות עם תום שיחות עמאן.

ירדן

אחרי פרשיית „אקילה לאורו" הזמין חוסיין את ערפאת אליו לעמאן והציג לו שלוש בקשות־דרישות: בקשה לגינוי הטרור והפסקתו; לקבלת החלטות 242 ו־338 כבסיס למשא־ומתן, ולכניסה למשא־ומתן לשלום עם ישראל: המלך חוסיין היה מאושר לו ערפאת היה משיב בחיוב על [redacted] — סמל המהפכה הפלשתינית — לא יוכל להכנס לכל סוג של משא־ומתן, למעט אולי מצב, שבו אש"ף של ערפאת פורק כל עול וחוזר למתקפה כללית של טרור נגד ישראל בארץ ומחוצה לה. משך השבועיים שבהם התנהלו השיחות בעמאן, ניסה המלך הירדני לקבל ממנהיג הארגון את המירב, מה שקיבל ממנו לעת־עתה הוא יותר ממספק עבורו. בכל מקרה, עתה אין בליבו דבר נגד ערפאת, כפי שהיה טרם הגיע זה לשיחות עמאן.

היו שסברו בטעות כי השיחות בעמאן התנהלו בין המלך לבין ערפאת, בעוד שבעצם התנהלו בעמאן שיחות עקיפות בין ארצות־הברית לאש"ף בתיווכו של המלך הירדני.

אש"ף

אחרי שבועות ארוכים של התלבטויות, הוחלט שהנהגת הארגון תופיע סוף סוף בעמאן, כדי להציג בפני המלך את עמדתה. עוד קודם לכן השיב ערפאת בחיוב על שאלתו הראשונה של המלך חוסיין בדבר הפסקת הטרור. את התשובה בחר המנהיג הפלשתיני המפולח לתת בקהיר כמחווה לנשיא מובארק. הוא הכריז כי הארגון יפסיק את פעילות הטרור בחו"ל ואגב, רבים אולי לא שמו לב, אך בנוסח הערבי לפחות השתמש ערפאת לראשונה במונח טרור לציון פעולות אנשיו בחו"ל.

אולם „הצהרת קהיר", שבה, אגב, עמדו עד עתה אנשי אש"ף, לא ענתה על כל בקשותיו של חוסיין. הנושא העיקרי עליו התדיינו בעמאן היה החלטת האו"ם 242, שהמלך כה קיווה שתהיה בסיס לוועידה בין־לאומית. בהסכם ירדן־אש"ף, בדיוק לפני שנה, הסכים הארגון לקבל על עצמו את כל החלטות האו"ם ובהם גם את החלטה 242. במפגש הנוכחי השיג המלך חוסיין מערפאת הסכמה מפורשת יותר: הארגון יכיר בהחלטות האו"ם 242 ו־338 בנפרד, בתנאי שתימצא נוסחה להכיר בזכויות הלגיטימיות של העם הפלשתיני כדי שהבעיה לא תוגדר כבעיית פליטים בלבד. ערפאת לא ויתר על רצונו לישות פלשתינית נפרדת במסגרת קונפדרציה עם ירדן. את נושא הוועידה הבין־לאומית רואים ערפאת וחוסיין עין בעין.

מצרים

מאז נפגש ערפאת עם הנשיא מובארק בקהיר והכריז את הכרזתו המפורסמת, מיתן המנהיג המצרי את מעורבותו בתהליך הפוליטי באיזור, בעיקר עקב התעסקות בנושאי פנים בוערים. בשבועות הקרובים יש לצפות ליתר־מעורבות מצרית בתהליך שילוב אש"ף במשא־ומתן. מעורבותו הכרחית ולו בשל העובדה כי עדיין לא יושבו כל ההדורים עם ערפאת. ותרומתו בשטח זה חיונית. הנשיא המצרי מעוניין לפעול יד ביד עם המלך חוסיין, כדי שאם תהיה פריצת דרך הכבוד יפול גם בחלקו. ככל הנראה יפגשו עוד החודש הנשיא המצרי עם ערפאת והמלך חוסיין בקהיר, אולי לפגישת פיסגה משולשת.

סוריה

המטרה הסורית ברורה: למנוע עסקת שלום דו־צדדית נוספת בין ישראל למדינה ערבית — ירדן. משך כל הדיונים בעמאן, נהגו שופרות התעמולה הסורים איפוק רב ונתנו למלך חוסיין לעבור בשקט. אסד קיבל מיד את גמולו מחוסיין: עוד לפני שהספיק ערפאת לצאת מעמאן, יצא לדמשק אדריכל שיפור היחסים עם סוריה, ראש הממשלה זיד א ריפעאי, שעידכן את הנשיא הסורי בפרטי המשא־ומתן.

מה רוצים הסורים לטווח רחוק? בחזון אחרית הימים ודאי לא יתנגדו להעלמות ישראל. לטווח הקרוב והבינוני, יהיו מוכנים להגיע עמנו להסדר אי־לוחמה תמורת החזרת הגולן. במקרה כזה יהיו מוכנים אולי לעסקת חבילה עם ישראל יחד עם ירדן. את ערפאת יבקשו להחליף במנהיג המקובל עליהם, למשל פארוק קדומי.

עם אריה הס

פינחס ענברי

קונפדראציה משולשת

„בארץ ישראל ההיסטורית, קיימות שלוש ישויות מדיניות: ירדנית, ישראלית ופלסטינית. כדי שישרור שלום ביניהן, צריך ליצור מסגרת קונפדראטיבית משולשת ולהעניק מעמד מדיני הולם לעם הפלסטיני, שמבחינה טריטוריאלית מרוכז בגדה וברצועה", אומר אריה הס, חבר מרכז מפלגת העבודה

אריה הס הוא „משוגע לדבר אחד": לפתרון הסכסוך הישראלי ערבי בדרך של הקמת קונפדראציה משולשת, שבמסגרתה תיפתר גם הבעיה הפלסטינית. בכל שמתנפצות אשליות שניתן לפתור את הבעיה הפלסטינית באופן שלא יפגעו האינטרסים של ישראל ושל הפלסטינים במסגרת התוכניות שהיו קיימות עד כה הולכת ומתבלטת תוכניתו של אריה הס.

היום היא עדיין נשמעת כחזון רחוק מן המציאות. אבל במזרח התיכון כדאי להאמין גם בחלומות המטורפים ביותר...

אריה הס הוא חבר לשכת סניף ירושלים של מפלגת העבודה, חבר מרכז המפלגה וחבר הוועדה המדינית המופקדת על הכנת המצע לוועידה.

— במפלגת העבודה מדברים עכשיו על אוטונומיה חד־צדדית, ואתה מגיש תוכנית של קונפדראציה משולשת. באיזו מידה אם כך אתה „בראש אחד" עם המפלגה שלך?

הס: רעיון האוטונומיה החד־צדדית היא ביטוי לכך שבמפלגת העבודה יש הסכמה כמעט כללית שנוסחה הפשרה הטריטוריאלית הולכת ויורדת מעל הפרק. הגיעו להכרה כי בגדה וברצועה יש אוכלוסיה המכנה את עצמה פלסטינית, ואין זה בטוח כי יש אפשרות ליישם את נוסחת הפשרה הטריטוריאלית שפירושה החזרת שטחים לירדן. זה מראה על נסיונות ראשונים של מפלגת העבודה לעלות על דרך חדשה.

לאחר יותר ממאה פגישות עם אישים פלסטינים בגדה וברצועה במשך יותר משנה, גיבשתי נוסחה יותר כוללת, יותר מלאה והיא הקונפדראציה המשולשת. לדעתי, כל מי שעולה היום על נוסחת האוטונומיה החד־צדדית, נוקט צעד ראשון בדרך למפנה כולל לקראת גיבוש על נוסחה המדברת על מבנה קונפדראטיבי כזה או אחר.

— היית מוכן לפרט את עקרונות תוכניתך?

הס: התוכנית שלי, כפי שהגשתי אותה לסדר־היום של הוועדה המדינית המכינה של מפלגת העבודה, קובעת כי בארץ־ישראל ההיסטורית, משני עברי הירדן, קיימות שלוש ישויות מדיניות: ירדנית, ישראלית ופלסטינית. כדי להגיע לשלום ביניהן חיונית מסגרת קונפדראטיבית משולשת מצד אחד, ומצד שני מתן מעמד מדיני הולם לעם הפלסטיני, שמבחינה טריטוריאלית מרוכז בערים ובכפרים של הגדה והרצועה.

אני מדבר, אם כן, על פדראציה פלסטינית של חבלי הגדה והרצועה שתהיה מדינה ללא צבא, מדינה עם כוח שיטור בלבד, שתוכר כיישות מדינית במסגרת קונפדראציה משותפת לה לישראל ולירדן. היא תהיה מדינה לכל דבר — יהיה לה ייצוג באו"ם, יהיו לה ממשלה, פרלמנט, ממשל דמוקראטי. היא תופקד על שיקום הפליטים הפלסטינים, תהיה אחראית על הכלכלה בגדה וברצועה, מערכות החינוך, המדע, התעבורה והתשתית. כל הנושאים הנוגעים לפיתוח האזורי של השרותים לאזרחים יהיו בידיה ותהיה לה האפשרות להיות מעורבת בפעילות הבינלאומית במסגרת האו"ם ובמסגרת הליגה הערבית. המסגרת הזאת תיתן ביטוי למאוויים ולמורשת של הפלסטינים. המרכיב הקונפדראטיבי ישמר בכך שהגבולות ישארו פתוחים למעבר חופשי של אנשים כלי רכב, תיירים, סחורות; בנושאי פיתוח יפתחו שלוש היישויות פרוייקטים משותפים, וגם מבחינה בטחונית יהיה תיאום לכך שיישות אחת לא תמצא עצמה מתנגדת ליישות אחרת.

תשובה לשוני הגדול

— האם נתת דעתך להבדלים הגדולים בין שלוש היישויות, כמו הבדלי דת, משטר או מסורת שלטונית, הבדלים באופן ההתפתחות הכלכלית?

הס: הקונפדראציה המוצעת היא מבנה על־לאומי, שבא לתת תשובה לשוני הגדול בין העמים. אם נתבונן במקומות אחרים בעולם: בבלגיה או בקנדה או בשווייץ, נראה שהנוסחה הוכיחה את עצמה. מקומות שאין מיושמת נוסחה כזאת: במדינות רב־לאומיות או רב־גזעיות כמו דרום־אפריקה או סרילנקה, אנו רואים התנגשויות בלתי־פוסקות בין הלאומים השונים, הרבה טרור ושאיפה לבדלנות.

ברור לי שבמבנה שאני מציע יהיו בעיות, אני מודע לכך שבחיי היום־יום עלולים להתגלע כל מיני ויכוחים, וברור לי שגם בישראל, גם בירדן וגם בקרב הפלסטינים יהיו קבוצות רדיקליות קיצוניות שיפעלו כדי לשבש את התהליך אבל אני מאמין שרוב הציבור ילמד לחיות עם המציאות הזאת וייתן יד ליישומה. בפועל אנו חיים במציאות של קונפדראציה: כמאה אלף פלסטינים יוצאים מדי בוקר למפעלים בישראל; [redacted] כלכליות הנעשות, בינתיים, בחשאי. ברגע שהקונפדראציה תוסדר רשמית, נהיה עדים לפריצה גדולה מאוד של קשרים, שניצניהם כבר קיימים, אלא שבדרך־כלל לא שמים לב אליהם כי רואים יותר את הטרור, את העימות ומתעלמים מן הדברים החיוביים, ממה שמשותף בין העמים.

— המתנחלים עלולים להתנגד לתוכנית, יש לך פתרון לבעיית ההתנחלויות?

אריה הס: לנסות דרך אחרת...

הס: תוכניתי יכולה לתת פתרון הולם לבעיית ההתנחלויות. במה דברים אמורים? ברגע שישראל תרחיק לכת ותציע לפלסטינים מעמד מדיני, מדינה משלהם, הם יראו בכך הצעה נדיבה ויהיו מוכנים להתפשר על עניינים בעייתיים כמו ההתנחלויות, כדי להשיג את המעמד המדיני כמה שיותר מהר. גם בישראל יש כפרים ערביים ויהיה אפשר לדבר על כיסים יהודיים בגדה המערבית, כפי שיש לישובים ערביים בישראל. אני חושב שמשום שהגבולות יהיו פתוחים למסחר ולתיירות, המתנחלים לא יחושו שהם מנותקים ממדינת ישראל. אדרבה, הם ימשיכו את קשריהם עם ישראל כפי שהם היום, אבל ביתרון אחד — לא תחת איום הטרור ולא תחת חסות צבאית ישראלית. אם המתנחלים ישמרו על חיים בשלום במסגרת המשולשת — אני מצידי לא צופה כל בעיות, גם צריך עוד לקחת בחשבון כי כאשר יגיעו להסדר כזה, ייעלמו הרבה התנחלויות שקמו בסבסוד גדול מדי של מדינת ישראל. מה שישאר לפי דעתי זה כמה ישובים גדולים כמו מעלה אדומים, אריאל, מעלה אפרים.

כיסים יהודיים בגדה

ממה אני בכל־זאת מוטרד? אני מוטרד כיוון שהמתנחלים ינסו להתנגד להסכם שלום קונפדראטיבי ולחבל בו באמצעות אלימות.

— מה התרשמותך מתוך מגעיך עם הפלסטינים בשטחים. האם הם יתמכו בתוכנית כזאת?

הס: דיברתי בשנה האחרונה עם אישים מכל הזרמים ובעיקר יצרתי קשרים עם האישים המרכזיים המזוהים כתומכי אש"ף. שוחחתי עם עיתונאים, בעלי מקצועות חופשיים, אישי־ציבור ובעלי־עסקים. הנוסחה שהצעתי מאוד מקובלת על מרבית האישים, ואפשר לומר כי היא גובשה בתיאום עימם. זאת תוכנית שהרבה פלסטינים שותפים לה, כמו למשל חנא סניורה וזיאד אבו זיאד. אני מאמין שאם ישראל תצא עם תוכנית זאת, יתברר פתאום כי בגדה וברצועה יש מנהיגים התומכים בה ואף מוכנים להיות נושאי הדגל בביצועו וביישומה.

— איך קיבלו במפלגת העבודה את קשריך עם אישים מסוג חנא סניורה וזיאד אבו זיאד, הרי מזוהים אותם עם אש"ף?

הס: במפלגת העבודה יש התפתחות מאוד חיובית מן הבחינה הזאת. אני טוען שאחד המחדלים הגדולים של מפלגת העבודה שבמשך 17 שנות שלטון ישראלי בשטחים הזניחו את הדיאלוג עם המנהיגות הפלסטינית בגדה וברצועה. אני יודע כי כמה אישים במפלגה נפגשו עם כמה ראשי ערים כמו אליאס פריג, אבל אלה היו פגישות חד־פעמיות, שלא נועדו לגבש הסכמי שלום, אלה היו פגישות אישיות לצורך חילופי רעות. כיום במפלגת העבודה, חוזרת, אם כי לא באופן מספיק, ההכרה כי צריך לפתוח את הדיאלוג עם הפלסטינים בשטחים. אני פונה לכל השרים: לכו תיפגשו עם הפלסטינים. אני מרגיש כי קריאותיי נופלות על אוזניים קשובות, ואני שומע יותר ויותר אישים במפלגה הנפגשים עם פלסטינים ומחפשים דרך. אם החיפוש עדיין איננו שיטתי. אבל אני צופה כי בתוך כמה חודשים נהיה עדים לפגישות רבות יותר.

להפגש עם כל אישיות פלסטינית...

— אתה מתכוון לפגישות עם אישים מסוגם של חנא סניורה וזיאד אבו זיאד?

הס: בהחלט. אני מאמין שלא ירחק היום ומנהיגי מפלגת העבודה יפגשו עם כל מנהיג פלסטיני, כפי שנהג בעבר משה דיין; הוא נועד עם כל מנהיג גם עם הקיצונים ביותר, וכן עשה יגאל אלון. אני רוצה להוסיף כי ידוע לי ששמעון פרס נועד עם אישים כדוגמת חנא סניורה, כך שיש לי לגיטימציה להוועד עם כל אישיות פלסטינית בגדה וברצועה. אני אישית מוכן היום לשבת ולדבר עם כל מי שמוכן לדון עמי על תוכנית הקונפדראציה.

— מה שאני רואה במפלגת העבודה הוא שהאלטרנטיבה לפשרה הטריטוריאלית היא הפשרה הפונקציונלית, כלומר: בדיוק ההיפך מתוכניתך — לא לתת מעמד שווה לשטחים, אלא, להפך, להעמים עליהם עול כפול: ישראלי וירדני...

הס: למפלגת העבודה יש בעיה אמיתית. היא עדיין מתקשה להכיר בעובדה שבגדה וברצועה חי עם פלסטיני. יחד עם זאת, אני מבין בהכרזות ובאמירות של ראשי המפלגה שחוזרת בהם יותר ויותר ההכרה שהפתרון בחזית המזרחית חייב להיות לא רק עם ירדן, אלא גם עם העם הפלסטיני. לפיכך יש למשוך הסכמה למשלחת ירדנית־פלסטינית. לא מדברים היום על שיחות רק עם המלך חוסיין. הבעיה איננה בכך שאין מכירים בקיומו של עם פלסטיני, אלא בויכוח: מי מייצג את העם הפלסטיני, עם מי מפלגת העבודה תידבר על שלום בקרב הפלסטינים. חלק מצהירים על כך בפומבי, אבל בנסיבות פרטיות הם בעד הידברות עם אש"ף. כל מי שמעלה את הפשרה הפונקציונלית, מתייחס אליה כאל הסדר ביניים בלבד. גם הנוסחה הפונקציונלית היא באיזה שהוא מקום מודל של מבנה קונפדראטיבי. לפי דעתי, כל נוסחה פונקציונלית תביא במוקדם או במאוחר לקונפדראציה המשולשת. השאלה שלי היא: למה לעשות את זה בצורה מסובכת בהרבה תלאות והרבה הסתבכויות? אני חושב שהדרך הטובה ביותר היא לקבוע אסטראטגיה ארוכה טווח, לאמץ את תוכנית הקונפדראציה המשולשת ולליישם אותה צעד אחר צעד. הבעיה עם מפלגת העבודה היא שאיננה יכולה להרחיק לכת בתפישה שלה. לליכוד אין בעיה — יש לו נוסחת ארץ ישראל השלמה. יש לו תפיסת עולם. יש לו אסטראטגיה. למפלגת העבודה, כנושא הכי מכריע למדינת ישראל — אין אסטראטגיה, אין תוכנית, אין מצע, אין תשובה אמיתית, גם אידיאולוגית וגם מעשית. יש לה אולי כמה סיסמאות. היא מדברת על צביון יהודי, על ישראל דמוקראטית. אך עדיין אינה מסוגלת לתרגם זאת לשפה של תוכנית רצינית מרחיקת־לכת וכוללת. אני מקווה שלא ירחק היום שאני ורבים אחרים נוכל להשפיע על המפלגה.

— האם אתה באמת מאמין כי בזמן שנותר עד לרוטאציה תספיקו גם להעביר את ההחלטה במפלגת העבודה, וגם ליישם אותה בשטח?

הס: הבעיה היא לא של זמן. הבעיה היא לזכות בתגובה של המנהיגות הפלסטינית. אני מאמין שאם תקום מנהיגות פלסטינית שתכריז בריש גלי שהיא מוכנה לפתוח במשא ומתן עם ישראל על תוכניות הקונפדראציה, אזי מפלגת העבודה תבחן את התוכנית, וכל הסיכויים שתגובתה תהיה חיובית...

— אתה מכניס פה עוד סיבוך... לא רק שצריך לעשות מאמץ גדול להעביר תוכנית כזאת במפלגת העבודה. גם צריך להעביר דבר כזה אצל הפלסטינים. זה למשל כרוך בשינויי קו באש"ף, ואתה יודע כמה שזה קשה...

הס: אנחנו צריכים לעשות הבחנה בין המציאות היום־יומית שהיא עדיין מציאות של טרור ושל עימותים לבין המציאות הגיאו־פוליטית שאנחנו שואפים להגשימה. התוכנית שלי היא תוכנית שלום. תוכנית איך לחיות יחד בשכנות טובה. איך להפוך את האזור ממוקד של מלחמות ועימותים צבאיים, פוליטיים ואידיאו־לוגיים לאזור שמפתח רמת־חיים ואיכות־חיים, למרכז בינלאומי מבחינה תרבותית מדעית וכלכלית.

המגזר הערבי

יהודה צור

בונים — לא הורסים

ממדי הבנייה הבלתי־חוקית במגזר הערבי בצפון קטנים בהרבה מן הזעם הציבורי שהם מעוררים. למעשה, מדובר בכ־500 בתים שהוקמו בניגוד ולאחר שגובשו תוכניות המתאר, וגם צווי ההריסה לגביהם הוקפאו עד לסיום עבודתה של וועדת המנכ"לים שבראשותו של מנכ"ל משרד הפנים חיים קוברסקי

בעיית המבנים הבלתי־חוקיים שהוקמו בעשרים השנים האחרונות במגזר הערבי בגליל חרגה מזמן מההיבט החוקי הצר והפכה מוקד של תסיסה רגשית ופוליטית. אין להעלות על הדעת שהריסת בית בכפר ערבי צפוף־אוכלוסין היתה עוברת ללא הד ציבורי כפי שעברה הריסתם של שני מבנים בלתי־חוקיים בשכונות הדרומיות של תל־אביב השבוע.

הבנייה הבלתי־חוקית במגזר הערבי נהפכה למוקד של ויכוח על מהות היישוב והפיתוח בגליל. בין 7000 ל־10,000 מבנים לא חוקיים הוקמו בגליל בשלושים השנים האחרונות כאשר למרביתם לא היו תוכניות מתאר בעת הקמתם. לעיתים קרובות רק לאחר שהוכנו תוכניות המתאר, הוכשרו הבתים מבחינה חוקית ונכללו בתוכנית החדשה.

לדברי גורמים במשרד־הפנים בצפון ובמינהל מקרקעי ישראל נותרו היום כמבנים בלתי־חוקיים ללא הכשר זה או אחר, בין 1000 ל־2000 מבנים. רוב המבנים הלא חוקיים הוקמו בשנים האחרונות לאחר המאמץ שהשקיע משרד־הפנים בצפון לחייב את 77 הישובים הערביים בגליל להכין תוכניות מתאר. מתוך מספר זה של ישובים ערביים יש היום, כדברי משרד הפנים, 58 תוכניות מתאר בעלות תוקף חוקי ועוד 14 תוכניות מתאר בהפקדה. לדברי אותם גורמים במשרד הפנים, רק ל־5 נקודות ישוב ערביות במחוז הצפון תוכניות מתאר בהכנה שעדיין לא אושרו. במחוז הצפון יש היום כ־110 אלף מבנים בישובים ערביים, כך שלמעשה גם אם לוקחים את המספר הגבוה של בנייה בלתי־חוקית בשנים האחרונות, היא לא חרגה מעולם, לדעת כל הצדדים, מעבר לשמונה עד עשרה אחוזים מכלל המבנים.

„משמעות הדבר שבישוב הערבי, בניגוד לתעמולה ולפירסומים העויינים, יש הקפדה על החוק ומבנים בלתי־חוקיים הוקמו רק כאשר נסגרו בפניהם כל האפשרויות האחרות", אומרים ראשי כפר תמרה.

למעשה, גם במשרד־הפנים סבורים שהבעיה החמורה ביותר של הבנייה הבלתי חוקית ממוקדת לא ב־1000־2000 המבנים הבלתי־חוקיים שאינם נכללים בתוכניות המתאר, אלא ב־300 עד 500 מבנים בלתי־חוקיים באיזורים רגישים: „מדובר במבנים לא חוקיים הפוגעים בצרכי התשתית הממלכתית בשנים הבאות כגון כבישים, צמתים ועוד", אומרים במחוז הצפון.

למעשה, למרות הפירסום הרב, לא בוצעו בשנים האחרונות הריסות בתים אלא רק במקרים בודדים ואלה הם שגרמו לתסיסה בקרב הישוב הער[redacted] הערבי, עד שוועדת [redacted] ברשותו של מנכ"ל משרד־הפנים חיים קוברסקי, תגבש פיתרון לבנייה הבלתי חוקית.

צווי־הריסה אינם מבוצעים

אולם, ההחלטה גרמה בדיעבד להפסקה כללית של ביצוע צווי־ההריסה בכל הצפון כאשר המשטרה מצהירה כי אין בכוונתה להתערב במאמצים הנעשים ע"י ממשלת ישראל במגמה למצוא פיתרון והסדר חוקי לבעיית הבתים הלא־חוקיים. כך התבטא המפכ"ל דוד קראוס במהלך ביקורו במגזר הדרוזי לפני כמה שבועות. למעשה, המשטרה, גם ללא החלטה של הממשלה, לא ששה בשנים האחרונות לאבטח

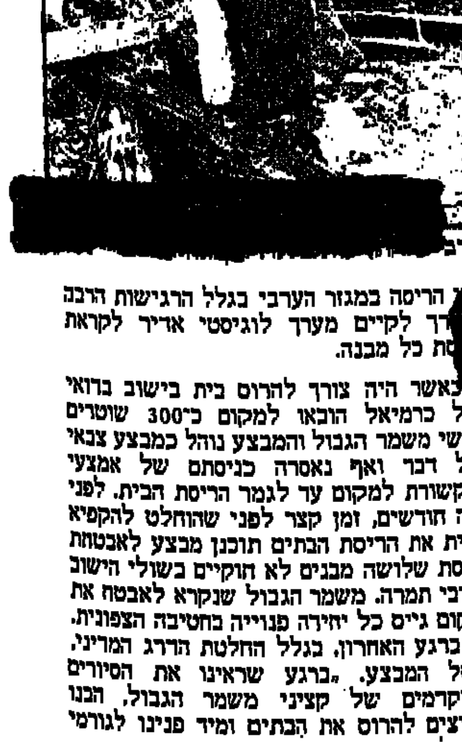

ערב[redacted]

[redacted] הריסה במגזר הערבי בגלל הרגישות הרבה [redacted]דך לקיים מערך לוגיסטי אדיר לקראת [redacted]ת כל מבנה.

כאשר היה צורך להרוס בית בישוב בדואי מעל כרמיאל הובאו למקום כ־300 שוטרים ואנשי משמר הגבול והמבצע נוהל כמבצע צבאי לכל דבר ואף נאסרה כניסתם של אמצעי התקשורת למקום עד לגמר הריסת הבית. לפני כמה חודשים, זמן קצר לפני שהוחלט להקפיא זמנית את הריסת הבתים תוכנן מבצע לאבטחת הריסת שלושה מבנים לא חוקיים בשולי הישוב הערבי תמרה. משמר הגבול שנקרא לאבטח את המקום גייס כל יחידה פנוייה בחטיבה הצפונית. רק ברגע האחרון, בגלל החלטת הדרג המדיני, בוטל המבצע. „ברגע שראינו את הסיורים המוקדמים של קציני משמר הגבול, הבנו שרוצים להרוס את הבתים ומיד פנינו לגורמי ממשלה מן הימין והשמאל וביקשנו את התערבותם. פנינו גם למפלגות האופוזיציה. איננו יודעים מי קבע, אך עובדה היא שהריסת הבתים לא בוצעה".

פתרון שהוצע לבעלי הבתים בתמרה ע"י גורמים במשרד השר וייצמן, לשלם לא רק בעד בנייה בלתי־חוקית אלא גם בעד קרקע הלאום עליו נבנו שלושת הבתים נדחתה ע"י בעלי הבתים בזעם כי לדבריהם אין להם סכומי כסף „מיותרים". „זאת אחת מן הדוגמאות הרבות כיצד מוסיפים חטא על פשע במגזר הערבי. לא רק שבונים בתים באורח בלתי־חוקי כאשר ידוע להם שתוכניות המתאר בהכנה והקרקע לא נכללה באותה תוכנית, אלא שגם כאשר באים אליהם ומוחלים להם על בנייה בלתי חוקית שנעשתה בזדון הם מסרבים לשלם סכום כלשהו בעד הקרקע", אמרו לי השבוע במינהל מקרקעי ישראל. בכל אופן, בשנים האחרונות נותנים לבעלי מבנים בלתי חוקיים למצות את כל הליכי הדין המשפטי. וגם כאשר בתי־המשפט מוציאים צווי הריסה, אלה לא מבוצעים, כמו שאירע בשנים האחרונות בדיר־אל־אסד, ערב־סוער, תמרה, מג'דל־כרום וכפרים אחרים בגליל.

ממשיכים להגן על קרקע הלאום?

במשך השנתיים האחרונות הועברו למחוז הצפון של המשטרה 200 פניות לביצוע צווי הריסה תוך בקשה למתן חיפוי משטרתי. למעשה בשנתיים האחרונות בוצעו במחוז הצפון רק שמונה צווי הריסה.

בכפר סכנין טוענים שהבנייה הבלתי־חוקית נובעת מהעיוותים שנגרמו ע"י מדיניות הממשלה שלא הותירה ברירה אחרת לתושבים. לתושבים הערביים טענות רבות על גזל אדמותיהם. לדבריהם אין צורך להביא הוכחות ומסמכים „כל אדם עם עיניים בראשו יכול לראות שבשנים האחרונות הוקמו עשרות מצפים וישובים יהודים בגליל על אדמות ערביות ולעומתם כמעט לא נבנו ישובים ערביים לידם".

לטענת אחד מראשי הישובים הערביים בגליל „הפקיעו מאות אלפי דונם בגליל בטענה שהדבר נעשה למטרה ציבורית ולמען רווחת הכלל, אך למעשה הנהנים היחידים היו היהודים. רק לכם העבירו אדמות ואתה בעצמך יודע שלכפר שלנו למרות שמתגוררים אלפי תושבים, לא רק שלא הוסיפו אלא המשיכו לגזול קרקע".

במינהל מקרקעי ישראל ובמוסדות מיישבים אחרים לא מסתירים את גאוותם על כך שהם עומדים איתנים, כלשונם, מול נסיון הערבים לגזול את אדמות המדינה וכמה מכני שיחי אמרו השבוע בגלוי: „אין פה שום דבר חדש. מאז שבאה הציונות לארץ נלחמים שני העמים, יהודים וערבים, על השליטה בקרקע ובמים. טועה מי שחושב שהדבר השתנה לאחר קום המדינה. אנחנו ממשיכים היום להגן על קרקע הלאום".

לפתוח דף חדש

במשרד הפנים בצפון קובלים על כך שפקיד בכיר מאוד במשרדו של וייצמן ביקר במג'דל־כרום כאשר עמדו להוציא לפועל צווי הריסה לשלושה בתים ובהתערבותו נמנע הדבר, דבר שהיווה, לדעתם, התערבות גסה בהליך משפטי. „אין במשרד הפנים בצפון אדם שלא חש שמדובר כאן בבעייה הומניטרית בנוסף לבעייה החוקית. בניגוד לטענות שמושמעות נגדנו אין איש רוצה להרוס אלפי מבנים בלתי־חוקיים. גם לא מדובר בהריסת מאות הבתים שהוקמו באיזורים המיועדים לנתיבי תעבורה ולצרכי ציבור. מדובר בכמאתיים מיבנים שיש להרסם. אולם ספק רב אם יש במדינת־ישראל אדם שיסכים לכך במצב הנתון. לדעתי, בסופו־של־דבר, לאחר שהוועדה הבין־משרדית תסיים בחודשים הקרובים את [illegible] יוחלט על הריסת כמה עשרות בתים ב[illegible].

„בישוב הערבי", אמרו לי השבוע, לא יסכימו גם להריסתם של עשרות מיבנים. לדברי ראשי כפרים ערביים בגליל יש להכריז על חנינה מוחלטת על כל המבנים הבלתי־חוקיים בגליל, לשכוח את העבר ולפתוח דף חדש ביחסים בין יהודים וערבים בגליל.

לקוראים

המדור „יומן כלכלי" יצא לחופשה קצרה ויתחדש בקרוב.

עורכי המוסף לשבת

עוד הרהור

יעקב רבי

אחרי הדחייה השמינית

התשובה על השאלה מיהו יהודי ניתנת יום יום ושעה שעה לא בכנסת אלא במציאות היהודית בארץ ובתפוצות — ולא על־פי ההלכה אלא במונחים לאומיים, תרבותיים ופוליטיים

הכנסת דחתה בשבוע שעבר בפעם השמינית את הצעת השדולה הדתית בדבר תיקון גדרו של המושג יהודי בחוק השבות. הצעת־החוק נדחתה ברוב ניכר, של 61 קולות, שאליהם יש להוסיף את הנמנעים ואת המצביעים־ברגליים, את הנעדרים מאולם המליאה, מדעת ולא במקרה, בעיקר מקרב הליכוד. בדיעבד אפשר שגם היעדרותו של שר־הדתות ד"ר בורג, ששהה בחו"ל, לא היתה מקרית; איש חכם ונבון כמוהו בוודאי מבין שצעד פארלאמנטארי כזה הוא ברכה לבטלה ושתפארתה של היהדות או של דת ישראל לא תהיה על הדרך הזאת.

כל מסע ההפחדה שמנהלים עסקני הדת וקנאי החרדות, שכביכול אורבת סכנת הכחדה והתאפסות לעם היהודי, מה שמחייב את ביצור החומות בסייגים הלכתיים חמורים — כל המסע הזה אין לו שחר, והדבר גלוי וידוע גם לאבירי הכפייה הדתית. אדרבה, חזקה ההכרה שיש קיום ויש כוח־עמידה וסיכויי־הישרדות איתן ורמת סולידריות גבוהה לעם ישראל, יותר משיכול היה עם ישראל להתברך בנתונים אלה בזמן מן הזמנים. וזאת למרות מעגלי־השינאה האופפים אותנו, שטיבו אמנם נשתנה: לא עוד אנטישמיות קלאסית, מתפרעת, מעוררת חלחלה ופיק־ברכים, אלא שינאה בקטיגוריה פוליטית, שינאה למדינת ישראל הריבונית, שהיא והיהודים שבתפוצות, הקשורים עימה בעבותות של ערבות הדדית. מוכנים ומזומנים ומסוגלים להשיב לאויבים כגמולם.

חשבון־רווח, לא חשבון־הפסד

סיכויי־ההישרדות הוא איתן, אף־על־פי שיעור נישואי־התערובת עולה בתפוצות־הרווחה והגיע לאחרונה בארצות־הברית לסביבות 30%, ומן הסתם עוד יוסיף ויעלה. נתון סטאטיסטי מבהיל? לאו דווקא, ולא משתמע מכאן בשום פנים ששלושים אחוזים ממניין בני ישראל בגלות אמריקה עומדים בתוך דור אחד לצאת מכלל ישראל, לחדול מלהיות יהודים, ושהאוכלוסיה היהודית שם, המונה כיום שישה מיליונים בקירוב, תרד עד לרביע האחרון של המאה ה־21 ל־44,000, על־פי אומדן מירבי, או לרבבה אחת בלבד, על־פי האומדן המזערי? שמא איפכא מסתברא? שמא אותם שלושים אחוז בסטאטיסטיקה של נישואי־התערובת בארה"ב אינם חשבון־הפסד אלא חשבון־רווח — תוספת הראויה־להתכבד לגוף האתני של הציבור היהודי. ישראל אלמן כותב בספרו „יהדות אמריקה בחברה פלוראליסטית" (ספריית פועלים, 1985), שהוא ההרצאה המעודכנת והיסודית ביותר על הנושא הנידון:

„צעירים רבים, הבוחרים לעצמם בן או בת זוג מחוץ למחנה היהודי, אינם רואים במעשה זה כל התכחשות לזהותם היהודית, שהם מוסיפים לשאת ברצון. ראשית, קרוב למחצית הלא־יהודים נוטלים על עצמם את ההזדהות עם היהדות — עם גיור או בלעדיו; שנית, רובם הגדול של הלא־יהודים אינם בעלי אמונה דתית נוצרית קנאית, ולכן לא ירצו להשליט את רוח הנצרות במשפחה... ברוב המקרים אין למעשה שום מניעה להמשך הפעילות היהודית וההזדהות היהודית. נישואי תערובת אינם נתפסים... כוויתור הכרחי על ההשתייכות היהודית לכל המעוניינים בה".

מצידנו נוסיף, שנישואי־תערובת באמריקה של ימינו אין בהם, ברוב המכריע של המקרים, משום סטיגמה של שמד, של המרת דת, כגון זו שהיתה בכייה לדורות רבים של יהודים בגלויות אירופה; ואפילו כאשר טקס־הכלולות המעורב נערך במעמד רב (ראבאי רפורמי) וכוהן־דת נוצרי (בעיקר פרוטסטאנטי), התוצאה איננה „סינקרטיזם דתי", עירוב של אמונות שונות ומשונות שהיו צהובות זו לזו מאות בשנים, אלא כל צרמוניית־הכלאיים הזאת היא עניין של נוחות והתחשבות הדדית ו/או התחשבות במשפחותיהם של בני־הזוג, לדבקותם הדתית של הנישאים היא כעלה נידף ברוח. ועל כל פנים אין נישואי־התערובת טריקת דלת בפני היהדות, אלא — כדברי אלמן — הרשות נתונה (ומנוצלת על־פי־רוב) להמשך ההזדהות היהודית.

התבוללות והתבלטות

אמנם יש התבוללות באמריקה, והיא בקו־עלייה. אף־כי בתנאים שונים מאוד מאלה של האסימילאציה באירופה במאות ה־19 וה־20, קודם השואה. אין אידיאולוגיה אסימילאטורית ליהודי אמריקה, והתבוללותם, עד כמה שהיא מתרחשת, הינה עניין אינדיבידואלי, תוצאת האימפאקט של חיים בחברה האמריקנית רבת־האנפין ושל היחשפות לתרבות האמריקנית העשירה. אולם, מציין ישראל אלמן בפרק אחר בספרו, „אם נכון לומר שהפרט היהודי נתפס בתהליך מתמשך של התבוללות, אין הדבר אמור לגבי מעמדה של הקבוצה היהודית כקבוצה בפני עצמה. פה אין היא התבוללות אלא התבלטות־יתר" (כלומר, היהודים המתערבים בגויים והמקיימים אורח־חיים דומה לשלהם בעניינים רבים — אינם נטמעים בגויים וזהותם הקיבוצית המסויימת אינה מיטשטשת אלא .נהפוך הוא: דבר־היותם יהודים נעשה מובהק לאין שיעור יותר מכפי שהמתחייב מחלקם הזעום באוכלוסיה, למטה משלושה אחוזים. — י"ר)... „אפילו אם הפרט היהודי השיג מידה גדולה של התבוללות על פני השטח ושל השתלבות חברתית כללית, (הרי) ליהודים יש עוד הרבה אינטרסים ודאגות קבוציים" — וי. אלמן מונה בעיקר את המאבק באפליה (גזענית, דתית, חברתית, שהרי לעולם אין לדעת אם האנטישמיות לא תשוב ותתלבה), והמקום המיוחד שתופסת מדינת ישראל בחיי הקהילה היהודית. היא הנותנת שהמימסד היהודי בארה"ב שולל לחלוטין כל אידיאולוגיה החותרת להביא לחיסול היהודים בתור קיבוץ אנושי נפרד, או העלולה להביא לכך גם שלא במתכוון.

אכן, גם הסטאטיסטיקה המנופפת בעיקר במיספרים המבהילים של נישואי־תערובת ובסימני התבוללות ברשות היחיד — איננה מעידה בשום פנים שיהדות אמריקה תמה לגווע. רשות הרבים שלה תוססת, שוקקת; די אם נצביע על הקצה השני של הקשת הסטאטיסטית — על המיספר הרב ללא תקדים, של סנאטורים וחברי־קונגרס יהודים. אם ננקוט את לשון חז"ל נוכל לומר שיהודי אמריקה כימינו, בדומה לבני ישראל במצרים בשעתם, „מצויינים שם" — בולטים ומצטיינים, גדלים במניין ובבניין ושמם הולך לפניהם. נכון, זאת יהדות אחרת, פתוחה לקבל לשורותיה לא־יהודים (או לא־יהודיות), אך בלי להקל ראש במחוייבות היהודית. בוודאי ראויה היא למלוא האהדה והאחווה והקירוב־הלבבות. היהודי האמריקני המוצע הוא תשובה חיובית לשאלה „מיהו יהודי", לטעמנו — יותר מן היהודי המסתגר בקנאותו החרדית.

כפר קרוע, לא שלם

ורד לוי, צילומים אנדרה ברוטמן

רשומון תל־אביבי

בכפר־שלם יש ריח של אנרכיה באוויר. היצרים משולהבים. המוחות חמומים. הגגון של דמארי בעינו עומד, וגם הבולדוזרים של העירייה בהיכון. מי צודק? — רשומון של גירסאות

„שארון ציץ' ישים טוב־טוב לב למילים האלה, כי הפעם הולך להיות פה כסאח. דם יישפך. הפעם תהיה פה מלחמה אמיתית. הולכים עד הסוף. ובגדול. אנחנו נחכה להם. מי זה אנחנו? כל כפר־שלם. ציץ' נהיה גנראל? גם אנחנו גנראלים. אין שום בעיה. עקרונית אני ומשפחתי לא בעד אלימות. אבל זה צורך השעה. כנראה שאין יותר ברירה. בפעם הבאה שהבולדוזרים יגיעו לפה אנו נשתמש בכל אמצעי. כן. כולל נשק חם. הכל. לא יתנו לנו גישה? אל תדאגי. בכמה מהזונבות תמיד נצליח לדפוק. הלוואי שזה לא יגיע לכך. הלוואי. אני מתפלל. אבל אם העירייה לא תשאיר לנו ברירה — נלך עם זה הפעם עד הסוף".

נאם אליעזר דמארי, תושב כפר־שלם. אליעזר, מציל בבריכת ברכור, עובד עיריית תל־אביב ובעליה של המרפסת המפורסמת עם גגון האזבסט הדולף, אשר היתה היעד להסתערות הבולדוזרים של העירייה ביום ששי שעבר.

לפי דמארי, כיבוש יפו היה ממש משחק ילדים לעומת מה שהתרחש מסביב לביתו ביום ההוא. כ־200 איש הקיפו את החצר. אנשי משטרה ומשמר־הגבול התרוצצו בכל פינה. צלפים מיוחדים מוקמו על גגות הבניינים הסמוכים. אנשי בולשת דהרו בתוך מכוניות ברחבה הפתוחה. כשניתן האות — הסתערו אנשי משמר־הגבול על המרפסת כאילו היתה, אומר דמארי, מינימום פיסגת החרמון. וכל זה בגלל מה? בגלל חתיכת גג מסכן שהחלפתי אותו בגגון אזבסט חדש, שלא יחדרו לי מים הביתה. או תגידי לי את: הם נורמלים?

הבניה הבלתי־חוקית בכפר־שלם: טלאי על טלאי...

מקלט לטיפוסים מפוקפקים

סיפורו של דמארי — סיפורו של כפר־שלם. אם רוצים להבין כיצד צמח הגרעין המר הזה מוכרחים ללכת אחורה. והרבה. כפר־שלם היה במקורו כפר ערבי אשר נלקח/נגזל/נתפס/אוכלס ע"י משפחות יהודיות ב־48' בעידוד גלוי של השלטון. יש אומרים — בהוראתם. במשך השנים חלו בכפר תמורות ושינויים באופן מקביל למרי למתרחש בארץ כולה ואנשי הכפר החליטו — לא זזים מפה עד שלא מקבלים פיצויים כמו שצריך. משפחות בודדות עזבו. משפחות רבות — פלשו והתמקמו. מאוחר יותר, פינה אחוז מסויים את הבתים לטובת דירה מסודרת בבית קומות חדש. אחרים המשיכו לחלום על הפיצויים הגבוהים שיקבלו ביום הפינוי. 500 משפחות מוסיפות לטפח את החלום הזה עד היום.

קשה להצביע על ראשון הבונים בניה בלתי־חוקית בכפר־שלם. בשל היעדר תוכנית מיתאר ותיכנון עירוני — נפרצה הפירצה ומאז היא הולכת ומתרחבת. סגנון פרוע ופראי של חיי שכונה. באין תשתית ביוב, באין מוסדות קהילתיים, באין כבישים, באין מערכת חינוך מקומית, הפך הכפר לשטח הפקר המשמר בתוכו את ותיקיו מחד, וקולט אל תוכו מיני פליטים של אזורים אחרים, טיפוסים מפוקפקים.

ברוך הטבע, הגיעה כל משפחה בעיתה למסקנה כי הבית קטן עליה וכי היא מוכרחה חדר/ים נוספים. מאחר שהבתים הם ברובם ללא רשיונות בניה ומוחזקים ע"י בעליהם מתוקף החזקה שמקנה להם השהות הממושכת במקום, המשיכו התושבים את הקו הזה ובנו. עושה רושם, שככל שגדל והסתעף צמח הפרא של הבניה הבלתי חוקית בכפר־שלם כן גדלה אוזלת־היד של מנגנוני ההתמודדות המוניציפאליים עם התופעה. משך תקופה ארוכה לא היתה כל מדיניות מגובשת וברורה כיצד להיאבק במצב הנוצר. גם אם לוקחים את השנתיים־שלוש האחרונות כדוגמה, מוצאים הרבה מבוכה ובלבול והודעות סותרות מפי ראש־העיר אל התושבים: אל תבנו בכלל. מעכשיו מותר לכם לבנות אבל רק בתחום החצר הפרטית שלכם. ושוב — כל בניה אסורה בהחלט וכו'.

פעמים אחרות יצאו פרסומים באמצעי התקשורת על אודות פיתרון כולל ומיידי לבעיית השכונה ש, אר־טו־טו מגיע. השנים חלפו ופיתרון אין. התושבים לכודים במעגל לחימה סוריאליסטי כמעט: הם יודעים שאסור להם לבנות אך בונים בכל זאת. העירייה יודעת. הם יודעים שהיא יודעת. ממשיכים לבנות. העירייה באה והורסת. הם בונים שוב, וחוזר חלילה.

העירייה ופרנסי העיר מצידם, מצויים גם הם בעמדה משונה ולא סימפטית — הם מודעים לגודל הבעיה. הם יודעים שצרכי החיים יוצרים את גידולי הפרא. אבל הם גם יודעים שכל בלוק נוסף וגגון נוסף יעכבו את מימושה של תוכנית הפינוי והבינוי של האזור, ושכל התעלמות או כניעה לקריאת התגר על החוק יהיו בעוכריהם, בעוכרי הציבור כולו ובסופו של דבר גם בעוכרי המבצעים אותה.

מי צודק יותר? איך יוצאים מהבוץ הזה? על מי מוטלת המשימה? כאן מתחיל הרשומון.

גירסה א' — מר שמאי אסיף, מהנדס העיר.

— מה מעכב את פיתרון הבעיה של הכפר? למה שום דבר לא זז?

„קודם כל, לא נכון ששום דבר לא זז. הרבה דברים זזו. שנית, הבעיה העיקרית היא העובדה שהתושבים בעצם מעדיפים להשאר ולהגיע למצב שירצו מאד לפנות אותם. כולם רוצים להיות האחרונים, כלומר, תקועים כמו עצם בגרון, על מנת שיקבלו מה שיותר דמי־פינוי. האספקט הכלכלי הוא שמנחה אותם. ומבחינה זו אי־אפשר לומר שמאבקם אינו רציונלי. הם פשוט מאד עושים משא ומתן".

— אם הייתם זוכים לשיתוף פעולה, כמה זמן היה דרוש, להערכתך, למימוש התוכנית של הפינוי והבינוי המחודש?

„היפותטית — שלוש או ארבע שנים. אבל, אני אומר לך בבטחון שזה לא יקרה. יש המון בעיות וסיבוכים. מה למשל? למשל, הדרישה לקבל בין 6 ל־10 יחידות דיור משום ש„גם לכל ילד מגיע". למשל, הדרישה לקבל „וילה תמורת וילה", וכו'".

— תוכנית „בנה ביתך" המושתתת על חלוקת מגרשים ובניה עצמית של התושבים, פורסמה לפני יותר משנתיים כפיתרון שעומד להתבצע מיידית. למה זה נמשך שנים?

„משום שהיתה תוכנית מיתאר קודמת אבל אז באו אלינו בטענות שאנו לא קשובים לרחשי הלב של הציבור ומציעים לו דירות לא מתאימות. היה צורך לבצע הסבה והתאמה של התוכנית מחדש לכיוון הקונספציה של ,בנה ביתך'. זה דרש זמן.

— אנשים מכפר־שלם אומרים שאין כתובת. אין למי לפנות. „חלמיש" שלחה אותם אל רובינשטיין. רובינשטיין אמר שהוא כבר לא בעסק, ואין עם מי לדבר. זה נכון?

„לא מדוייק. הנושא נמצא בטיפול אינטנסיבי של חברת „חלמיש". מתוך 10.000 יחידות דיור שתוכננו לכפר־שלם, 7500 כבר נבנו ומאוכלסות. אלה שהקרקע שלהם היתה שייכת לרובינשטיין יכולים לפנות למינהל מקרקעי ישראל, ובכל מקרה — כל מי שירצה להתפנות „חלמיש" תטפל בו מיד, ועד הסוף. נתנו לך תמונת מצב מסולפת וכדאי מאד שתבדקי את הנתונים עם חברת „חלמיש" עצמה".

גירסה ב' — אהרון פרבר, מנכ"ל „חלמיש"

בדיקת הנתונים, אכן, התבצעה עם מנכ"ל חלמיש, מר אהרון פרבר, אשר תרם את חלקו לרשומון ויצר אפילו תת־רשומון נוסף הבלעדי לו ולמהנדס העיר. לפי פרבר, רוב התושבים כן רוצים להתפנות. רוב המפונים הלכו בדרך זו ואלה שאמרו לי מה שאמרו — אינם מייצגים כלום. מהי, אם כן, הסיבה לעיכובים?

סחבת וביורוקרטיה, אומר פרבר, ומציע שפעם אחת יעלו העיתונאים על אלה שיוצרים את הבעיה באמת ואף פעם לא מגיעים אליהם — רשויות התכנון למיניהן. פרבר מילא אותי בשמות ותארים ותהליכים (הפקדת התוכנית, חתימת הוועדה המחוזית, נתינת אישור, נתינת תוקף לאישור, החלטה לתת אישור תוקף להחלטה לתת אישור... וכיוצ'). הוא מצליח להמחיש לא רע למה הוא מתכוון בסחבת ביורוקרטית. בשאלה למי אפשר לפנות מתגלים, שוב, בקיעים. פרבר יודע לספר על חברות פרטיות שחלקים מכפר־שלם בבעלותן. חלמיש היא, אם כך, לא הכתובת היחידה למי שרוצה לפתוח בהליכי פינוי. ולעניות דעתו ישנן כ־300־350 משפחות (!) שבאמת אין להן כרגע אל מי לפנות. בעייתן תיפתר רק לאחר שמינהל מקרקעי ישראל וחב' רובינשטיין יסגרו ביניהן את מה שנשאר פתוח. לגבי ה„מגעים עם רוב התושבים", שעליהם דיבר מהנדס העיר, אומר פרבר שאמנם „חלמיש" נושאת ונותנת כרגע עם כ־40 משפחות (יש 500 בכפר!) בנושא פינויין ודמי־הפינוי שיקבלו.

לא נעים אבל אין מה לעשות. כשמציבים את דברי מהנדס העיר, מר שמאי אסיף, מול דברי מנכ"ל חלמיש, מר אהרון פרבר, מתקבלת לה טבלה קטנה ומשונה. הטבלה מדברת בעד עצמה. המבוכה רק גדלה והולכת כאשר שומעים את טענות התושבים ואת נתוני הנציגים שלהם.

משפחת דמארי לפני המרפסת ההרוסה

קשה להבין וקשה שלא להבין

אלי עובדיה, חבר ועד, מספר כי מתוך 500 בתים ישנם אולי 3־4 שיש להם היתר בניה. כל השאר מוחזקים מתוקף השהייה הממושכת. על 150 בתים ישנם היום צווי הריסה וכל הדיבורים על פיתרון קרוב הם קשקוש אחד גדול. את הסיפורים האלה הם שמעו כבר לפני שנתיים ולפני 5 שנים. יותר לא יתנו לצחוק עליהם. המוסדות שהיו אמורים לטפל במצוקתם צוחקים מהם. עובדיה מגלה לי, שבדיוק ברגע שבו נערך הראיון מגיש ועד השכונה את התפטרותו (נכון ליום ג' 11.2) ומעכשיו תצטרך העירייה לשבור את הראש עם כל תושב לחוד.

דמארי ואחרים משכניו מצהירים כי תוכנית „בנה־ביתך" מקובלת עליהם ואם היא היתה מתממשת כמתוכנן הם היו משתלבים בה. אבל לא נותר בהם שמץ של אמון לדיבורים, להבטחות ולהצהרות של צ'יץ'. בינתיים, לא נראה כל פיתרון באופק, לדבריהם. המשפחות מתרחבות וגדלות. הילדים מתחתנים ומביאים לעולם תנוקות. ולא נותנים להם לחיות. יושבים להם על הראש וממררים להם את החיים. נלחמים בהם עם גדודים על כל מטר מרובע של חדר או מרפסת.

קשה להגיע לידי מסקנה ברורה האם התושבים באמת מעוניינים להתפנות או לא. משפחת דמארי אומרת שבטח שכן, שאין למי לפנות. שכן שלהם לוקח אותי לסיור בבית שבנה לעצמו ושואל האם הייתי מעוניינת להחליף בית כזה בקופסה לבנה עם 3 חדרים בבלוק שממול (את האמת: לא).

תמר דמארי מקוננת על מר גורלם של שמונת ילדיה החיים כמו במעברה, עם ביוב שמנוקז לחצר, עם עכברים, נחשים, יתושים ועם גג דולף. אבל היא לא נותנת תשובה ברורה על השאלה אם לנוכח כל אלה לא היתה מעדיפה, בכל זאת, דירה נקיה ומסודרת. אולי אם זה היה קצת יותר צפונה, היא אומרת בשקט.

גגון האזבסט שהרסו הבולדוזרים ביום ששי שעבר הוקם מחדש, ביוזמתם ובביצועם המהיר של תושבי הכפר. (טענת העירייה היא, אגב, שלא מדובר בשום גגון שהוחלף כי אם בהתנחלות בניה של חדר, שהשלב הסופי שלו היה קירוי, כאמור, וכי דמארי אינו דובר אמת). אליעזר דמארי יודע שיבואו להרוס אצלו שוב. הוא יבנה שוב. הוא יודע שזה עלול לעלות לו במעצר או במחיר גבוה מזה. בינתיים, הוא בעמדת המתנה. בינתיים, הוא מדבר על מלחמה, ועל שפיכות דמים. הולכים סחור סחור וחוזרים להתחלה. קשה להבין וקשה שלא להבין.

לגיטו יתרונות משלו

השכל הישר דוחה אינטואיטיבית את הסברי המוסדות. ההגיון אומר כי לא יתכן ש„כסף" הוא הסיבה היחידה למלחמת החורמה של מאות אנשים על גבי משפחותיהם, על גבי ילדיהם. מתבקשת תשובה נוספת, שתבוא, אולי, מרבדים אחרים של התבוננות. מנסיון להבין את הלוגיקה הפנימית האמיתית של כל התהליך המעוות הזה. פרופ' מיכה חן, סוציולוג ומרצה באונ' ת"א, מוכן לנסות.

סבא דמארי בחצר ביתו בכפר־שלם

פרופ' חן: אני לא מתמצא בפרטי־הפרטים של כפר־שלם אבל אני מדבר בעיקרון על שכונת עוני. בדרך כלל, זו קבוצה שלא יכולה לעמוד בסטנדרטים המוכתבים ע"י המעמד הבינוני העירוני. אין לה את ההרגלים והמישמעת וההתנסויות היום־יומיות ב„חיי בדידות במרכז העיר' והיא מאויימת על ידן.

בנוסף לכך, אסור לשכוח שלחיי הגטו יתרונות משלהם. הרבה מאד יהודים במשך הרבה מאות שנים בחרו והעדיפו את חיי הגטו: אתה יכול לחיות ברמת חיים נמוכה. אתה מתלבש איך שאתה רוצה. אתה יכול לא להשקיע בילדים. ואין כל קבוצת התייחסות או ביקורת שתעמוד מנגד, שתוקיע. אפילו — בניה לא חוקית. אם 55,000 דולר הם באמת הסכום שמציעה חברת „חלמיש" למשפחה עבור פינוי, נשאלת השאלה למה הם לא קופצים על זה? זה סכום לא מבוטל. רובנו חיים בדירות ששוות, פלוס מינוס, סכום דומה. בתוספת קצת חסכונות הם באמת יכולים לרכוש דירה נאה ולפתוח בחיים חדשים. התשובה נעוצה בדברים שאמרתי קודם.

מצד שני, הם, לרוב, מאד אמביוולנטיים. הם מנסים ללחום על תרמיתם, על כבודם העצמי, וכמובן, על האינטרסים הפיננסיים שלהם. קשה, אולי, להבין את ,ההימור לכל החיים' הזה, אבל קל להבין את התקווה ש„פעם עוד נקבל סכום עתק והכל ישתנה'. אישית, נראה לי שהם היו מוכנים לקבל פינוי קבוצתי. כלומר, במסגרת פיתרון גלובלי שעומד בתנאיהם.

צ'יץ' אמר פעם: ,אצלי לא יהיו שכונות עוני. פה זה לא שיקאגו'. המהלך הבא שמתחייב מחשיבה כזו צריך להיות — פיתוח וישום של תכנית מקיפה הכוללת הסדרים גלובליים עם הקבוצה, דרך הועד שלהם. עכשיו הגענו ל'מילכוד השני. שהרי החוק אומר כי כל אחד ארוך לדכושו ולכן, המו"מ חייב להתנהל אינדיבידואלית. למיטב ידיעתי, לכפר־שלם יש מנהיגות מקומית משכילה למדי שיודעת בדיוק מה היא רוצה ופועלת מתוך תחושת צדק פנימי חזקה.

הרבה מילים עוד יישפכו בנושא זה. עסקנים יבטיחו. פונקציונרים ידברו. מהנדסים יתכננו. תושבים יזעקו. סוציולוגים ינתחו. תמונת המצב העדכנית האחרונה — כפר־שלם קרוע. ממשי־כים לבנות. ממשיכים להרוס. הועד התפטר. ריח של אנרכיה באוויר. היצרים משולהבים. המוחות חמומים. הגגון של דמארי בעינו עומד. הבולדוזרים של העירייה עומדים בהיכון.

	איזה חלק מכפר פונה ובונה בכפר־שלם?	מהו שורש הבעיה?	למי יפנה מי שרוצה להתפנות?	באיזה שלב נמצאת תוכנית „בנה־ביתך"?	כמה זמן יידרש להתחלת מימוש התוכנית?	יתכן שמישהו ירצה להתפנות ולא יתאפשר לו?	כמה משפחות נותרו לפינוי בכפר־שלם?
פרבר, מנכ"ל חלמיש	7,000 יח' מתוך 13,000 יח'	סחבת ביורוקרטית	יש 350 „יתומים" שבאמת אין להם למי לפנות	קצת לפני אישור הוועדה המחוזית	חודשים אחדים	בוודאי שכן. יש לנו סדרי עדיפויות ובעיות תקציביות	כ־250
אסיף, מהנדס העיר	7,500 יח' מתוך 10,000 יח'	אי שיתוף פעולה של התושבים	כולם יכולים לפנות לחלמיש. אין שום בעיה	קצת אחרי אישור הוועדה המחוזית	שנים אחדות	בשום אופן לא. חלמיש תטפל בכל אחד מיידית	פלוס מינוס 500

על הפרק

מארק גפן

מי צריך מדינה יהודית?

אנטון שמאס: חוק גזעני...

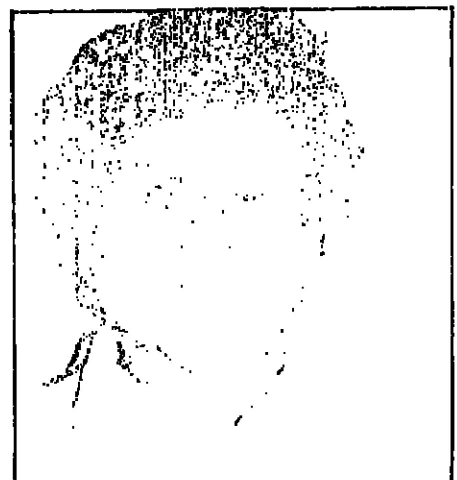

א.ב. יהושע: מדינה יהודית...

תורות רבות כפרו בקיומו של העם היהודי ובזכותו למולדת אך האנטישמים לא התקשו למצוא „סימני היכר" כדי להשמיד יהודים. הנסיון לדבר על „עם ישראל" הנבדל מהעם היהודי מופרך מכוחה של המציאות, שאין להתמודד איתה בנוסחאות ערטילאיות

הויכוח המתמשך בין הסופרים א.ב. יהושע ואנטון שמאס (בעיקר מעל דפי „העיר", אך גם מעל במות אחרות) מגלה תופעה מעניינת אם־כי לא חדשה: דווקא בעלי דעות פוליטיות קרובות מגיעים לידי עימות חריף כאשר מתברר להם לפתע, כי בנקודה מסויימת נפערה ביניהם תהום שאינה ניתנת לגישור. אנו מכירים תופעה זו בקרב חוגים דתיים, שבהם הויכוחים על קוצו־של־יוד מגיעים לעיתים לביטויי איבה הגדולה מזו שבין הדתיים והחילוניים, ואנו מכירים מן ההיסטוריה את המחלוקות הרעיוניות הבלתי־פוסקות בין פלגי השמאל שגרמו לפילוג בתנועה הפועלית.

בים המילים שנשפך בוויכוח המתלהט בין א.ב. יהושע לבין אנטון שמאס מצאתי לנכון „להתערב" בנקודה אחת בלבד. זו הנוגעת לאופיה של מדינת־ישראל ולהגדרת מהותה. אנטון שמאס, סופר הכותב ערבית ועברית, מחפש את זהותו הלאומית ובניגוד לרוב (ואני מניח) ערביי ישראל אינו מוכן להגדיר את עצמו כפלשתיני, אלא כישראלי ועל כך בוודאי שאיש לא היה בא אליו בטענה. אבל, שמאס מבקש לצקת תוכן לאומי למושג „ישראלי", תוכן שפירושו קיום „העם או האומה הישראלית".

הוא יוצא בתוקף נגד ההגדרה של מדינת־ישראל כ„מדינה יהודית". בוויכוח עם א.ב. יהושע אומר שמאס: בניגוד מוחלט למה שרוב השמאל סבור — אין אני מסכים עם הקביעה ש„מדינת־ישראל היא מדינה יהודית כשם שספרד היא ספרדית" (שמאס מתייחס אל דברי א.ב. יהושע — מ.ג.) מן הסיבה הפשוטה שמשוואה זו, בעיני היא במקרה הטוב צבועה ושקרית". לעומת הגדרתו של א.ב. יהושע מציע שמאס „תיקון קטן" במשוואה זו כלהלן: „מדינת ישראל היא מדינה ישראלית כשם שספרד היא ספרדית".

אילו נבחר השם „ציון"

מכאן יוצא שמאס גם נגד כל הסממנים של מדינת־ישראל כמדינה יהודית. „דגל ישראל" — כותב שמאס — „בדומה למדינת־ישראל הוא דגלו של העם היהודי, כך הוחלט בכנסת בראשית אוקטובר בחוק נגד הגזענות. החוק נגד הגזענות, בדומה לחוק השבות, הוא חוק גזעני..." אכן דברים קשים וחמורים ואין כוונתי להתפלמס עם שמאס על הגדרות בוטות אלה.

דבר אחר הוא התפיסה של שמאס לגבי מדינת־ישראל כ„מדינה ישראלית" (ולא יהודיה) אשר לפיה קיים עם או אומה ישראלית כדבריו: „אני רוצה שמדינת ישראל של הקו הירוק תהיה שייכת לאזרחים ישראלים, ללאום הישראלי החי בתוכה ולא 'לעם היהודי שבתפוצות". אכן במשפט זה מתמקדת נקודת המחלוקת החדשה והמזורה, שאגב היא שולית מאוד. שכן, ספק אם ישנם תושבים ערבים בישראל המעוניינים להשתייך לאותה „אומה ישראלית" שהומצאה על־ידי אנטון שמאס. להיפך, באוכלוסיה הערבית של ישראל גוברת מגמת הפלשתיניזציה כתעודת־הזהות הלאומית שלהם.

מדינת ישראל קמה כידוע בעקבות החלטת האו"ם בשנת 1947; שבה הוחלט במפורש על הקמת שתי מדינות בארץ־ישראל, מדינה ערבית ומדינה יהודית. על כן, מגילת העצמאות (שגם אותה שמאס רואה כ„מיסמך גזעני") אומרת מפורשות: „אנו מכריזים בזאת על הקמת מדינה יהודית בארץ־ישראל, היא מדינת־ישראל". השם „ישראל" שניתן למדינה היהודית לא בא ליצור איזו אומה ישראלית. הוא נבחר מבין כמה הצעות וביניהן השם „ציון" (שבן־גוריון התנגד לו). אילו התקבל, הרי שהיינו מדברים על מדינת ציון ועל התושבים „הציונים" (ולא ישראליים). האם שמאס היה דוגל גם אז בקיום „האומה הציונית"?

לעצום עין מעובדות

המושג עם או אומה זכה במאה השנים האחרונות להגדרות שונות. האינציקלופדיה למדעי החברה מתייחסת ללאום (גם אומה או עם) על־פי ההגדרה הבאה: חברה אנושית הנבדלת בדילות יחסית מבחינה גיאוגרפית, כלכלית, אתנית וחברתית־תרבותית מחברות אחרות במשך תקופה היסטורית ממושכת"... ברור, כי על־פי הגדרה זו חסרו לעם היהודי בטרם הוקמה מדינת ישראל אי־אלה סימנים ובשורה הראשונה „הבדילות הגיאוגרפית", כלומר הטריטוריה.

האסכולה הקומוניסטית שללה בכלל את קיומו של העם היהודי וסטאלין קבע סימני היכר (שותפות היסטורית, לשון, טריטוריה, חיים כלכליים והאופי הפסיכי המתגלה בשותפות התרבות) כתנאים אולטימאטיביים. אסכולה זו הוציאה מכלל האומות הזכאיות לעצמאות את החטיבות הלאומיות החסרות את אחד מסימני ההיכר האלה, וכדוגמה בולטת שימש העם היהודי.

את הויכוח אודות קיומו של העם היהודי סיים הנאציזם, אשר לא התקשה למצוא „סימני היכר" יהודיים, כדי להוביל את העם היהודי אל כבשני אושוויץ. בהשפעת השואה אפילו מוסקבה סטתה לרגע מן הדוגמה הסטאלינית הנוקשה. ובהצהרת גרומיקו ב־1947 דובר במפורש על זכותו של העם היהודי למולדת.

לאנטון שמאס מותר לא להבין את המהות הזאת של מדינת ישראל, את היותה קשורה בטבורה לעם היהודי שלמען הצלתו קמה. לכנות את „חוק השבות" כחוק גזעי משום שהוא „חד צדדי" פירושו של דבר לעצום עין מהעובדה המחרידה שמדינה זו נוסדה כמקלט מן הגזענות האנטי־יהודית.

התאריך הקובע — 2008

אנטון שמאס מנסה לייצר אומה חדשה על־פי הסטאטוס קוו הקיים בישראל (בגבולות הקו הירוק). הישראלים (כלומר היהודים, הערבים, הדרוזים, הצ'רקסים וכו') יוגדרו כאומה אחת, בעלת שתי שפות „כמו הפלמים והוואלונים בבלגיה". אנטון שמאס מוכן אפילו „להנהיג" מסויימת לגבי „חוק השבות" (שאותו הוא פוסל עקרונית) ולהכריז על אורכה ליהודי הגולה לעלות לישראל: „מדוע זה לא תכריז מדינת־ישראל בחגיגות היובל שלה, בשנת 1988 (ומתוך הנחה מהולה בתקווה שעד אז ייפתר הסכסוך היהודי־ערבי) כי ניתנת בזאת ליהדות העולם ארכה של עשר שנים על־מנת „לעשות עליה", ושערי העליה והאזרחות האוטומאטית, על־פי חוק השבות, ייסגרו בשנת 2008. השנה שבה יוכרז, סוף סוף, על הקמת מדינת־ישראל..."

אליבא דשמאס, מדינת־ישראל תקום רק כאשר יפוג תוקפו של חוק השבות וייסגרו שערי העליה. „היהודים הסרבנים" בארצות הגולה שלא ינצלו את זכותם לעלות לישראל עד שנת 2008 יאבדו למעשה כל קשר וזכות למדינה זו. כנראה יצטרכו במרוצת הזמן להקים להם תנועה ציונית חדשה, ולחפש איזו מולדת אחרת.

ההכרזה על הקמת מדינת ישראל, בשנת 2008, נחוצה לשמאס, כדי שסוף־סוף אפשר יהיה גם להכריז על היווצרותה של „אומה ישראלית". אגב, איני יודע כמה תומכים יש לשמאס, אך בעבר דגלה ברעיון זה התנועה הכנענית שספק אם אנטון שמאס יזדהה אתה. שהרי הכנענים דגלו אומנם בהתנתקות מן העם היהודי בגולה, אך העם הכנעני החדש היה מבוסס על התבוללות ערבית, ולמעשה על היעלמות הזהות הערבית.

מצאתי, לנייעל, אצל יעל לוטן בעיתוננו סימנים לנהיה אחרי המגמה הזאת, כאשר היא טוענת כנגד א.ב. יהושע שהוא „מסרב להכיר במדינת־ישראל, כפי שהיא קיימת במציאות ובמהותה של האורחות הישראלית". יעל לוטן יוצאת נגד חינוך ל„יידישקייט" (מה זה? האם החינוך לקשר עם העם היהודי? מ.ג.) „שבא במקום החינוך לזהות ישראלית". הדברים של יעל לוטן נרומזים בלבד. אך אם אני ננסה לפענחם, הרי שגם היא סבורה שישראל חייבת להינתק מן הטבור היהודי ולהפוך ל„אומה ישראלית".

תהליכים היסטוריים ממושכים בצירוף גורמים מאחרים הביאו להיווצרות העמים. אך אפשר גם לייצר עם באופן מלאכותי. כמעט אוטומאטי. על־פי החלטה של הממציאים. אביא לדוגמה את „העם הסובייטי". מושג שנדרבים להשתמש בו בברית־המועצות וגם מחוצה לה. כאילו מדובר בעם אמיתי. והרי אחרי ההגדרה הזאת מסתתרת מציאות של עשרות עמים ובראשם העם הרוסי. שהוא הנותן את הצביון לעם הסובייטי. השימוש בתיבה „עם סובייטי" בא לטשטש את ההשתלטות של העם הרוסי ומניעת זכותם של העמים האחרים בברית־המ' להגדרה עצמית. האוקראינים, הבילורוסים, הגרוזינים ועוד עמים אחרים. נתונים בתהליך של התבוללות בתרבות הרוסית וגם לקליטה של הביימסר הרוסי. זו מציאות של עם שמייצרים אותו תוך אינוס יישויות לאומיות אותנטיות.

לא נולדתי מחדש

אנטון שמאס והדוגלים בהשקפתו אינם מבינים לנה בכלל קמה מדינת ישראל ומה היה המאבק למען הקמתה. כשלעצמי לא באתי לכאן להקים אומה חדשה, אלא מתוך הכרה לאומית יהודית חסרה אלמנטים מיסטיים ו„חינוך ליידישקייט". עובדת היותי יהודי לא היתה טעונה הוכחה. היה מי שדאג להזכיר זאת. אני יודע, כי השימוש בשואה כנימוק בויכוחים מסוג זה גורם כבר לאנשים מסויימים פריחה. נמאס להם שבכל הזדמנות מזכירים אותה אך מה לעשות. הבעייה היהודית היתה קיימת גם לפני השואה. והציונות באה לפתור אותה. ולא להקים בארץ־ישראל איזו אומה חדשה.

מי שסבור, כי הבעייה היהודית חדלה להתקיים מותר לו להסתגר בישראל. ואפילו לסגור את שעריה כמו שסוגרים את דלתות האוטובוס בפני המאחרים. על־פי הכרתי, מדינת־ישראל שתחדל להיות מדינה יהודית (עם כל הזכויות למיעוטים) אין בה צורך. יתירה מזו, מי שסבור כי סיפורה של הציונות נגמר — דבר שקל לומר היום במצב של שפל בעלייה — יכול לגבי דידי להסכים להחלטות ועידת רבאט בדבר הקמת מדינה חילונית־דמוקראטית בארץ־ישראל. למה צריך ליצור דווקא אומה ישראלית. מדוע לא נחיה במדינה שבה נוכל להנות מזכויות תרבות מלאות, ונשתחרר לעולם ועד מן הסכסוך היהודי־ערבי. האם בעבור המנון ודגל („גזעני") כדאי לנו לנהל את כל המאבקים עם העולם הערבי?

מי שחושב, כי „ישראליות" פוטרת אותו מן העול להיות יהודי יטען כמו יעל לוטן שצריך לחנך ל„זהות ישראלית", הגדרה מעורפלת. שאם אני מנחש נכון, יש בה קרבה להשקפתו של אנטון שמאס בזכות „האומה הישראלית". ובאמת מי צריך את העם היהודי ואיזה ענין לנו לעסוק בו. כאשר אנו נמצאים בישראל ונולדנו מחדש עם „זהות ישראלית" הסולדת מ„יידישקייט". אומרת יעל לוטן, כי „עלינו להבין אחת לתמיד שיהודי אפשר להיות בכל מקום — כפי שעושים מליוני אנשים ברחבי תבל — ואילו ישראלי אפשר להיות רק כאן".

אני באתי לישראל כיהודי מפולין (אחד מ„מליוני אנשים בתבל" בהגדרת יעל לוטן) ועל־פי השקפתה הייתי צריך להיוולד מחדש בתור ישראלי. אני מצטער לומר, כי נותרתי יהודי, יהודי בישראל, ואפילו אני מתבייש בכך.

ישראל גלילי, אחרי

תמר רז משוחחת עם יצחק בן־אהרון

איש ללא מרפקים

ישראל גלילי נחשב בעיני רבים באיש המסמל את ה„ניציות" של אחדות־העבודה והקיבוץ־המאוחד. רבים סבורים כי המיסמך הקרוי על שמו נתן את הדחיפה והבסיס לתנופת ההתנחלות של גוש־אמונים. אבל בן־אהרון מספר על גלילי אחר: גלילי שנסער קרע בינו ובין טבנקין על רקע שלימות־הארץ, ואשר מנע החלטה של הקיבוץ־המאוחד בזכות הסיפוח.

בן־אהרון סבור כי הנסיון של לווינגר, שפט וויובל נאמן לחסות היום בצילו של גלילי, יש בו בבחינת ביזוי המת. שכן גלילי התנגד בתקיפות לדרכם כל חייו. חסרונו הגדול של גלילי, לדעת בן־אהרון, שלא היה אדם לוחם, אלא מדינאי חסר מרפקים שלא נלחם לכיבוש עמדות שבלעדיהן מצעים הופכים לפיסות נייר.

יצחק בן־אהרון, מה באמת היה יחסו של גלילי ל„שלימות הארץ" ומדוע הוא אימץ את נוסחת הפשרה הטריטוריאלית רק אחרי מלחמת יום־כיפור?

ישראל גלילי ביטא נאמנה את הלכי־הרוח הרעיוניים־חברתיים והביטחוניים־פוליטיים של הקיבוץ המאוחד. הוא היה אחד האנשים המרכזיים בקביעת הקו של התנועה, תוך חברות גדולה עם טבנקין ויגאל אלון. עם כל הכבוד לאחרים, ברור שהמחשבה הפוליטית־ביטחונית של הקיבוץ־המאוחד התגבשה על־ידי השלישיה הזאת. אין זה אומר שהם הגיעו לזהות בכל פרטי השקפתם והאסטרטגיה שלהם. לכל אחד היו לו דגשים משלו. אבל, היה מצע משותף.

בטרם מדינה, התגבשה קודם כל השקפה חינוכית־השקפתית שבמרכזה עומדת ארץ־ישראל הבלתי מחולקת — במונחים לא פוליטיים. המושג לא התייחס לגבולות או למפה אלא לביסוס הזכות הבלתי־מעורערת של עם ישראל על ארץ־ישראל, תוך כיבוד והקפדה על זכויות הערבים ובלי שום מחשבה על נישול או קיפוח זכויותיהם של הערבים. נקודת־המוצא היתה סוציאליסטית מובהקת — יחסי עמים שאינם בנויים על עושק וגירוש — ועם זאת קובעת באופן חד־משמעי את זכות העם היהודי לבוא למולדתו ולהתיישב בארץ־ישראל.

בין חזון לריאליזם פוליטי

מתוך התפיסה הזאת של הזיקה לארץ־ישראל — לא לחלקים מתוכה ולא לרצועות מסויימות, זיקה של שלימות חינוכית ורעיונית בלתי־מעורערת — מתוכה ניגשים מפעם לפעם לעימות עם גורמים בינלאומיים וערביים למתן תשובה קונקרטית לשאלות שמתעוררות.

מאז שהופיעה ועדת פיל, הקיבוץ המאוחד היה נגד רעיון החלוקה. מרגע שנתקבלה החלטה מעשית, אחרי כ"ט בנובמבר, נציגי אחדות־העבודה והקיבוץ המאוחד בוועד הלאומי, במועצת העם ואחר־כך בממשלה הזמנית התייצבו ללא הסתייגות בעד קבלת החלוקה, כלומר: נכונות לכונן את המדינה היהודית בגבולות המוגבלים. אבל קבלת הדין הזו, בסיטואציה בינלאומית נתונה, לא היתה קשורה עם ויתור מדעת על החלום של ארץ־ישראל גדולה. אדרבה, כאשר הערבים מרדו וסירבו לקבל כינון שתי מדינות, ויצאו למלחמה — הקיבוץ־המאוחד ואחדות־העבודה הודיעו שהמחוייבות שלהם למפת החלוקה פגה.

מלחמה יש לה מסקנות משלה. לא דומה מצב הנובע ממלחמה למה שקדם לה. מה שהיית מוכן לקבל ולקיים קודם — אינך מוכן עכשיו. לכן, נציגי הקבה"מ־אחה"ע ראו עצמם בלתי־כפותים לגבולות שקבע האו"ם, וחתרו בכל כוחם להבטיח למדינת־ישראל מרחבים גדולים ככל האפשר. לכן שעטו כוחות הפלמ"ח והאחראים להם — גלילי ואלון במיוחד, אבל גם משה כרמל ואחרים — לאילת, בלי לדקדק בסיכום הפוליטי־מפלגתי. כך היה גם בשחרור הגליל, כאשר הלכו בהתחלה עד הליטאני ואחר־כך נסוגו. ברור שמלחמת העצמאות הביאה גבולות חדשים. על בסיס מפה זו היו אחה"ע — והקבה"מ שותפים לפנייה לערבים לעשות שלום. זו היתה המדיניות הלאומית, והקבה"מ היה משולב בה.

הסיטואציה של שינוי גבולות חזרה במלחמת ששת הימים. המלחמה ביטלה את הקביעות וההסכמות שהיו קיימות, וזה היה מקובל על השלישיה טבנקין־גלילי־אלון. המלחמה פתחה אופציות חדשות, שעיקרן הרחבת מרחב ההתיישבות והאחיזה של היהודים ושל המדינה. הדברים לא נוסחו בנוסחה פוליטית. התהלכו סיסמאות של גבול מדיני, וגבול ביטחון, וגבול אסטרטגי, שלא היו חופפים. אבל היתה הנחת ברזל — שלא חוזרים לגבולות 49'.

הקואליציה הרחבה, שכוללנו היינו בה בספטמבר 67, הציעה שלום עם מצרים וסוריה בגבול הבינלאומי ומשא־ומתן לשלום עם ירדן וגורמים פלשתיניים — שלא על בסיס גבולות 49' אלא במגמה ברורה להציב את הגבול מזרחה יותר. בקבה"מ הופיעו שני רעיונות מרכזיים, שביקשו הכרעה תנועתית: טבנקין דרש לאמץ את התוכנית של גבולות על הירדן, כלומר סיפוח הגדה המערבית כולה למדינת ישראל. ולחילופין, אם אין רצון לאומי לספח, לפחות להכריז על שטחי יהודה־ושומרון ועזה כפתוחים להתיישבות יהודית. מולה הופיעה „תוכנית אלון".

הקרע עם טבנקין

היתה הידברות בין ישראל גלילי ויגאל (וגם אנוכי הקטן הייתי מעורב), והגיעו לידי סיכום שלא לזהות את הקיבוץ המאוחד עם השקפת טבנקין וכן, בשלב זה, לא לאמץ פורמלית את „תוכנית אלון", אלא לקבל אותה כמסגרת למאמץ ההתיישבותי המחודש. וכך הווה, שעד שנות השמונים לא נתקבלה החלטה פורמלית של הזדהות הקבה"מ, ומכאן גם של ממשלות המערך, עם תוכנית אלון, אבל היתה מדיניות מעשית התיישבותית זהה פחות או יותר עם מפת אלון.

צריך להבין שזו היתה פרידה קשה בינינו לבין טבנקין. לזכותו ייאמר, שהוא לא הסיק מסקנות אישיות או ציבוריות־פוליטיות מאי־ההזדהות של הקבה"מ עם תוכניתו. הקבה"מ קיבל בעצם תוכנית שבלשון של ימינו קוראים לה „הפשרה הטריטוריאלית", תוך הכרזות שלא לשרטט מפות אלא להשאיר הכל למשא־ומתן. תוכנית אלון. זו התוכנית שהתקבלה על־ידי גלילי — סימנה נקודת פתיחה למשא־ומתן עם ירדן, לא כתכתיב, לא אולטימטיבית, אלא כמהלך פתיחה למשא־ומתן.

העניין הגיע למועצת הקבה"מ בשפיים. טבנקין כבר לא היה ושם ניסתה קבוצה, שקראה לעצמה „חוג עין ורד", להעלות להכרעה פורמלית את הצעת הסיפוח, והיה עימות ישיר, כאשר ישראל גלילי ואלון פעלו יחד להדוף את הנסיון, וכהצבעה מכרעת דחתה המועצה את הצעת הסיפוח, וכן דחתה מחשבות שלי על נסיגה חד־צדדית, וקבעה את זכותה של ישראל להתיישבות מעבר לקו הירוק במזרח ובדרום, בראייה כוללת של תוכנית אלון, ללא מחוייבות אליה על כל פרטיה. הניסוח של ועידת שפיים לא ביטל במלואה לא את כוונתו של גלילי ולא את כוונתו של אלון. זו היתה פשרה ביניהם, לא היתה זהות. גלילי היה מוכן ליותר ממה שהתקבל. אלון היה מוכן לפחות.

בהלוויה, כשראיתי את לוינגר, ונאמן, ושפט, אמרתי, שעכשיו מנסים לחסות בצילו של גלילי גם אלה שכופרים בכך שהציונות טהורה, שקיים מושג של טוהר הנשק ומושג של יחס סוציאליסטי למיעוטים. וזה היה ישראל גלילי. נסיונם לאמץ את גלילי לתורות לאומניות דתיות־מיסטיות או פוליטיות הוא דבר שגלילי דחה בתוקף כל ימיו. התבטאויותיו הציבוריות נגד הליכוד, נגד גוש־אמונים ותורות הסיפוח כתובות במאמרים, בנאומים ובוויכוחים בציבור. הנסיון לראות בו פטרון של הלאומנות — יש בזה פשוט ביזוי המת.

„מיסמך גלילי" — פשרה למניעת פילוג

— אבל מקובל לחשוב שהניסוח שלו, „מסמך גלילי", הוא שנתן את הגושפנקה לגוש אמונים ולהתיישבות המאסיבית מעבר לקו הירוק.

זה דבר שקשור בסיטואציה פוליטית מסויימת שהיתה בממשלה. הדבר שנקרא מסמך גלילי, או מסמך גלילי־דיין־גולדה — פה היתה פשוט עבודה שגלילי היה כל־כך מאומן בה, שעניינה: למנוע את פירוק ממשלת המערך. הוא נדרש על־ידי גולדה למצוא נוסחה שתאפשר לכולם, גם יערי וחזן וגם דיין, גם גלילי וגולדה ואבא אבן, להישאר תחת חופה אחת, כל אחד עם סייגיו.

הנוסחה האהובה עליו היתה זו שכולם יכולים לחיות איתה. שכל אחד רשאי — ולא במירמה — לתת לה פירוש משלו, והשני לא יכחיש. אינני בטוח, אבל אם זכרוני אינו מטעה אותי, הופיעו אפילו יערי, דיין וגולדה (או גלילי) על במה אחת במערכת בחירות וכל אחד התנבא בסגנונו — בדיוק, כמוסכם לגבי „התורה שבעל־פה". זו היתה תורה אחת שהיתה מוסכמת על הכל, ומהונדסת על־ידי גלילי. היא נתנה מרחב חשיבה בתוך מדיניות ממשלתית משותפת.

מה היה הרציונל שבדבר? לא עומדים לפני הכרעה. זו נוסחת מעבר, עד המשא־ומתן. התבונה אמרה שאין לפוצץ מפלגה בטרם הופיע השותף הערבי. בהנחה כמעט וראית, שהתפוצצות תבוא אפילו בתוך מפלגת העבודה עם פתיחת המשא־ומתן, לא היה הגיון לאומי ואסטרטגי להקדים את הפיצוץ, בטרם תשובה ערבית מוסמכת. זה הגשר המפורסם שגלילי בנה, שלא היתה בו שום התכחשות, משום צד, לאמונתו, לפילוסופיה הבסיסית שלו, ועם זה היה בו מבחינת הפוליטיקה הריאלית בסיס לקיום־יחד.

קשה להשלים — אבל זאת עובדה

—מה היתה מערכת היחסים המיוחדת שלו עם גולדה. איזה תפקיד הוא מילא אצלה?

זהו אחד הדברים שאין להם שיעור. בייחוד שהיה ניגוד כל כך בולט, כל כך חותך. ביחסי אני לגולדה ומדיניותה, גם החברתית וגם הפוליטית החיצונית. גלילי — ואני צריך לצרף למשפחה המכובדת הזו גם את חזן, את שניהם אני לא קלטתי — שניהם היו ביחסים הדוקים ביותר עם גולדה, יחסים של אמון הדדי והרבה מעבר לזה, כמעט של הערצה. הם ראו בה ביטוי להשקפת עולם חברתית־חלוצית של ארץ־ישראל העובדת, אם גם לא סוציאליסטית מגובשת, ופרגמטית בענייני מדיניות וביטחון. הם היו בטוחים שבבוא שעת הכרעה היא תהיה עם המחנה המתון, העשוי לקבל פשרה טריטוריאלית. הם לא חלקו על האסטרטגיה שלה, שלא לצייר מפות, שלא לגלות קלפים בטרם הופיע גורם ערבי מוסמך שמוכן למשא־ומתן.

התצפית שלי, כמזכיר ההסתדרות, היתה אחרת. גלילי חלק על הקו שלי בהסתדרות. הוא ביקר את מה שראה כחוסר נכונות שלי להידברות עם גולדה. גם גלילי, גם יגאל וגם חזן ראו בספיר ובגולדה בונים גדולים, אנשי בנייה גדולה של חברת העובדים ושל תנועת העבודה בכללה; עם כל המחלוקות שהיו להם איתה, בסופו־של־דבר היו מתואמים איתה. זה היה אחד הדברים שאני לא כל־כך יכולתי לתפוס, כי ראיתי את הדברים באופן לגמרי שונה, גם בתחום הפוליטי.

בתחום היחסים האישיים היה בין גלילי וגולדה אמון בלתי־מסוייג. הוא היה שותף לסודות הפוליטיים הכי טמירים שלה. גולדה לא היתה יכולה להתקיים בשליחותה הפוליטית בלעדיו. בעצם הוא שירת את כל הממשלות שהיה בהן, בצנעה, ללא תיק, אבל כגורם קבוע במדיניות הן אצל אשכול והן אצל גולדה, שלא עשתה שום צעד, שום הכרזה ושום נקיטת עמדה בלי לתאם איתו או לקבל ממנו את הנוסחה הכתובה, לעיתים לפרטי פרטיה.

על אף חברותו וקרבתו הפוליטית ליגאל אלון, גלילי לא פעל כדי שהוא יתמנה לשר בטחון. אפילו ערב מלחמת ששת הימים, בשעמדו למנות את דיין, אלון שהה במוסקבה, וגלילי לא דיווח לו שקורה משהו בארץ. איך תסביר את זה?

גלילי מעולם לא פעל ישירות להבטחת עמדות ל„אנשי שלומנו". אינני זוכר שום פעילות מיוחדת לגבי חבריו הקרובים ביותר, וזה לא היה שונה לגבי עצמו. הוא לא נהג עם עצמו אחרת מאשר עם חבריו. לא היה אדם לוחם ולא פעל לתפיסת עמדות לאנשים. הוא לא היה יוזם לגבי יגאל אלון וגם לא לגבי. ההצעה שאני אהיה מזכיר ההסתדרות לא באה ממנו. הוא לא היה אדם לוחם, צריך לומר זאת כמפורש, ולא היה פעיל בתפיסת עמדות לאנשים. כולו היה מרוכז בקביעת עמדות פוליטיות, מצעים, ולא באנשים.

רבים רבים בתנועה ראו זאת בתמיהה. לא הבינו. ומאי־הבנה גם פיזרו השערות שזה ביטוי של אי־הערכה או אי־התאמה עם חבריו הקרובים. גם לי וגם ליגאל — אני יודע זאת משיחות עימו — היה קשה להשלים, אבל זאת היתה עובדה.

מי שיזכור את העימות בינו ובין בן־גוריון ב־48', לא יהיה מופתע מזה. אז גלילי בפירוש הסתייג מהמאבק, מדרכי המאבק שניהלנו על המשך כהונתו במערכת הביטחון. הוא בפירוש לא היה מרוצה וביטא את זה, בבית וגם באופן ציבורי. הוא האמין בדיפלומטיה שקטה או הידברות אינטימית, בלתי־אמצעית, עם אנשים. הוא מאד לא היה מרוצה מאופי המאבק שניהלנו נגד בן־גוריון בפרשת פיטוריו מראשות המפקדה הארצית.

העניין היה פתוח לפירושים: חוסר נאמנות, חוסר חברות, אדישות. אני חושב שצריך לדעת שהוא לא היה אדם לוחם ביסודו של דבר. מסביר, משכנע, אבל לא לוחם — כפוליטיקאי. לא שלא ניהל מאבקים רעיוניים; בייחוד בבית פנימה. אבל, כמדינאי בהחלט היה חסר מרפקים, גם לכיבוש עמדות, שבלעדיהן מצעים הופכים לסתם פיסות נייר. הוא קיפח את עצמו, גם את חבריו וגם את תנועתו. זאת היתה ההתרשמות במחנה.

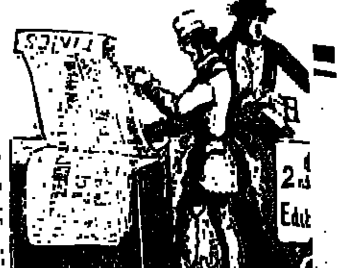

אפי לנדאו
קשר כפול

● שופטים לא לפירסום

בתי־משפט בישראל, קבעו באחרונה כמה מסמרות כדי לתת יתר־תוקף למושג חופש־עיתונות. בכל הנוגע לצווי איסור פירסום שמוציאים שופטים על פרשות שלמות המובאות בפניהם — לא רק על שמו ופרטי זהותו של בעל־הדין.

ב־27.1.86 נענתה שופטת בית־המשפט המחוזי בתל־אביב, שולמית ולנשטיין, לבקשתם של שני עיתונאים — צבי הראל מ„הארץ" ויחזקאל אדירם מ„ידיעות אחרונות" — והתירה את פירסום שמה של נאשמת, עיתונאית „העולם הזה", נעמי ארזה, ועיקרי הכרעת־הדין, במשפט שהתנהל בדלתיים סגורות. השופטת קבעה, כי על־פי סעיף 70/א' לחוק בתי־המשפט, בו נאמר כי „לא יפרסם אדם על דיון שהתנהל בבית־משפט בדלתיים סגורות אלא ברשות בית־המשפט". יש זכות־עמידה לעיתונאים לבקש פירסום גזר־דין או חלק ממנו. עד מקרה זה, סירבו שופטים לקבל את זכותם של עיתונאים לבקש התרת איסור פירסום, כצד בעניין.

שבוע לאחר מכן, ב־2.2.86, נחשפה קבוצת ילדים בבאר־שבע, שפרצו למחנה צבאי בנגב והצליחו לגנוב לבנות־חבלה, חומר־נפץ פלסטי, פתילי־השהייה, תחמושת לרובים ולאקדחים, מצתים, תחמישים ועוד. שבוע לפני החשיפה, על־פי החשד, ערכה הקבוצה „פיצוץ ניסיון" ו„העיפה" אוהל באוויר.

צוות החקירה ערך באותו יום מסיבת עיתונאים, חשף את הסיפור, הציג את חומרי־הנפץ — והידיעה הועברה על־ידי סוכנות עתי"ם לכל מערכות העיתונים ושודרה במספר מהדורות חדשות ב„קול ישראל".

בשעה 18.00 הובאו הילדים לפני שופט השלום התורן בבאר־שבע, יהודה היימן, והלה שיחררם בערבות וציווה, למרות הפירסום המוקדם, לאסור את פירסום כל הפרשה, מבלי שנימק את החלטתו. מערכות העיתונים באותו ערב היו כמרקחה. לכתבים בבאר־שבע ניתנה הוראה לערער על איסור הפירסום בפני נשיא ביה"מ המחוזי, יעקב טירקל. במקביל, נערכו שיחות תיאום בין עורכי החדשות של „ידיעות אחרונות", „מעריב", „על־המשמר" ו„חדשות". לקראת השעה 22.00 נודע, כי השופט טירקל דחה את עירעור הכתבים על הסף, באומרו, כי אין

פרופ' יצחק זמיר: צווים לא חוקיים...

להם זכות־עמידה בנושא. זאת, שבוע לאחר פסק־הדין של ולנשטיין בת"א, שקבע את ההיפך.

ב„חדשות", „על־המשמר" ו„ידיעות", פורסמה ידיעה כמעט באותו הנוסח, על עצם איסור הפירסום. „מעריב" החליט להפר את הצו ולפרסם את כל הפרשה, בעמודו הראשון. בימים שאחרי־כן, גם „דבר" ו„הארץ" פירסמו את כל פרטי הפרשה, למרות הצו.

עד עצם הימים האלה, לא ניתן על־ידי השופט היימן נימוק לאיסור הפירסום, מלבד דברים שאמר לכתב „ידיעות אחרונות", דני קיפר, שהילדים מחוננים, ללא עבר פלילי והעניין אינו ראוי לפירסום. יש לציין, כי בשום מקרה, החוק אינו מתיר פירסום שמות חשודים־קטינים. השופט היימן החליט, למעשה, החלטה שאינה מוצדקת מבחינה משפטית, בלא שנימק אותה, ונטל לעצמו את תפקיד עורך העיתון בקובעה, ש„העניין אינו ראוי לפירסום".

עד עתה, לא הוגש כתב־אישום נגד „מעריב" והעיתונים האחרים שפירסמו את פרטי הסיפור בניגוד לצו. פרופ' יצחק זמיר, היועץ־המשפטי לממשלה, איתו דיברתי לפני שבועיים על נושא זה, אמר שלא הייתה פנייה מבית־המשפט אליו להגיש כתב־אישום ו„אני מבין שהעניין לא כל־כך נקי".

ביום ד' האחרון, קבעה שופטת השלום בת"א, הדסה אחיטוב, בפסק־דין עקרוני וחשוב, כי צו איסור פירסום מוחלט שנתן סגן־נשיא בית־המשפט השלום, חיים אילת, בעניין מעצרם של חשודים בפרשת הונאות חברת „בזק", בנימוק כי הפירסום יפגע בחקירה — אינו חוקי ובטל מעיקרו.

בעקבות פסק־דין זה, צילצלתי אתמול בשנית אל פרופ' יצחק זמיר, ולאחר שהוציא את ספר החוקים ועיין בו, קבע, ששופט, על־פי החוק, רשאי לאסור, בנימוק כי הדבר יפגע בחקירה, את פירסום שמו של חשוד או פרט אחר שיש בו לזהותו. בנסיבות מסויימות, רשאי שופט לאסור את פירסום הפרשה כולה. אם הפירסום יפגע בבטחונו של בעל־דין או אם יחשוף את זהותו. נוסף לכך, ניתן לאסור פירסום פרשה מסיבות של פגיעה בבטחון המדינה. „לא ניתן — הדגיש זמיר — לאסור פירסום של הפרשה כולה, בנימוק שהדבר יפגע בחקירה".

„מה קורה" — נשאל זמיר — „אם עיתון מפרסם בניגוד לצו והצו אינו חוקי. האם יועמד לדין?" קביעתו של זמיר פסקנית: אם הצו אינו חוקי, העיתון לא עבר על החוק ולא ניתן להעמידו לדין. „לכן", אמר, „קבעה השופטת אחיטוב מה שקבעה".

השופט היימן בבאר־שבע, אפילו לא טרח לנמק את צו הפירסום, ולפי הקריטריונים שמנה פרופ' זמיר, הצו אינו חוקי ובטל מעיקרו. כתבת „על־המשמר" בבאר־שבע, שלי יחימוביץ', מספרת, ששופטי השלום שם הפכו את מתן צו איסור הפירסום למנהג קבע, לעיתים אפילו בניגוד לדעתה של המשטרה. גם במקרה שוחד המשכנתאות וגם במקרה האונס מאופקים. ניתן צו איסור פירסום על שמות החשודים. בלא כל הצדקה ובניגוד לדעתה של המשטרה, שהייתה מעוניינת בפירסום.

דומה, שיותר מכל השופטים, הגדיל לעשות שופט בית־המשפט השלום בפתח־תקוה, ראובן ג'יג'י, שהוציא צו איסור פירסום על ביטויים גזעניים שהשמיע הוא־עצמו בעת דיון משפטי, לאחר שנוכח כי היו במקום עיתונאים. „מעריב" ו„חדשות" פירסמו את הסיפור בהבלטה והעניין זכה להד תקשורתי עצום. גם בין חברי־הכנסת.

שופט הוא אדם ורשאי — אם כי לא כמו כל אדם מהיישוב — גם לטעות. אך שופט שאינו יכול לשפוט את עצמו ולהודות בטעותו, אישית, לא הייתי רוצה לעמוד בפניו כבעל־דין. שופט שאינו מכיר בכללים האלמנטריים של חופש העיתונות, אינו יודע מה זו דמוקרטיה — וחבל.

כותרת ציונית־לאומית הולמת

שיחרורו של שצ'רנסקי ובואו לארץ בערבו של יום ג', נתנה דרור לדמיונם הפורה של מעצבי הכותרות הראשיות בעיתוני הצהריים. כמו במקרים דומים של ידיעות בעלות משמעות „לאומית" ו„ציונית", שוכחים עורכי־החדשות את תפקידם כעיתונאים־מדווחים ויוצאים בכותרות בומבסטיות ובנאליות. שאין בינן לבין כותרת ראשית בעיתון מאומה.

„חדשות" היה צנוע והכתיר את עמודו הראשון בכותרת: „סוף סוף בבית". יש בכותרת זו מעין מסר חדשותי המרמז על השנים הארוכות בהן בילה אנטולי בכלא בציפייה לרגע זה. אך, כאמור, זה בנאלי.

„ידיעות אחרונות" רמז לאהבה חסרת המעצורים בין אביטל לאנטולי, שגישרה על פער של 12 שנה. הכותרת „יד ביד, בבית" אמורה להיות מרגשת — אך הדברים מדברים בעד עצמם ואין מקומם בכותרת הראשית.

„מעריב" הגדיל לעשות. מאחר וכבר מזמן מינה עצמו לדובר עם ישראל, לא הופתעתי מהכותרת: „אחינו אנטולי, ברוך הבא למולדת". אכן, כותרת ציונית־לאומית הולמת. אך היכן המסר החדשותי?

מוטי בסוק
טפטופי כנסת

● הח"כים נגד הקידמה

הכנסת מצביעה מדי שנה כאלף פעמים. שבח וייס, יאיר צבן ואורה נמיר, הם ח"כים פעילים מאוד המקדישים ימים כלילות לעבודתם הפרלמנטארית. לעומתם, אליהו שפייזר, עוזי ברעם ופסח גרופר מועילים רק לעיתים רחוקות לבוא ולהצביע בכנסת. את המשכורת וההטבות הנלוות, שלא נטעה, הם מקבלים בזמן.

חיים רמון, ח"כ המערך, סיפר השבוע כי כשישמע הצלצול, בבית הנבחרים האמריקני לקראת ההצבעה, מתחילה ריצה מטורפת של כל חברי הקונגרס לעבר המליאה. מדוע? כי בארה"ב יש הצבעה אלקטרונית. אחרי כל הצבעה, יודע הציבור מי מנבחריו השתתף בהצבעה וכיצד בדיוק הוא הצביע. בתום כל מושב, יכול הציבור בלחיצת כפתור פשוטה לדעת מה עשה כל נבחר בקונגרס או בסנט ובכמה הצבעות השתתף.

בארץ אין הצבעה אלקטרונית. בארץ הציבור אינו יכול לדעת בכמה הצבעות השתתף ח"כ כלשהו ומכמה נעדר. הדבר נוח מאוד ל־100 מתוך 120 הח"כים. הציבור איננו יודע עד כמה הם מתרשלים בתפקידם. אזרחי המדינה לא יודעים כי הם נעדרו מרוב־רובן של ההצבעות. אין כבוחם של עשרים הח"כים הטובים והנמרצים לכפות הצבעה אלקטרונית על כנסת ישראל.

ביום שני השבוע יעשה עוד נסיון להכניס לפרלמנט הישראלי את מה שכל־כך מקובל בפרלמנטים בחו"ל זה שנים. ועדת הכנסת, בהשתתפות יושב־ראש הבית שלמה הלל, תקיים עוד דיון בהכנסת ההצבעה האלקטרונית לבית המחוקקים הישראלי.

ביום שני לפני כשבוע וחצי בדיון מקרים בוועדה (בלי הלל ובלי יושב־הראש הקבוע של הפורום מיכה רייסר), תמכו כל הח"כים בהצבעה האלקטרונית. למחרת היום ביקרו בכנסת מנהל מכללת אורט בירושלים והמורים לאלקטרוניקה של בית־ספר זה, כדי להודיע שהם מוכנים ליטול את הפרוייקט על עצמם. עוד אמרו כי העלות נמוכה בהרבה ממאה עד חמש מאות אלף הדולרים שנקבו החברות המסחריות, שהתעניינו בפרוייקט היוקרתי.

מי שסבור שאכן תוכנס הצבעה אלקטרונית לכנסת ישראל, אינו מכיר את נפשם של ח"כים בטלנים. פרוייקט זה עומד על סדר־היום כבר ארבע שנים ותמיד מוצא הרוב הבטלן תרוץ לדחות את הפרוייקט לשנה הבאה. התרוץ הנוח ביותר הוא, כמובן, הכספי.

לפני כשנה בא יהודי צרפתי, ג'ימס אפרתי שמו, וניסה לפתור גם את הבעיה הכספית. „אני אתרום לכם את כל המכשור הדרוש להצבעה אקלטרונית", אמר. אפרתי אינו יהודי תמהוני, יש לו, בין השאר, מפעל למחשבים, בצרפת, והוא האחראי על המכשור ועל ההפעלה של ההצבעה האלקטרונית בבית הנבחרים הצרפתי.

בתנאים נורמלים, בכנסת פעילה, שנבחריה רואים במקצועם שליחות, היו נענים להצעה מיד. בארץ החלו לחפש את עקב האכילס של ההצבעה, ואם לא שלה, אז של האיש אפרתי. וכשלא מצאו — המציאו. אפרתי דרש מהכנסת דמי אחזקה שנתיים בסך בעשרה אחוז מערך המכשור, שהם כעשרת אלפים דולר. בכנסת טענו מיד שזה המון. בדיקה העלתה כי זה הסכום המקובל בענף המחשבים.

ההצבעה ביום שני השבוע תהיה מכרעת, כיוון שאנו עומדים ערב הגיבוש הסופי של תקציב הבית לשנה הבאה. יושב־ראש הכנסת צריך להיות, כמובן, צד מעוניין.

דרך אגב, אשתקד עבר הנושא את ועדת הכנסת, בתקציב הבית היתה לנושא הקצבה של כמה עשרות־אלפי־דולרים. בסופו של דבר הפרוייקט לא יצא לפועל. הסיבה הרשמית — קיצוצים. מה שמוכיח כי הח"כים יודעים היטב לדאוג לאינטרסים שלהם (ראה פרשת ההטבות הרפואיות. ראה גם את תלושי המשכורת שלהם).

● לחנוק את האופוזיציה

ביום ראשון השבוע, ערב פתיחת עוד שבוע של כנסת, איימו ארבע סיעות אופוזיציוניות בהגשת הצעות אי־אמון בממשלה. בסופו של דבר מימשו רק שתים מהן, חד"ש וכ"ך, את האיום. הממשלה, כמובן, לא נפלה ואם כי במקרה של חד"ש, לא היה חסר הרבה כדי שזה יקרה). מפ"ם ור"צ, התחרטו, ובסופו של דבר דחו את האי־אמון למועד לא ידוע.

הטרדותיה של האופוזיציה הקטנה — רק 26 חכ"ים — אינן מוצאות חן בעיני הקואליציה הענקית. בנושא זה אין חילוקי־דעות בין הליכוד ובין המערך. שתי המפלגות היו מעדיפות קצת יותר שקט, גם אם המחיר יהיה קצת פחות דמוקרטיה.

בישיבת הנהלת הקואליציה, ביום שני השבוע, הוחלט שיש צורך בשינוי תקנון הכנסת. שינוי שיפחית את אפשרויות האופוזיציה להשתמש במכשיר הדמוקרטי של אי־אמון בממשלה. הוחלט כי צוות מצומצם יבדוק את הנושא. חברי הצוות טרם נקבעו. המלצות הצוות יוגשו להנהלת הקואליציה בתקווה לישמן עוד במושב הכנסת הנוכחי.

● יוני המערך מעופפות

מי שסבור, בעיקר אחרי מעברו של שריד לר"צ, כי אין עוד יונים במערך, טועה. בניצוחה של אורה נמיר, חי ופועל בעבודה חוג לא קטן של יונים צחורות. החוג נפגש עם שרים ויצחק רבין למשל), עם אישים ממערכת הביטחון, ועם פלשתינאים תושבי השטחים.

החוג מתכנס לפחות אחת בחודש וחברים בו: הח"כים אורה נמיר, עבד דראושה, שבח וייס, אהרון הראל, חיים רמון ויצחק ארצי (ל"ע), הח"כ לשעבר יעקב גיל וחברי הועדה המרכזת נואף מסלחה ופיני שומר. הפרופסורים מ„שלום עכשיו" גליה גולן וירמיהו יובל. ראש המחלקה בהתיישבות בסוכנות היהודית ניסים זווילי, בך עמי ארליך ממועצת פועלי ת"א, אשר מניב ממעין צבי ואחרים. בעבר נטלו חלק בפגישות החוג גם הח"כים מנחם הכהן ונאוה ארד.

לדעת עבד אל־והב דראושה, יש לפגישות שעורר החוג עם פלשתינים חשיבות רבה. שני הצדדים לומדים להכיר זה את זה. אין בפגישות האלה חנופה. שני הצדדים מדברים בגלוי. מרבית הפגישות, בעיקר בשל בקשת הפלשתינים, אינן לציטוט. שני הצדדים מרגישים בפגישות ביטחון, בניגוד לתחושת הערבים־הפלשתינים בשיחותיהם עם אנשי ממשל.

דראושה סבור כי רק פגישות מעין אלה יכולות להניב פרי שכן הישראלים לומדים ממקור ראשון על מצב בשטחים ומנפצות הרבה דעות קדומות שיש ליהודים על הערבים ולהפך. סאראת דיבר על המחסום הפסיכולוגי בין היהודים והערבים. הפגישות מסייעות לניתוץ המחסום. בנוסף לכך חברי העבודה מסיירים בגדה וברצועה ומכירים את המציאות באורח בלתי־אמצעי. הערבים מצידם מבקרים בארץ, כולל בכנסת, ולומדים להכיר את הדמוקרטיה שלנו מקרוב.

חלק מהפגישות נערכות בכנסת, חלק בבתי־מלון במזרח ירושלים או במערבה, וחלק בערי הגדה ובעזה. הערבים לומדים מקרוב שיש ישראלי אחר. ישראלי שמוכן לשמוע וגם לעזור. מלבד הישראלי הכובש, יש גם ישראלי שמוכן לנהל דיאלוג קונסטרוקטיבי.

ח"כ רמון: יונה בשובך...

דראושה סבור שהפגישות התכופות בין יוני העבודה וערביי השטחים מיתנו את עמדות שני הצדדים. ההיזון החוזר מועבר אל מעבר לגשרים, למצרים, ירדן ולעולם הפלשתיני והערבי. יש בכך משום תועלת לישראל ולנושא השלום.

יוני המערך פגשו את ראש עירית שכם ומכובדים אחרים ממשפחתו — כנען. הם שוחחו עם זיאד אבו־זיאד, עם ראש עירית בית־לחם אליאס פריג', עם עורך העיתון אל־אווה, איברהים קרעין ועם אישים נוספים.

במפלגת העבודה יודעים על פעילותו של שובך היונים. לדברי דראושה, יש ביקורת, אך אין נסיון למנוע את הפעולות. דראושה סבור כי ראש־הממשלה שבע רצון מהפגישות, הן תואמות את הקו המדיני שלו.

וכל הדעות

„הערביסטים"

קאסם זייד

לך אל הערבים, עצל...

פעם היו ה„ערביסטים" בעלי עמדת־כוח ומילתם נפלה על אוזניים קשובות. „הערביסטים" שבמוסדות הממשלתיים והמפלגתיים נהגו לקבוע את המדיניות כלפי האזרחים הערבים וחרצו את גורל היחסים היהודיים־ערביים. ל„ערביסטים" של פעם היתה מילה.

כשאמר אורי לוברני, יועץ ראש־הממשלה לעניינים ערביים בימי דוד בן־גוריון, שהערבים הם „חוטבי עצים ושואבי מים", הם, אכן הצטיירו כך בעיני מוסדות המדינה ויש לומר, גם בעיני רוב הציבור היהודי.

„הערביסטים" ו„המומחים לעניינים ערביים" למיניהם היו מבוקשים במוסדות המדינה ובמפלגות. דומני שלא אטעה הרבה אם אומר, שמעטים היו אלה שטרחו לחשוב או מהי תפיסתם של „הערביסטים" ולאן היא עלולה להוביל. יתכן, ש„הערביסטים" תרמו לא מעט להתפתחות החשדנות כלפי האזרחים הערבים, כאשר ציירו אותם לא פעם כמסורתיים, מפגרים, כנועים למפלגה השלטת.

הציבור הערבי, שרובו לא היה משכיל, חשש לגלות התנגדות לעמדותיהם המוטעות של „הערביסטים".

על־אף הבגרות הפוליטית שמגלים בשנים האחרונות האזרחים הערבים בישראל, לא הבחינו בכך „הערביסטים": הם עדיין ממאנים להכיר בעובדה שבציבור הערבי חלה תפנית חדשה, המחייבת שינוי גם בקרב המומחים. חלק מן „הערביסטים" והמזרחנים עדיין מחזיקים בדעות שמרניות, ואפילו מפגרות.

השינוי העיקרי — ואולי היחיד — שניכר בקהילת „הערביסטים", הוא בכך שאין הם אומרים עוד את המשפט הידוע „עם הערבים הולכים רק בכוח". הם הפסיקו לדבר כך מהסיבה הפשוטה, שאזרחיה הערבים של ישראל הוכיחו, הלכה למעשה, שאינם הולכים עם הורם. תנועות השמאל שצמחו ברחוב הערבי ותוצאות הבחירות, טפחו על פניהם של ה„מומחים" והציגו אותם במערומיהם.

„המזרחנים", העומדים עדיין בסירובם לרדת מן העץ שעליו טיפסו בעבר, החלו לסווג את ערביי ישראל ל„מסתגלים", „מתונים" ו„לאומנים". חלוקה מלאכותית זאת, שאין לה על מה שתסמוך, באה להצדיק — אם לא להנציח — את מדיניות הקיפוח והאפלייה כלפי ערביי ישראל.

לפני זמן מה השתתפתי — יחד עם אינטלקטואלים ישראלים ערבים אחרים — בכינוס ה־12 של „החברה המזרחית", שהתקיים בגבעת־חביבה. „החברה המזרחית" היא גוף אקדמי, שחברים בו יהודים וערבים שעיסוקם ענייני הערבים במדינת־ישראל.

רוב המשתתפים הערבים בכינוס זעמו על היחס הבלתי־שווה כלפי היהודים והערבים שהשתתפו בו: על כל ששה מרצים יהודים, היה מרצה ערבי אחד. גם בכינוס שלטה החלוקה המשולשת שהזכרנו קודם. ד"ר סמי מרעי ביטא בדבריו לאחר הכינוס את הלך־רוחם של רוב משתתפיו הערבים: „לאחר הדיון שעסק בזהותם של ערביי ישראל, חשתי כשפן־נסיון", אמר.

הנחות היסוד של כמה מן המרצים היו מוטעות ביסודן. החמורה שבהן: ערביי ישראל יכולים להיות או פלשתינים או ישראלים — ותו לא. על הנחה מוטעית ומטעה זאת אמר הד"ר מרעי בצדק: „יש להפסיק לאלתר את תהליך הדה־לגיטימאציה של אזרחיה הערבים של ישראל, תהליך שאינו יכול אלא להעמיק בהם את הניכור".

אודה על האמת: לשמע דברי המרצים בכינוס, חשתי גם אני אי־נוחות. מדברי המרצים השתמע עלבון צורב לאינטליגנציה שלי ושל כל האינטלקטואלים הערבים. לדבריהם, ולפי ה„תורות" הרווחות בקרב רבים מ„הערביסטים", ניתן להתרשם שמדובר בעדר צאן, ולא באוכלוסיה המהווה 17 אחוזים מאוכלוסיית המדינה.

בשיחות שקיימתי עם חלק ממשתתפי כינוס „החברה המזרחית" הישראלית, טענתי שבלי כל קשר לדברי המרצים, אני שולל שלילה מוחלטת אותו מוסד המתקרא „ערביסטים" ו„מומחים לעניינים ערביים".

לשלילה זו סיבה פשוטה: אין מומחים טובים יותר לענייני הערבים מן הערבים עצמם. לדעתי, כל מי שחפץ לדעת את האמת על הערבים בארץ — עליו להיוודע עליה מפי הערבים עצמם. אני סבור, שאסור לסמוך על „מומחים" שאינם מבני הקהילה שבה מדובר. למה הדבר דומה? לכך שאני אקום ואטען, למשל, שאין כמוני מומחה גדול לענייני קיבוץ, ואצא למסע הרצאות בלי לשתף בדיון על התנועה הקיבוצית ונציגיה.

כל דיון על ערביי ישראל שלא ישותפו בו אינטלקטואלים ערביים, ימשיך להיות לא־ענייני ויחטיא לחלוטין את מטרתו.

אין כל סיבה הגיונית או עניינית לא לקחת בחשבון את דעתם של בעלי הדבר — מה גם שהמדובר באוכלוסיה המצויה תחת אפנו ממש, ולא בציבור או בעם מעברו השני של הגבול.

■

משיכות־יתר מפה ומשם

יהודה להב

מיהו יהודי בכנסת?

הרב יצחק פרץ, שר־הפנים, לא היה מרוצה מתוצאות ההצבעה בכנסת בשאלה, שבענה העיתונאית קוראים לה „מיהו יהודי". הוא לא היה מרוצה מן המשמעת הסיעתית שהטיל המערך על חבריו, לא היה מרוצה מאי־הצלחתם של מנהיגי הליכוד להטיל משמעת סיעתית מלאה על חבריהם ובייחוד לא היה מרוצה מכך, שבהצבעה השתתפו גם חברי־כנסת, שלדעתו לא היו מוסמכים להשתתף בה. הוא לא הסתפק ברמז, אלא אמר במפורש, שכוונתו לחברי הכנסת הערביים.

אצלי תמיד נדלקת נורה אדומה, כאשר נשמעת טענה, שריח של הפליה כלפי הערבים נודף ממנה. אבל במחשבה שניה, נראה לי, כי הצדק עם הרב פרץ. באמת, למה שחברי כנסת יחליטו מי הוא יהודי? זה באמת אינו נוגע להם. גם לחברי כנסת יהודיים רבים אין זה נוגע. שהרי נציגי הסיעות הדתיות, שהעלו את ההצעה, מתכוונים להגדרתו של יהודי מבחינת ההלכה הדתית. וההלכה הדתית הלא איננה מחייבת את הציבור החופשי. שחברי הכנסת נמנים, ברובם, עמו. שום הכרעה ברוח ההצעה של הסיעות הדתיות ממילא גם לא תחייב את הציבור החופשי. האם נחדל לראות יהודי בקצין צה"ל, רק משום שהוריו נישאו בקנדה או בצרפת בטקס אזרחי בלבד, או משום שאביו נשא לאשה רוסיה? האם נסרב לחתן את בתנו לבנו של כהן, שנשא לאשה גרושה?

מאחר שההחלטה, תהיה אשר תהיה, אינה מחייבת אותם ולא ינהגו על פיה, כל העניין אינו נוגע לחברי־הכנסת היהודיים הלא־דתיים, כשם שאינו נוגע לחברי הכנסת הערביים. הוא בכלל אינו נוגע לכנסת ואין לדון בה בכנסת. למה הדבר דומה? להחלטת הכנסת, המחייבת את כל האזרחים לאכול חזיר. לגבי חלק מן הציבור — במקרה זה ציבור שומרי הכשרות — זו פשוט החלטה לא־רלוונטית.

כך ביקש הרב פרץ לקלל ונמצא מברך. הוא ביקש לפסול מן ההצבעה את חברי הכנסת הערביים ונמצא מצדד, בתוקף ההגיון הפנימי של טיעוניו, באי־העלאת נושאים מצפוניים והנוגעים באמונה, לדיוני הכנסת, ובעיקרו של דבר, בהפרדת הדת מן המדינה. על כך מגיע לרב פרץ שייאמר לו: ברוך הבא לשורותינו!

המסקנה ההגיונית מדברי הרב פרץ היא, איפוא, שהכנסת כלל אינה צריכה לדון בשאלת „מיהו יהודי". לצורך חוק השבות, הגדרתו של יהודי חייבת לספק את רצונם של כל חלקי הציבור. לא רק הציבור הדתי, שאם־לא־כן, אם על־פי חוק השבות יוכלו לבוא ארצה רק יהודים מסוג אחד והארץ תינעל לפני יהודים במצוקה מסוג אחר, תהיה זו מעילה במהותו ובתכליתו של חוק זה.

אבל הרב פרץ מורד בהגיון דבריו־שלו ומודיע, כי בהזדמנות הקרובה שוב יזום את העלאת הצעתו בעניין „מיהו יהודי" לדיוניה ולהכרעתה של הכנסת. הוא יוכל לעשות כך, כי החוק אינו מונע העלאת הצעות מחוסרות־הגיון. אך במקרה זה, כלל יסודי הוא, כי עניין המובא להכרעת הכנסת, מוכרע על־ידי כל חברי הכנסת ואי־אפשר לסווג את חברי הכנסת בהצבעות השונות על־ידי אמות־מידה שונות ומשתנות. מה היה הרב פרץ אומר, לו הציע מישהו, שבענייני צבא ובטחון יוכלו להצביע רק חברי כנסת, ששירתו בצה"ל?? או שבענייני מדע והשכלה יוכל להצביע רק מי שאינו סבור, שמזוזות פגומות גורמות לתאונות־דרכים?

לא נעים, אבל לרב פרץ ולחבריו זכות ההצבעה בכנסת גם בעניינים, שאין להם כל מושג עליהם.

דברים אלמנטריים אלה ידועים לכל תלמיד שנה א' בקורס על סדרי השלטון הדמוקראטי באוניברסיטה, ואולי גם לכל תלמיד תיכון. הבזיון האמיתי הוא, שמי שמתכחש להם, מכהן במשטר דמוקראטי כשר־הפנים.

■

תזכורת

נפתלי בן־משה

איפה אותה מדיניות?

חימום היחסים בין חוסיין לאסאד עלול להתפתח בשני אופנים: חוסיין יכול למשוך את אסאד אליו בכיוון למשא ולמתן ולמתינות כשם שאסאד עלול למשוך את חוסיין להקשחת עמדות ולמלחמה. התוצאה תלויה כמובן במידה רבה גם בישראל ובמדיניותה. אך ממשלות ישראל השתדלו מאז ומתמיד להשקיף על הבעיה הסורית רק דרך כוונת הרובה ולהתעלם ממנה כבעיה המצפה לפתרון מדיני. גישה זו נמשכת עד עתה: הבעיה הסורית נדחקת הצידה אל מחוץ לסדר היום הלאומי. המשא ומתן עם סוריה אינו דוחק ויכול — אם בכלל — לחכות.

זוהי מדיניות של בת יענה. קשה היום לתאר הסדר הסכסוך היהודי־ערבי ללא סוריה, כשם שאין לתאר הסדר כזה ללא הפלשתינים. היה סאדאת אחד שהעז להתייצב לבדו בתקווה שאחריו יבואו האחרים. זה היה חזיון חד־פעמי ובאופק לא נראה היום סאדאת שני. ההתעלמות הישראלית מסוריה תרתיע בסופו־של־דבר את ירדן, תדחה את הפלשתינים ותזעזע עוד יותר את השלום השברירי עם מצרים.

הפאראדוקס הוא שדווקא המחלוקת הטריטוריאלית בין סוריה לישראל איננה מן המחלוקות המרכזיות והגורליות, כמו המחלוקת שבין ישראל לפלשתינים או שבין ישראל לירדן. המחלוקת עם סוריה משוללת אותו אימפקט רגשי, הסטורי הרה־גורל שיש למחלוקת על עתיד יהודה ושומרון. רמת הגולן אינה נחלת אבות ומעולם, לפני מלחמת ששת הימים, לא היה לאף אחד מאתנו — כולל אנשי בית"ר וחסידי ארץ ישראל השלמה — תביעות טריטוריאליות כלפיה. רמת הגולן לא היתה בתחום השליטה של המאנדט הבריטי, ומבחינה זו אי־אפשר להשוותה אפילו לסיני, שריבונותו ידעה תהפוכות במרוצת השנים.

המחלוקת הטריטוריאלית על רמת הגולן היא כל־כולה בעיה בטחונית ופתרונה חייב אף הוא להימצא במישור הבטחוני. במלחמת ששת הימים עלינו לרמה ממש ברגע האחרון לא כדי לשחרר „נחלת אבות" ולא כדי להפריח את שממות הארץ, אלא כדי להרחיק את הסכנה מן הגליל.

הרמה כמו כל שטח מוחזק אחר הוא פקדון בידינו לצורך משא ומתן על השלום ולמען השגת שינויים טריטוריאליים והסדרים בטחוניים חיוניים: ההסדרים צריכים לכלול פירוז השטח, פיקוח בינלאומי ונוכחות צבאית ישראלית כלשהי על הרמה. השגת תנאים אלה באמצעות משא ומתן עם סוריה היא אתגר גדול למדינאות הישראלית, שהוא גם בהישג־יד.

מה האלטרנטיבה? הנמצא אדם רציני המאמין באמת ובתמים שסוריה תהיה נכונה ביום מן הימים לחתום על הסכם שלום עם ישראל תוך ויתור על רמת־הגולן? ברור, שכל אלה הטוענים לריבונותה של ישראל על רמת הגולן גמרו אומר להעדיף את רמת הגולן על פני שלום עם סוריה, כפי שגרס בשעתו דיין, שעדיף שארם א־שייך ללא שלום מאשר שלום ללא שארם א־שייך (זה לא הפריע לו אחר־כך לוותר על כל סיני תמורת שלום עם מצרים). וצריך לדעת שוויתור על שלום עם סוריה הוא גם ויתור על שלום בכלל, הוא גם ויתור על שלום הגליל.

על מה משליכים את יהבם מספחי רמת הגולן? הרי בפרוץ מלחמה ההתיישבות ברמה לא תועיל, להיפך, היא תכביד, וכבר היו דברים מעולם. נצטרך או לפנות את הישובים או לעלות על דמשק כדי להגן עליהם. ההתיישבות ברמה לא נועדה איפוא לצרכי ביטחון, אלא לצורך יצירת עובדות בשטח וכדי לחסום בפני עצמנו את דרך הנסיגה. כשאנו חוסמים לעצמנו את הדרך לנסיגה, אנו גם חוסמים לעצמנו את הדרך לשלום. מאחורי סוריה עומדת בריה"מ וככל שיימשך מצב המלחמה עם סוריה, כן תגדל ותעמיק מעורבותה הפעילה של בריה"מ באיזור, תוך עימות מתמיד עם ישראל ועם מאמצי השלום באיזור. המתח ילך ויגבר, וכל ניצוץ יוכל לגרום תבערה כללית.

מדינאות ישראלית בעלת מעוף — שאינה מחפשת אחרי פתרונות נוחים ומדומים, אלא מתמודדת באומץ עם הבעיות המורכבות — צריכה למקם את סוריה בראש דאגותיה. אך היכן היא אותה מדינאות?

■

נקודת־מפגש

גדעון ספירו

ישראל גלילי

את ישראל גלילי לא הכרתי אישית, על כן אני מוכן לקבל מראש את כל והשבחים שהרעיפו עליו כאדם וכחבר. אולם, גלילי הפוליטיקאי הוא אחד הסמלים לשקיעתה של תנועת העבודה הישראלית. הוא היה אחד מאדריכלי ההיימנה שעברה החברה הישראלית תחת הנהגתה של תנועת־העבודה. הוא היה אחד מאבות הקונספציה שהביאה לאסון מלחמת־יום הכיפורים.

הוא, יחד עם גולדה ודיין, היו הצוות המוביל במדיניות הכיבוש, הדיכוי ושלילת חרויות האדם מהעם הפלשתיני. הוא היה אחד היוזמים למדיניות ההתנחלות ובעצה אחת עם חבריו הכניס לחצרנו את מפלצת גוש־אמונים.

עשר שנות הכיבוש הראשונות בראשות מפלגת העבודה היו הקרקע עליה צמחו הגזענות והלאומנות וסללו את דרכו של הליכוד אל השלטון. גם במותו לא איפשר לנו לשכוח זאת. בין ההולכים אחר ארונו היו ח"כ יובל נאמן שרק לפני ימים מספר הצטרף בכנסת אל כהנא בהצבעת אי־אמון בממשלה והרב לוינגר, שותפו של כהנא בקריית ארבע. וכמובן, גם השר שרון מקברניטי פשעי מלחמת לבנון. כמה עצוב שחברי קיבוץ נען לא מצאו את הכוח לאמר להם ע"י גדר המשק: עד כאן! הפשיזם לא יעבור את שער הכניסה לקיבוץ נען!!!

אנטולי שצ'רנסקי

אנטולי שצ'רנסקי בישראל. רק ערל־לב לא ישמח בשמחתו של שצ'רנסקי על שסוף־סוף עלה בידו לצאת את הכלא הסובייטי ולהצטרף למשפחתו בישראל. שצ'רנסקי לא היה רק פעיל יהודי. הוא היה חבר ועדת המעקב של אמנת הלסינקי על מנת לבדוק באיזו מידה מכבדים הסובייטים את זכויות האדם להם התחייבו באמנה זו. השאלה הגדולה היא: האם ילך שצ'רנסקי בדרכי חבריו אשר עם הגיעם לישראל הצטרפו למערך הלאומני־גזעני, או ימשיך לשאת את דגל אמנת הלסינקי?

אביטל שצ'רנסקי הקשתה מאד על אנשים מסוגי להצטרף למאבקה. היא בחרה להסתופף תחת מטרייתם של אנשי גוש־אמונים והתחיה, והפכה לתומכת הדיכוי הישראלי נגד הפלשתינים. היא לא חשה בסתירה הנוראה בין מאבקה למען זכויות האדם של בעלה לבין תמיכתה בשלילת חרויות האדם מבני העם הפלשתיני. היא גייסה רצון טוב של הומניסטים מכל העולם ופנתה עורף להומניסטים הישראלים. האם אנטולי שצ'רנסקי יוציא את אביטל מהחזרה בתשובה ויחזירה אל עקרונות אמנת הלסינקי או שמא תצליח אביטל לגרור את בעלה אל החוגים הקנאיים והגזעניים של החברה הישראלית.

זוהי נקודת־מפגש בין שני אנשים. גלילי החל דרכו כסוציאליסט וסיים כפטרונם של לאומנים. שצ'רנסקי החל דרכו כאיש זכויות־האדם, כיצד יסיים הוא את דרכו?

■

דין הדל והאביון

בן־דרור ימיני

נבלים בשם החוק?

כל הרשויות כולן, החל מעיריית תל־אביב, עבור במשטרה, וכלה בבתי־המשפט, התייצבו השבוע מול תושבי שכונות עזרא וכפר־שלם בדרום ת"א. החוק, בכך אין כל ספק, ניצב לצידן של הרשויות השונות. עבריייני החוק גם בכך אין כל ספק, הם אותם תושבים שללא רשיון חוקי הוסיפו בנייה לבתיהם.

ובכל זאת, הצדק לא נמצא לצידן של הרשויות המופקרות על החוק, ועל החוק בלבד. על אותם מבני מריבה, יושבים תושבי השכונות כבר שנים רבות. רובם, אגב, יושב שם עוד מלפני קום המדינה. מחוסר תוכניות מיתאר וחוסר פיתרונות דיור הולמים נוצרה מצוקת דיור, שהובילה לבקשות להרחבות בניה. אישורים כאלה לא ניתנו בשנים האחרונות, שכן העירייה שומרת החוק מעוניינת בשטחים לצרכים אחרים. בשם אותם צרכים מקשים את החיים על התושבים במקום, ועושים הכל כדי להגדיל את מצוקתם. באין דרך אחרת, מיטפרים התושבים את תנאי חייהם. וזאת, כמובן, תוך עבירה על החוק.

לנגד עיניהם של תושבי השכונות המסויימות, ניצבים מקרים דומים של חריגות, שמהם רצו ללמוד גזירה שווה. אך התברר שאין דין שווה. גם זה, כך מתברר, במסגרת החוק. חריגות הבנייה בדיזינגוף סנטר, בבניין שהוקם מעל השקם, במבנים שהוקמו במוזיאון ישראל, ועוד חריגות ששמען אף לא הגיע לידיעת הציבור, טופלו בדרך אחרת. עיריית תל־אביב ואולי נכון יותר יהיה לומר — ראש העירייה מצא את הדרך להסדרים שונים ופשרות שפתרו את בעיות החריגה מהאישורים הקיימים. כמובן, שפשרות נמצאו רק כאשר דובר במקורבים למיניהם, או בחברות־ענק עתירות פרקליטים רבי־ידע. האזרח הקטן, שכל רצונו בשיפור תנאי חייו, נאלץ להיות הקורבן לשגיונות שמירת החוק של הליכודי העומד בראשות העירייה.

כדי להמחיש את העניין יש להזכיר דברים שאמר השופט המר. לפני שנים אחדות, כאשר דן בשיקול דעתה של עיריית תל־אביב במקרים שהובאו לפניו — „לא הייתי טורח לכתוב כל זאת לולא הזדמן לי כבר בעבר להעיר מספר הערות, במקרים דומים, לענין שיקול הדעת המופעל על־ידי התביעה... חמכנה המשותף בתיקים אלה, כמו במקרה שלפנינו, הוא שעבודות הבניה שבגינן הוגשו כתבי־האישום היו בנייה מסחרית ועסקית בהיקף ניכר, למטרות רווח, על־ידי חברות עסקיות או קבלנים — והתביעה חזרה מן הרישומים או נקטה עמדה מקילה כטיעוניה לפני גזר־הדין... דינו של הדל והאביון שבנה מחמת מצוקה, כדינו של הגביר ובעל המהלכים שבנה קומות שלמות בבית מלון מפואר ללא היתר..."

חמתו של השופט, שהעביר את ביקורתו ליועץ המשפטי לממשלה, לא מונעת מראש־העיר, שלא במקרה הוא גם חביבם של רבים מבין העיתונאים, להכריז ללא בושה על יישום מלא ושווה של החוק.

אך זה עדיין לא הכל. בכפרי הערבים שבגליל יש חריגות בנייה רבות, שנגדו עומדים כבר זמן רב פסקי־דין הממתינים לביצוע. למזלנו הרב, יש מי שמבין שהבעייה אינה מתחילה ונגמרת בצווים, וכי יש למצוא דרכים לפתרון בעיות הבנייה האסורה, ולא רק על־ידי הריסה סיטונית. התפטרותו של הממונה על מחוז הצפון במשרד־הפנים, על רקע אי־ביצוע צווי ההריסה בכפרים הערביים, אינה מנותקת מדעותיו של האיש על הטיפול בערבים. רצונו להרוס בתים בכפרים הערביים אינו מתפרש, ובצדק, כמאבק חסר־פשרות למען יישום החוק. שיקוליו ודעותיו של האיש, ולא שמירת החוק, הם שמניעים אותו למאבק בשם החוק. אפשר להוסיף גם את גזל הקרקעות ביהודה ושומרון, שרק מיעוטו נעשה שלא בהתאם לחוק. ובכל זאת, מתייצבים רבים וטובים נגד המשך רכישת הקרקעות שם, משום שברור שמדובר בגזל בשם החוק.

משום מה, כאשר מדובר בתושבי שכונות בדרום תל־אביב, אין מתנה השמאל יש לגזירה שווה. השיקולים הנכונים בהתייצבות לצידם של הערבים בכפרים, שהם שיקולים חשובים ומוצדקים, אינם משחקים תפקיד כאשר מדובר בדרום תל־אביב. תמוה מכך, כאשר הרסו השבוע מבנים בכפר־שלם היה הראשון להגיע ח"כ שילנסקי. יוצא מכאן, שכאשר מדובר בגזל קרקעות והריסת מבנים אצל ערבים, ממהרים עסקני השמאל להתייצב ולהגן על העשוקים. כאשר מדובר בגזל קרקעות והריסת מבנים אצל תושבי השכונות, ממהרים עסקני הימין לתמוך בעשוקים.

כדאי לזכור: שימוש ציני וסלקטיבי בחוק, כפי שנעשה בדרום תל־אביב, בגליל ובגדה, הוא בעצם פעולה אלימה של המימסד. גם אם היא נסמכת על החוק הכתוב. בדרום תל־אביב כמו במקומות אחרים. זה מוליד תיסכול וניכור. תיסכול וניכור מתגברים את חזית הסירוב בצד אחד, ואת כהנא בצד השני.

מי שרוצה לעצור את התהליך, מן הראוי שיפסיק לבכות על הכיבוש והדמוקרטיה. הכיבוש והדמוקרטיה, הכיבוש והדמוקרטיה, ויטריח את עצמו למשתלות בהן צומחים זרעי הפורענות. זה יהיה הרבה יותר אפקטיבי מעוד עשרות סימפוזיונים, על הכיבוש והדמוקרטיה, שבהם ימשיכו המשכנעים לשכנע את המשוכנעים.

■

„קלרין" במבט אישי

שרי ארליך

חלום וקברו

דיירי קלרין מפגינים ביום ה' השבוע לפני סניף בנק לאומי

זהו סיפורם של חיים, פדרו ויוסף, שלושה שחלמו חלום זעיר בורגני על בית כפרי עם אח וארובה ומצאו את עצמם מרומים. בעל כורחם נדחפו לפעילות ציבורית שאינה מניבה פירות

מהמרפסת של חנה (שם בדוי) אפשר לראות את החלום — גגות הרעפים של בתי ה„פואבלו אספניול", אך הרבה יותר מציאותי וקרוב הוא בית־הקברות של חולון. מדי פעם אפשר לשמוע את קולו של הקריין המכריז על ההלוויות היוצאות. חנה השוהה בביתה מרבית שעות היום חשה בקרבתם של המתים. „אני שומעת את המתים" — היא אומרת. בעלה יוסף, שלושים פלוס. כמו שאר אנשי השכונה שתוכניותיהם נקברו עם התמוטטות של „קלרין", מגלה בקיאות מדהימה בהיבטים המשפטיים של הפרשה, בקיאות שלאחר מעשה. הוא אוסף בשקידה כל קטע עיתון וכל מיסמך הנוגע לפרשה ואין צורך לדרבן אותו לדבר, והוא מדבר רק על „קלרין".

יוסף, שלולא הסתבכותה של חברת קלרין היה ממשיך מן הסתם בשגרת יומו כפקיד בנק נאלץ לשנות את כל אורח חייו. בשיחה בארבע עיניים מתלוננת חנה על היחסים ביניהם, תופעה המתגלה שוב ושוב בשיחות עם אנשי השכונה. מבעל ואבא נהפך יוסף לעסקן ציבורי שנעדר מרבית הזמן מן הבית. הוא מלא רגשי אשמה על שדחף לקניית הדירה: „לאשתי לא היה חשוב איפה נגור. העיקר שנתרחק מבית־הקברות. אני התעקשתי על פואבלו אספניול כי רציתי פסטורליה" — הוא אומר.

„את יודעת מי משלם את הסטייקים?!"

בדירתם לא תמצא כיום פאר רב: ספה, מזנון, מיטת ילדים במסדרון, טלוויזיה ומכונת כביסה. את שאר החפצים מכרו על־מנת להשיג כסף לתשלום הדירה. על מנת לעמוד בתשלומים לחברת „קלרין" עבד יוסף בכמה עבודות מקבילות, מכר את מכוניתו וחסך בביגוד ובבילוי. הוא נזכר במרירות שלא רק ששילם את התשלומים בזמן אלא אף הקדים.

מאז רכישת הדירה יצר יוסף קשרים אישיים עם אנשי המכירות של „קלרין" והיה שותף פעיל במכירת הדירות. על כל קונה נוסף שהביא לפרוייקט הופחת לו סכום בשווי 500 דולר ממחיר הדירה. אנשי המכירות, שיוסף היה לאחד מהם, מודים היום בצער בשיטות ייחודיות למכירת הדירות שבהן נקטו. בחלק מן המקרים לובנו הבעיות בין הקונה לחברה במסעדות על סטייקים עסיסיים. „את יודעת מי משלם היום את הסטייקים?" הוא שואל ומשיב: „אנחנו, הדיירים". לעיתים נדמה שיותר משיוסף מצטער על דירתו שאיננה עוד הוא כואב את אכזבתו מאנשי המכירות שחשבם לחבריו, את התפכחותו מאווירת הקרנבל ששררה באתר.

יום חגיגי במיוחד, שחוזר ועולה בשיחות עם הדיירים הוא יום חנוכת שכונת „המדורגים". באותה שבת נמכרו 16 דירות. מאוחר יותר התברר שכבר אז ידעו אנשי „קלרין" על התמוטטותה הקרובה של החברה. על־מנת למשוך קונים, דאגו אנשי המכירות לשלב באירוע קוסם, וסוסי פוני לילדים הקטנים. 300 איש חגגו את ימי פומפיאה האחרונים.

הפיתוי סינוור את העיניים

מייד אחרי הקוסם וסוסי הפוני החלו להופיע הרמזים הראשונים. יסודות הבניין של יוסף וחנה שהובטח להקימם באפריל הוקמו רק באוגוסט. יוסף החל לחשוד אך חנה ניסתה להרגיעו: „אמרתי לו: זו בנייה כפרית, זה הולך לאט". בסניף הבנק שלו החלו לחזור צ'קים של חברת „קלרין". יוסף פנה אל משרדי החברה וביקש לבטל את החוזה. סוכני המכירות הצליחו לרכך אותו והוא רק תבע שהמנכ"ל יחתום לו על ערבות שהכל בחברה תקין. כדי להבטיח זאת נעל את המשרד וסרב להניח לעובדים לצאת עד בואו של המנכ"ל. המנכ"ל הגיע והרגיע את יוסף...

למרות שידע על מצבה של החברה לא נקט יוסף בצעדים המתאימים. כשלוחצים ושואלים אותו איך ייתכן שהוא, ועוד 20 דיירים שהם פקידי בנק ואמונים על הסדרים כספיים, לא בדקו את הערבויות, מודה יוסף שהפיתוי הרב בהצעותיה של החברה סינוור את עיניו. שיטת ה„ברטר" בה נקטה החברה לא היתה עדיין נפוצה בשוק ורק בשיטה זו היתה להם אפשרות להגיע לדירה חדשה ולמכור את דירתם, שעקב מיקומה ליד בית־הקברות, היה קשה למצוא לה קונים.

חברת קלרין סיפקה מעריך רכוש לדירתם הישנה ודאגה למצוא לה קונה. את ההפרש יכלו בני־הזוג לשלם בעזרת הלוואות מההורים וממשכנתאות. לאחר מכירת הדירה התחייבה קלרין לשלם את שכר הדירה עד שיעברו לביתם החדש. כיום חייבים בני־הזוג לפנות את הדירה הישנה, ודירה חדשה — אין.

הכתובת האחרונה — כהנא

יוסף, שלפני הפרשה ולאחריה אינו אותו אדם: „תני לי חפיסת סיגריות, אם אין בה 20 לא אקנה". תפיסת־החיים שלו השתנתה: „אם עד עכשיו חסכתי גרוש לגרוש כדי לעמוד בחובות מעכשיו אני לא עושה חשבון לכסף, עכשיו אני רוצה לנסוע לחו"ל לבלות". לגביו, ולגבי שאר הדיירים ההפתעה עם התמוטטות החברה היתה גדולה משום ש„קלרין" נתפסה כחלק מן הממסד לפחות כמו „סולל בונה". ההנחה של „קלרין" יש אבא התגלתה כמוטעית מכל וכל.

נסיונות הדיירים להשיג תמיכה פוליטית עלו עד כה בתוהו, ואכזבתם העמיקה. לדבריהם, משנוכחו לדעת שהם מעוררים עניין רק אצל חברי כנסת „רודפי כותרות". את דוד לוי, שאותו ביקשו לרתום לעזרתם, לא הצליחו לעניין במסגרת ההפגנה שנערכה לפני בניין הכנסת. רק צעקות בפתח ועידת „חרות" הכריחו אותו לצאת אליהם. ייאושם המר של אנשי השכונה הוביל אותם להזמנתו של כהנא וזה נאם בפני 40 איש.

„כוח שכנוע איום"

בביתם של בני משפחת אשכנזי בגני־יהודית נאלצים בני־הזוג ושלושת ילדיהם להתמודד לא רק עם משכנתא של מאות דולרים אלא גם עם שכר הדירה שחברת „קלרין" התחייבה לשלמו. ממשכורתו של חיים, שכיר בדן, המשימה היא בלתי־אפשרית.

אורה (32) מכה על חטא: כל שרצתה היה לעבור מדירתה הקטנה בת שני החדרים בבתיים. את סוכני המכירות של „קלרין" היא מאשימה ב„כוח שכנוע איום". אותה הצליחו לשכנע שהיא

פאני פרידמן: ירידה מן הארץ...

צריכה ארבעה חדרים במקום השלושה שרצתה. על־מנת לשלם במזומן על החדר הנוסף התחייבה לספק פרחים בשווי של 2500 דולר מן המשתלה שעומדת לרשותה. אותם פרחים שנשלחו לקונים עם חתימת החוזה. כיום, עדיין לא הונחו היסודות לבניין שבו קנו דירה.

אורה מספרת על קשיים כלכליים. אך תחושת הכאב שלה חריפה במיוחד כשהיא מדברת על „הרגשת כישלון". לה ולבעלה היה חשוב להוכיח שהם יוכלו להסתדר ללא עזרתה של המשפחה. היום הם נזקקים לעזרה שוטפת באוכל ובביגוד. „הפסקתי ללכת לאירועים משפחתיים" — כך פותרת אורה את המבוכה. היא מעידה על עצמה שכיום היא עצבנית ומתוחה. „איבדתי את הכל בחיים", היא אומרת. הילדים גם הם סובלים מאווירת המתח והכעס בבית. בנם הבכור הואשם בהתנהגות אלימה ועמד על סף העברה לביה"ס אחר.

אורה, כמו חנה, מדברת על שינוי ביחסים עם הבעל. גם חיים החל להקדיש את כל זמנו לטיפול בענייני הדיירים. פעילות זו באה על חשבון פרנסת המשפחה. יש גם סכסוכים עם מקום העבודה, שהיה רגיל לעובדים ואלה הפכו לפעילים פוליטיים.

מימוש החלום הבורגני

פדרו (28) ופאני (32) פרידמן, בעלי בוטיק „אופיום", חושבים בעקבות המקרה על ירידה מהארץ. פדרו שמגדיר את עצמו „כחשדן מקצועי" אינגו מבין איך דווקא הוא הלך שולל. הוא נזכר בשיחה שניהל עם הוגו מה־טוב, אחד מבעלי קלרין, ובה שאל אותו מה זה „פרספוליס"? או לא הבין מדוע זה התחמק מתשובה.

כמו אצל שאר המשפחות, גם במקרה של משפחת פרידמן לא עבר זמן רב בין ראיית הדירה וההחלטה על רכישתה. בשבת ראו בני הזוג את הדירה לדוגמה ובבוקר יום ראשון הופיע סוכן המכירות בפתח החנות. על־מנת לסייע לפדרו להחליט, איפשרה לו „קלרין" לקחת משכנתא מיידית כשהיא חוסכת עבורו את כל התלאות הבירוקרטיות. כיום יודע פדרו שהמחיר ששילם על דירתו שונה מהמחיר ששלמו דיירים אחרים. הוא שלם 59 אלף דולר בעוד שהיו כאלה שתמורת אותה דירה שילמו רק 52 אלף: „החברה הלכה לקראת כל קונה. אלה שהתמקחו הצליחו להוריד במחיר".

פדרו הממורמר הסיק מסקנות: החינוך שתומך בקניית דירות צריך להיפסק ועל הממשלה לעזור לצעירים ע"י הגבלה של גובה שכר דירה. לדעתו, אין פלא שהממשלה משתמשת במשכנתא: „בארץ ללא אידיאולוגיה ועם בעיות כלכליות הדרך היחידה לקשור צעירים לארץ היא המשכנתא". הוא טוען שרכישת הדירה היתה בשבילו מימוש של חלום בורגני. הדבר המרכזי שהניע אותו להחליף דירה שכורה במרכז ת"א היה האח שהובטח לרוכשי הדירות.

שאלות נוקבות

כיום, במקום לממש את חלומו ולשבת מול האח הוא נאלץ לשבת בישיבות הוועד המטפל בעניני השכונה.

יוסף, פדרו וחיים הם שלושה פעילים מרכזיים בוועד שנגררו מתוקף הנסיבות לפעילות ציבורית. הנסיון לאפיין את הדיירים מבחינה חברתית־כלכלית עולה בתוהו. יש בהם „עמך" ויש אנשים מן המעמד הבינוני ואולי יש בכך כדי להסביר את הקשיים שנתקלים אנשי השכונה כשהם מנסים לפעול בצוותא. ניגודי אנטרסים הם בעוכריה של הקבוצה. לבד משני עורכי־דין המייצגים את כלל הדיירים, יש לכל בניין עורכי־דין, וכשמדובר ב־11 בניינים שווה סרבול המקשה על הפעילות של אנשי הוועד.

פדרו, יוסף, חיים מעלים שאלות נוקבות: כיצד יתכן שחברה כמו „קלרין" התפרקה בגלל תביעה של 5000 דולר? הרי הגרעון המסחרי של החברה נמוך מגרעונות מקובלים במשק? לדוגמה הם מביאים את „סולל בונה" שרק בחודש שעבר, לדבריהם, הזרימה לה הממשלה 300 מליון דולר. הם מדברים על שני הסברים אפשריים להתמוטטות: הברחה של כספים לחו"ל ע"י משפחת מה־טוב (עובדה שהאב מחזיק ברשותו 10,000 יחידות דיור בספרד), והרווחים שהרוויחו אנשים מסויימים מנפילת החברה למשל, חברת „פרספוליס" שבראשה האחים חכמוב.

על מאיר ניצן ראש עיריית ראשון־לציון הם מלאים טענות: במקום לעזור לתושבי העיר הוא תומך בחכמוב שלדעתם יש יותר מעובדה אחת המוכיחה שידע בעוד מועד על נפילת החברה.

האם ימשיכו חיים, יוסף ופדרו לגור בשכונה? קרוב לוודאי שלא. פדרו מדבר על ירידה מהארץ, יוסף על מכירה ומגורים במקום אחר, וחיים עדיין מתלבט. ימים יגידו אם האנשים האלה יצליחו למחוק את הטעם המר שהשאירה הפרשה ואם יוותרו על חלומות בורגניים של כאילו־ראחווה כפרית עם אח וארובה.

דפים לספרות

כל דבר נסתר שבנפש הסופר, כל חוויה מחוויות חייו, כל תכונה ברוחו כתובה ברור ביצירותיו, ואף־על־פי־כן, אנו נזקקים למבקרים שיסבירו את האחד ולכותבי ביוגראפיות שיפרשו את האחר.
רק עודף הזמן העומד לרשותן של הבריות יש בו כדי להסביר את ההתפתחות המפלצתית הזאת.

וירג'יניה וולף: אורלנדו

יְחָסִים וּדְאָגָה

יָאִיר הוּרְבִיץ

ספר חדש בהוצאת סימן קריאה – הקיבוץ המאוחד

בנקו אדר

אמא, הו אמא, חבקיני חזק

אבנר פלק:
משה דיין – האיש והאגדה,
ביוגראפיה פסיכואנליטית,
הוצאת „כנה", 1985

הפסיכוהיסטוריה, או הפסיכוביוגראפיה, היא שיטת מחקר צעירה יחסית ושנויה במחלוקת. רבים בקהילייה האקדמית חולקים על תקפותה המדעית ומלגלגים על יומרותיה, וספרו של ד"ר אבנר פלק מספק שפע הוכחות להצדקת הביקורת והליגלוג. הוא כאילו משכיב את משה דיין המת על ספת הפסיכיאטר, ומנסה להסביר כל אירוע וכל החלטה שקיבל במהלך הקריירה שלו בקונפליקטים בלתי־פתורים של גיל הילדות, בעיקר אלה שמקורם ביחסים הפאתולוגיים של אהבה־שנאה שפיתח כלפי אימו ואביו. כך, למשל, הבהרתו, לפיה לא התרחש מבצע־סיני בשל סיבות מדיניות, כלכליות וצבאיות של המעצמות הקולוניאליות, של המרחב הקולוניאלי וישראל בתוכו, אלא בשל אבלו של משה דיין על מות אימו והעיבוד הפאראנואידי של האבל באמצעות מלחמה כתהליך בלתי־מודע. (עמ' 207).

„האירוניה הגדולה והטרגדיה העמוקה שבמלחמות ישראל" — מסביר לנו הד"ר פלק — „היא שהן נגרמות על־ידי תהליכים לא־מודעים כמו אלה שעברו על משה דיין", (שם). ובכן, חסל סדר סיבות כלכליות, חברתיות, מדיניות וצבאיות. צריך, פשוט, לברר את טיב היחסים בין המדינאי בהיותו ינוקא לבין אימו ואביו, ומיד נחשפים כל המניעים האמיתיים — גם אם הם בלתי־מודעים — שקבעו את גורלו של עם ישראל בדורות האחרונים כמו את גורלם של עמים אחרים. באופן זה מדלדל הפסיכואנליטיקן באופן קיצוני את ההיסטוריה, ששוב אין צורך לחפש בה את הסיבות העניייניות לכל אירוע, שכן לכל האירועים כולם יש ארבע סיבות משותפות — שנאת האם, הערצת האם, שנאת האב הערצת האב — וכל מה שנותר לנו לעשות הוא לתלות את האירוע המתאים בסיבה המתאימה.

ואולם, בניגוד לפסיכואנליטיקן הקליני — היושב מול הפציינט שלו במרפאתו ויש לו אפשרות לבדוק אם להשערותיו יש בסיס, על־פי תגובת החולה ועל־פי השיפור שחל ביכולתו לתפקד כהלכה — לפסיכוהיסטוריון או לפסיכוביוגראף אין כל אפשרות כזו ואבחנותיו אינן עומדות במבחן כלשהו, זולת מבחנו הסובייקטיבי של ההיגיון. משה דיין המת כבר אינו יכול לאשר או להכחיש דבר ועובדה זו מקילה על הפסיכוביוגראף להפליג על כנפי ההשערות מבלי להסתכן בכך, שהמת יבוא להתגולל עליו בטענות.

אבנר פלק מספר לנו (עמ' 223) כיצד הכריע משה [illegible] כשר החקלאות, כנגד בעלי הרפתות [illegible] „בעד בעלי הרפתות בהתיישבות המושבית והקיבוצית הצעירה. אם אתם סבורים שהיו לו, לדיין, נימוקים הגיוניים וכי הם שהביאו לצעד זה, טעות בידכם: „מעבר לנימוקים ההגיוניים, בעד או נגד, כדאי לזכור כי בלא־מודע של משה היתה הפרה

דיין ואימו

החולבת הראשונה שלו אימו שהיניקה אותו, והרפתן הראשון היה אביו, אשר היה 'חקלאי עירוני', מפני שנטש תכופות את משקו ונסע העירה לפעילותו ולעסקנותו הפוליטית".

פשוט בתכלית. דיין נלחם כאן מלחמה בלתי מודעת באביו. זה כל הסוד כולו. הנימוקים בעד ונגד תיכנון ענף הרפת וצורת התארגנותו, אין להם כל חשיבות, ואמנם, ד"ר פלק אינו טורח להתעכב עליהם. יתרונו של ההסבר הפסיכואנליטי נעוץ בכך, שניתן להתאימו בנקל לכל הכרעה. שהרי אילו הכריע דיין בוויכוח נגד עמדת ההתיישבות העובדת, ניתן היה לטעון באותה מידה של תוקף „מדעי", שהחלטה זו נבעה מהמאבק המתמשך באימו הסימביוטית.

להסבר כזה יתרון נוסף: אפילו יקום משה דיין מקברו ויצעק בקול גדול אלף פעמים, „רבותי, זה הכל בגלל אשתו של הדוד חיים מטבריה, שצורתה צורת פרה ואשר היתה מחבקת אותי בילדותי ומאז יש לי טראומה מפני פרות שאינן פרות כפר", אין להתייחס לדבריו ברצינות רבה מדי, שכן מה יודע המדינאי על התת־מודע שלו? אילו, כפי שנכתב בהקדמה, היה דיין עובר פסיכואנאליזה, יתכן שהיה משתחרר מפעלתנותו הכפייתית ומפסיק להילחם כל חייו באביו ובאימו. במקרה זה, כמובן, לא היה צורך לכתוב עליו ספר. שהרי אדם המשוחרר מיצר כפייתי של רדיפה אחרי הכרה ואהבה, לא היה מגיע למנהיגות. כיוון שלדוע מזלו לא הכיר את ד"ר אבנר פלק, היו כל חייו דראמה גדולה של תת־מודע נרקיסיסטי ופאתולוגי שכל פסיכוביוגראף רשאי לפרשה כרצונו.

אלא שככל שאתה הולך ומתקדם בקריאת ספרו של פלק, וככל שאתה מתבלא בהסברים פסיכואנאליטיים לכל צעד ולכל תנועה של משה דיין, כן הולך ומתברר לך שהפסיכואנאליזה אינה מסבירה ולא כלום. כך מסופר לנו, שהאוייב הגדול ביותר של משה דיין היתה אימו דבורה, החונקת, הסימביוטית, שלא איפשרה לו לחיות. בכל פעם, לפי רצונו השרירותי של המחבר, תופסת מעצמה או אישיות אחרת את תפקיד האמא. בזמן מלחמת העולם השנייה היתה זו גרמניה, שמילאה תפקיד זה, משום שרצתה לפלוש לארץ־ישראל ולהשמיד את יהודיה. ולעומתה נתפסו הבריטים כאם הטובה, המצילה והמגינה על גוזליה; כאשר משה דיין משתתף בסזון נגד אנשי האצ"ל, ממלאת „ההגנה" את תפקיד האם הטובה בלא־מודע של משה; בעמ' 151 האם הטובה והגדולה היא המדינה שבדרך, ואנגליה הופכת לאם הרעה; במלחמת השיחרור הערבים הם האם הרעה והחונקת; ההתנגדות של דיין לכבוש את רמת־הגולן במלחמת ששת־הימים מוסברת שוב בפחד עמוק מאימו הרוסיה; וב־6 ליוני 67' הוא מתנגד לגיוס המילואים, משום שהוא עומד נפחד מול גולדה, המסמלת את אימו התוקפנית והשתלטנית; הנשיא סאדאת גם הוא ממלא בעת ובעונה אחת תפקיד של אמא רעה וטובה. כשהוא נלחם בישראל הוא מסמל לדיין את האמא הרעה, וכשהוא מגיע לירושלים הוא נתפס בתת־הכרתו כאמא טובה, הרוצה לתת לו חיים, להשלים עמו, לאהוב אותו ולהבינו. אבל תביעותיו להחזרת כל השטחים שוב הופכות אותו לאמא רעה, תובענית, הלוקחת ואינה מחזירה וגו'.

מה שאנחנו מבינים מכל ההסברים האלה הוא, כי אימו של דיין היתה סיבת כל האירועים בחייו, להוציא מקצת מהם שנשארים, למרות הכל, לשנאה־אהבה שפיתח כלפי אביו. אבל אם אמא היא סיבתם של כל האירועים שהוזכרו, הופכת הסיבה חסרת משמעות וחסרת ערך כהסבר לאירועים. משהו בדומה לאלוהים, שהוא סיבת כל הסיבות בעיני המאמינים בו. אך נוכחותו הקיומית אינה מסבירה אף התרחשות אחת.

לאחר סיום הקריאה בספר, כשאתה כבר בקיא בשאלה כיצד הכריעו בעיותיו האוראליות, האנאליות והאדיפאליות של משה דיין בכל ההכרעות ההיסטוריות והפוליטיות הגדולות של ישראל, אתה מגיע למסקנה הנוחה אך הקטלנית — שהיא בעצם המסר העיקרי של הספר — המנהיג המדיני פשוט אינו אחראי למעשיו ופטור מכל אחריות כלפי עמו וכלפי ההיסטוריה. אין הוא אלא ילד מגודל, שמנסה לפרוק לכל אורך חייו את תיסכוליו ותסביכיו כלפי אימו ואביו. אולם, גם ההורים, אשר אחראים לטראומות שפקדו את בנם, אינם אשמים. שהרי, גם הם אינם אלא קורבנות חפים מפשע של התסביכים שגרמו להם הוריהם, ולכן אין, בעצם, מי שנושא באחריות, זולת בורא עולם שברא אותנו כפי שהננו.

ליתי־מן־דפליג שלהסברים פסיכולוגיים יש חשיבות בהסברת תהליכים היסטוריים, אם מישתמשים בהם במקומם ולא הופכים אותם לפיתח־פלאים המסביר את הכל. שהרי גם המנהיגים הם רק בני־אדם, ולעיתים גם לא זה. אולם, הם פועלים בתוך מציאות נתונה, בתוך סבך של תנאים אובייקטיביים, רצונות מתנגשים, אינטרסים אזוריים ומעצמתיים ואילוצים מפלגתיים וציבוריים, שבמסגרתם יש לתת להסברים פסיכולוגיים את מקומם הנכון בהקשר הנכון. לא כך נהג הד"ר פלק, ודוגמה נוספת דיה להמחיש זאת.

כאשר מספר הד"ר פלק על תוכניתו של משה דיין להחליף את עגבניות ה„מרימונד" בעגבניות מסוג „מונימייקר", תוכנית שעוררה את התנגדותם של החקלאים ועקרות־הבית כאחד, עד שדיין נסוג בו והתכחש לאחריותו לתוכנית זו, כותב המחבר:

„העובדה שדיין אמיץ הלב נבהל מזעקתן של עקרות־הבית, אך לא של הרפתנים, מצביעה על אפשרות שבלא־מודע הן לא היו עקרות־בית בלבד. הן ייצגו באופן סמלי את הדמות הקולקטיבית של אימו (עקרת־בית) כאשר משה היה צעיר מאוד. הוא רצה לקחת מאמא את העגבניה הגדולה, השטוחה, העסיסית (מרימונד). המלה עגבניה באה מן השורש ע ג ב שפירושו לתנות אהבים. במקום עגבניה זו הוא רצה לתת לה עגבניה בשרנית, גלילית ונטולת מיץ, שרק החך האנגלי אוהב אותה (אשתו רות והוריה היו אנגלופילים). אבל הגיבה בזעם והוא נבהל. בנוסף לכך, בחירת העגבניה „מונימייקר" היתה אולי קשורה בשמה: בשנות חייו האחרונות בעיקר היה דיין עסוק ב„לעשות כסף"..." (עמ' 239).

מה אפשר לומר על הסבר כזה על־פי רמתו. אין ספק שהמחבר נמצא בתקופה האוראלית, שבה מתמכרים למצוץ דברים מן האצבע. מזלו של משה דיין, במקרה זה, שלא ביקש להכניס זן חדש של מלפפונים. אתם יכולים להעלות בדעתכם איזה הסברים מאלפים היה הד"ר פלק מספק לנו במקרה כזה.

בהקדמה לספר כותב ומיק ד. וולקן, כי „כתיבת פסיכוהיסטוריה והשימוש בניסוחים פסיכואנליטיים כדי להסביר את אישיותו של מנהיג, הפכו לאחרונה למעין אופנה, בעיקר בארה"ב. אבל, לא כל מי שכותב ספרים מסוג זה הוא פסיכואנאליטיקן המטפל בפציינטים. חלק ממחברים אלה הצליחו עד מאוד, אבל לעומתם יש אחרים התורמים למחלוקת בדבר תקפות הפסיכוביוגראפיה, משום שהם משתמשים בפסיכולוגיה פופולארית, שטחית, „פסיכולוגיה בגרוש", ויוצרים עירבובי אנאליזה פראית." (עמ' 10). דומה, כי זה בדיוק מה שאירע לד"ר פלק, שהחליט לא להסתפק בניסוחים פסיכואנאליטיים כדי להסביר את אישיותו של דיין, אלא להסביר באמצעותם את כל מהלכיו. וכך הגיע ל„פסיכולוגיה בגרוש", אשר, אגב, נמכרת בחנויות במחיר של לא מעט שקלים חדשים.

בעריכת יעל לוטן
עורך משנה אילן שיינפלד

בקריאה חוזרת

אסתר קמרון

מרד אמנותי ואנושי

הספר נודע לי כשמישהו משיא אותו: „את הזר והאריה", הרומאן השני של רות אלמוג, שהופיע ב־1969 ובנראה לא עורר תשומת לב מיוחדת. ודווקא הספר הזה נחת עלי כמכה, כבשורה על מות ידיד — וזהו, לפי פרנץ קאפקא, קריטריון של ספר מן הסוג הנחוץ לנו.

חומרתו הרדיקלית של הספר אמנם לא מופיעה במבטו הראשון. בהתחלה, אנו יושבים עם אלישבע גרין, סופרת בגיל ארבעים לערך, על מרפסת ביתה בליל שרב ועוקבים אחר הרהוריה יחד עם ה„אני" המספרת. ה„אני" הזאת הינה, מחד, מתבוננת מן הצד, המספרת על חיי אלישבע „כדי להסיק מסקנות"; מאידך, היא חלק מן האישיות של אלישבע עצמה. אלישבע עצמה מדברת עם ה„אני", מספרת לה סיפורים בידיוניים המשקפים את מציאותה באופן בלתי ישיר. ה„אני" מדברת אליה ואלינו, ואנו כאילו מתבקשים לקחת חלק בדיון.

נקודת המוצא הינה הגעגועים של אלישבע למשהו שאבד לה: הכוח לאהוב, להפיק אושר מן הסביבה שלה, לסבול באופן יצירתי. היא מטפחת פנטאזיה חוזרת: באחד הלילות תלך למקום מגוריו של הסופר חנן זקס ותפשוט את בגדיה לפניו. לא מתוך תאווה, אלא מתוך רצון לעשות משהו „משוגע", משהו „לא מבוגר". אם תעשה זאת, אולי כוח הרגש יחזור אליה.

חנן זקס הוא מעין בבואה הפוכה של אלישבע. בעוד שהיא חיה חיים „בורגניים", מסודרים, הוא מורד בסדר, מענה את גופו בסמים, מתפרנס מתרגום פורנוגראפיה, עושה הכל כדי להשניא את עצמו על הבריות. אלישבע מאמינה כי הוא עושה את הדברים האלה כדי לפרנס את יכולתו לסבול וליצור. את שיריה של אלישבע — אלה שהתפרסמו — גינה חנן זקס כ„סטריליים".

האם הוא אמנם, לפי איכות יצירתו, סופר יותר „אותנטי" מאלישבע? על כך מדובר מעט מאוד. הוא מייצג את התדמית של האמן כ„מורד", כ„פרחח", שכשרונו קרוב למחלה. אלישבע מקבלת את הרעיון הזה. היא אומרת לפסיכיאטר: „אני חוששת שאם ארפא, תלך היצירתיות שלי לאיבוד. אני יודעת שזאת מחשבה בנאלית. אבל אין פירוש הדבר שהיא אינה נכונה (...) אפשר למצוא אותה כבר אצל אפלטון, שפחד מפני האמנים מפני שהחשיב אותם למטורפים, ולא מפני הסיבות שהביא בספר המדינה, אם אתה מכיר אותן, אלא כפי שהדבר בא לביטוי ב„פיידרוס"."

הפנטאזיה על חנן זקס והרעיון שמאחוריו משמשים, איפוא, מסגרת להרהוריה וזכרונותיה של אלישבע, המנסה לחקור את תהליך ה„התבגרות" או ה„חסימה" שאירעו בה. אלא שהמסגרת איננה הולמת את התמונה: תפקידה להסיח את הדעת, עד רגע מסוים, מן השאלה האמיתית של הספר, מתוכנו החתרני באמת.

כי הסיפור של אלישבע גרין איננו סיפור של אמן גרידא — הוא בד בבד סיפור של אשה ויחסיה עם גברים שונים:

1) משה גרין, בעלה לשעבר. איש שקול ומעשי, „מאציל חסות", שרצה ממנה ילדים. היא עברה טיפולים נגד עקרות. אחרי טיפול כואב במיוחד סירבה להמשיך, והזוג התגרש.

2) נדב גליקסון, איש נשוי שאליו התקשרה לזמן קצר באהבה אפלטונית, אהבה שתנאיה היו „השוויון והיופי של השותפים לה". „הענקה הדדית של יופי": „אנשים אינם מודעים לכך, על פי רוב, שכשם שיש להם אוטופיה מדינית, או קוסמית, וכמעט לכל אחד יש מושג־מה עליה, כן יש להם אוטופיה בקשר לעצמם. לכל אדם יש דימוי של האני האידיאלי של עצמו. זה דימוי שאינו בר־הגשמה במציאות וכל אחד יודע זאת, אבל הוא בר־הגשמה באהבה". אהבתה של אלישבע לנדב גליקסון היתה קשורה עם אהבתה לטבע, עם זכרונות ילדות.

3) „האיש" — אין לו שם — שאלישבע מתאהבת בו אחרי פרידתה מנדב גליקסון (והלה, לפי אלישבע, „פחד ממני, כי ראה בי את עצמו כבראי"). איש קשוח, בלי שמץ של רגישות או התחשבות בזולת. אלישבע עשתה מאמצים נואשים כדי לקיים דווקא איתו את היחס של שוויון והדדיות שהיה לה עם נדב גליקסון. מתוך הסבל שהניסיון הזה גרם לה היא כתבה את שיריה היפים ביותר, ולא פרסמה אותם, אלא שלחה אותם לנדב גליקסון. כש„האיש" עזב אותה, היא ניסתה להתאבד.

4) הרופאים. הפסיכיאטר שאליו נשלחה אלישבע אחר ניסיון ההתאבדות מגלה — כמו בעלה לשעבר ו„האיש" — חוסר הבנה מוחלט. הוא אינו מרפא את ה„מחלה" של אלישבע, אלא נותן לה תרופות, זריקות, הלם חשמלי. בסופו של דבר, אלישבע מבינה שהמשך הטיפולים פירושו „אובדן השליטה על חייה", ומוצאת בעצמה את הכוח להפסיק.

מן השיחה בין אלישבע לבין הפסיכיאטר אנו לומדים, סוף סוף, על הטראומה המונחת, לדעתי, ביסוד הסיפור. לפני הטיפול נגד עקרות הובטח לה כי הטיפול יבוצע בהרדמה מלאה. הרופא מזריק לה תרופה נגד כאבים ומתחיל לעבוד. כשהיא צועקת הוא מגדף אותה. אלישבע שואלת את הפסיכיאטר מה יסיק מסיפורים מעין אלה על מהות האדם. הרופא אומר: „אני מבין בדיוק למה את חותרת: אני צריך להודות בכך".

וכאן נשברת המסגרת. נאמר שאלישבע „מרגישה את בשיותה בפגיעות, כהוויה חשופה ושופעת־יתר לאלימות". ברור, כי הזוועה עם הרופא הגינקולוג היוותה אחד משורשי ההשקפה הזאת. אולי היא גם הסבר להתקשרותה עם „האיש", המייצג את תכלית הקשיחות, שדווקא אותו היא רוצה להכריח להשיב לה אהבה. הלא היאוש שלה, אי־יכולתה להפיק אושר מן העולם אחרי פרידתה מן המפלצת הזאת, הם תגובה על איזו תבוסה קוסמית, תבוסת עיקרון הארוס ביקום.

כשאלישבע חדלה ללכת לפסיכיאטר, היא מרפאת את עצמה — אמנם במחיר יצירתיותה, כפי שחששה — תוך חסימה רגשית. וכאן באות המלים שלמענן, דומני, הספר נכתב: „אני צופה באלישבע, קהויית כאב, מתפקדת היטב, מסוגלת לקבוע בהתנשאות שהדיכאון הוא התפנקות, ואני אומרת לעצמי: עכשיו, שהיא איבדה את רגישותה המפחידה לכאב, היא כבר מסוגלת להכאיב לאחרים".

זוהי ה„התבגרות", זהו ה„ריפוי", זהו קץ היצירתיות. אבל אז היצירתיות לא היתה דווקא „מחלה". אם אמנם הסבל נחוץ לאמנות, הריהו נובע — כמו בשירים שאלישבע לא פרסמה — מן ההתנגשות בין תמימות לאלימות. אפשר לשאול: מה היה חנן זקס אומר על השירים הלא מפורסמים של אלישבע? האם היה יכול לכבדם? אם לא, אז ב„מרד" שלו לא היתה תמימות ולא היה ל„מחלה" שלו ולא כלום עם מקור היצירתיות האמיתית. ואפלטון ב„מדינה" היה, בכל זאת, יותר קרוב לאמת: שם נאמר כי האמנים מזיקים למדינה בכך שהם מטפחים רגשות המפריעים לאנשים לתפקד ותמיד מתלוננים „כמו נשים".

כשקוראים את הספר הזה היום, בעולם שבו האלימות הולכת וגוברת, מצב האמנים הולך ומחמיר, והאמנים עצמם לעתים קרובות מצטרפים, כמו חנן זקס, לגל האלימות כדי לזכות בתשומת לב, ואפשר לכתוב, כדבר מובן מאליו, כי השירים האמיתיים „לא נועדו לפרסום" — יש להודות כי רות אלמוג הראתה לנו את בבואתנו הנאמנה, בבואה שאולי אפילו המחברת עצמה לא רצתה להביט ישר בפניה. זהו מצב שמעיק ומפחיד ומדיח אותנו לחפות עליו ולהתרפס בפני האלימות בכל מיני דרכים, כפי שעשתה אלישבע עם „האיש".

לכן אני חוזרת אל הנקודה הכואבת של הסיפור: פרשת הטיפול הגינקולוגי. הלא המשגה הראשון היה, שהזוג גרין לא מחו נגד מעשה הזוועה שנעשה באלישבע, אלא השלימו עם הרעיון שטיפולים נעשים בלי הרדמה, ולבסוף התגרשו.

כנגד זה אני מעלה את המשפט שאומר נדב גליקסון, שותפה של אלישבע לאהבה אפלטונית, כשהיא מגלה לו את אהבתה: „אני אעזור לך". בסופו של דבר האוטופיה האישית איננה יכולה להתקיים בנפרד מן האוטופיה המדינית והקוסמית, החיפוש אחרי הצדק, המלחמה על קיום הרגש, זהו המרד האמיתי של האמן, של היצור האנושי, והוא איננו מחלה.

גיורא לשם

ארז ביטון לב הארי

כוונות טובות מוליכות, [illegible], לאן שהן מוליכות. ארז ביטון מקונן על המוליכים בעלי כוונות טובות ומכשולו, אך אינני מסוגל להפריד בין החושש, כי מה שמוהו רעתו ונשוא „עמידה איתנה" על [illegible] (במאמר „הצלבנים המורמונים", „מעריב", 17.1.86) אינו אלא גירסה מכלי שני, אם גם מנוסחת ונעימה, של משנת „הזוהר והקומה הזקופה". לא הייתי מטריד עצמי בענייניה של דיאגנוזה אורתודוקסית אילמלא חששתי מן המסקנות הקשות הפוחה. לגבי דידי היותה הצלבנות המורמונית רק משל, והצלבנות היהודית היא זו השולפת חרבה כהוויית החיים העבריים במדינת ישראל: בין אוניברסיטת בריגהם־יאנג לבין כיכר השבת עובר רק קו ישר אחד.

הדיאגנוסטיקה מבית מדרשו של ארז ביטון לגבי המחלוקת היהודית־המורמונית מתבססת על איתור מקור המחלה ביהדות החילונית: „קל יותר להימנות על מחנה החילונים, המצדדים בבניית האוניברסיטה המורמונית, שהרי המחנה הזה מגדיר את עצמו כמונחים של ליברליזם והומאניזם אירופי אנין. ואילו צידוד במניעת בנייתה של האוניברסיטה המורמונית עשוי להקנות לך מיד תדמית של קנאי לאומני חשוך, דתי קיצוני ללא תקנה". אנינות הטעם היא הסיבה היחידה להימנעות לקרוא לשגגותיו של ארז ביטון בשמן האמיתי. לא מצאתי בכל מאמרו הבנה כלשהי לגבי מהותה של חילוניות אמיתית. ובכל זאת, חטאו היחיד, עד כמה שדעתי משגת, מתמצה בלהיטותו הבלתי־נלאית לעשות מאמרים הרבה על „ערכים" ועל „זהויות".

איך מתאר לעצמו ארז ביטון חילוניות אמיתית? האם יצדד אדם בעל הכרה חילונית ראויה לשמה (ולהבדיל מסתם כופר עם־הארץ) בהקמתה של אוניברסיטה מורמונית דתית מיסיונרית? בצד היות הדבר שטות גמורה הרי לא יפה ולא נאה, מר ביטון, מנהג האיפה ואיפה. מצד אחד יוחסו לחילוני הישראלי רגשות אהדה לעניין המורמוני ומן הצד השני הובעה הבנה, אף כי מתחסדת, למצבו של החילוני תחת הלחץ הפונדמנטליסטי: „הקנאות הדתית מגבירה את ההתחמקות של היהודי החילוני בחיפוש אחרי המימד היהודי כזהות. הקנאות הדתית היא הרמטית ונוקשה בקודקס ההתנהגותי שלה, עד כדי כך, שהיא יוצרת נוגדנים אצל החילוני, שבצדק מפחד מהשתלטות הדתיות הגולמית החשוכה, שאינה מרשה שום ביטוי של דימוקרטיה, חופש ביטוי וחופש מחשבה של היחיד". לא איש כארז ביטון יגמגם במלים יפות. קשת הדימויים המרשימה עוברת לסוחר בשוק הפרזיאולוגיה. הבעיה הממשית, שהיא התהום הפעורה לרגלי החיים במדינת ישראל, נעלמה מעיניו מאחורי בלימה של מלים. כי מהו חיפושו של היהודי החילוני אחרי המימד היהודי בזהות? כחיפוש חילוני אין לו דבר וחצי דבר עם יהדות כהלכתה. החיפוש הזה הוא ניסיון נואש להחיות מימד יהודי כתרבות וכציביליזאציה במדינה ישראלית דימוקראטית, שלשונה עברית והטריטוריה שלה מוכרת על פי משפט העמים. ואולי זהו הסיכוי האחרון בהיסטוריה שלנו להציל את מה שניתן להציל מן הגלות, מן ההריסות ומן השריפה.

אדם חילוני אינו מנהל ויכוח עם המאמין באלוהים, כי איש באמונתו יחיה. איני מתכוון לשלול ממישהו את הנאות הוויכוח המיטאפיסי על שאלת קיומו, או אי־קיומו, של האל. אף כי שאלה זו חדלה מזמן להיות נושא לוויכוח רציני. שונה הדבר ביחס לשאלות של דת ומדינה. על אלה חל עקרון המעשיות, ועל פי תשובותינו לשאלות אלו יוכרע גורלנו הרוחני והפיסי כעם וכתרבות. כאן אי־אפשר להימנע מהצבעה על הקטבים הבלתי־מתפשרים מעצם מהותם. דימוקראטיה והלכה אינן יכולות לדור בכפיפה אחת. המסגרת המדינית הדימוקראטית, הפתוחה לכל רעיון חברתי, חייבת על־פי הגדרתה להתגונן מפני כל רעיון אנטי־דימוקראטי, והרעיון ההלכתי הוא אנטי־דימוקראטי מטבעו.

הזיות אחרות קנו להן שביתה במחשבתו של ארז ביטון. איזו מין הזיה היא זו, הכורכת את פחדיו של החילוני מכפייה דתית עם אי־התקרבותו אל הדת? אדם חילוני אין לו מה לחפש בדת וזהותו הלאומית לא תתבהר לו מן הדת. תמונת עולמו, כמטאפורה בלתי־מותנית באלוהות, מאלצת את האדם החילוני להיות קשוב לקולו של הספק היציב. בריאתה מחייבת אחריות אישית, המרוקנת מתוכן כל צו אלוהי, יד גורל, השגחה עליונה או מזל. היא מותירה את האדם ללא תירוצים מיטאפיסיים. כפירה באלוהות, שאיננה כפירה באמונה, שוללת כל הבטחה לגאולה עם שהיא מבטלת כל איום בעונש אל־אנושי. היא מאפשרת רק שאלות שהאדם מסוגל לשאול על תכלית חייו, על ספקנותו ועל אמונתו, גם אם התשובות אינן אלא מטאפורות. בודד באחריותו לבריאה מתייחד האדם במאבקו הבלתי־פוסק בסופיותו ובלבטי הבחירה בין טוב לרע. המאבק על מידות האמונה והכפירה הן אולי חזות הכל, אולי כל

מעט לעת

האדם. רק כזו יכולה להיות משמעותה הבלתי־אלוהית של בריאת האדם „בצלם כדמות". אם כן, ההבחנה בין חילוניות ממש לבין אי־דתיות סתמית זרה לארז ביטון כאוויר לנשימה. רק חוסר ההבחנה מוצא לו ביטוי כג'ינגואיזם עתונאי מן הסוג המצוי: „עובדה היא, שהיהודי החילוני בארץ, שהתנער מכל סממן זהות־לאומי, נותר למעשה פרוץ לשבר פנימי ולתחושה של חוסר זהות. ערכיו של היהודי החילוני הם טכניים ולא מהותיים, ערכים של השגיות חומרית־אישית, ללא מטענים רוחניים יהודיים". חוצפה גדולה מזו קשה להעלות על הדעת. כל התרבות הישראלית שנוצרה במשך מאה השנים האחרונות — בספרות, בציור, במוסיקה, בתיאטרון וכו'לב — נמחקת כאן במחי קולמוס אחד כאילו היתה עניינים טכניים סתם ולא התלבטות אמיתית ליצירתה של תחושת זהות. ברנר — יוק.

על כן מלקה ארז ביטון את הישראלי החילוני בשבט ה„חולשה הזהות־לאומית". אין ביטון מעלה על ליבו, כי נפל דבר בעולם וכי אנשים יכולים לחוש זהות לאומית גם מבלי להזדקק להגדרה דתית. ובאשר לתרבות, הרי הדת היהודית כמעט שלא יצרה ערך תרבותי חדש מזה מאות בשנים. בחיים המעשיים יכבד האדם החילוני, אם הוא דימוקראט, את חופש הפולחן של אחיו האזרחים. אך אין הוא חייב לכבד את חופש הפולחן של שלוחי האדמו"ר דק"ק סאלט־לייק סיטי, כשם שאין הוא חייב לכבד את חופש הפולחן של שלוחי הצדיק מברוקלין. אלה גם אלה אזרחי ארצות־הברית המה. ודי להם כהנאתם מחופש הפולחן במקום מושבם. תייר־צליין, באשר מבקר ארעי הוא, ייהנה מאירוח אדיב. אך אל לו לתבוע זכויות של גר ותושב.

הזהותיות הלאומית לא עוד תוכל להשתעשע במקסם שווא של מירבך דעות — מעט חילוניות, מעט מסורתיות, מעט אידישקייט, מעט מודרניזם, מעט דימוקראטיה וכו'. עליה להכריע בין הגדרה על פי הלכה לבין הגדרה גיאוגראפית־אתנית. למותר לציין, שבחירה בהגדרה הראשונה תסתום את הגולל על מדינת ישראל.

ארז ביטון, בצאתו להטיף מוסר, עטה את איצטלת הישועי החסוד, באומרו: „הבעיה של היהודי החילוני היום היא למצוא את החיבור הנכון בין היסוד האוניוורסלי לבין הזהות היהודית המיוחדת. אלה מקרב החילונים, הדוחים כל סממן יהודי מתוך זהותם, מתחמקים מן הקונפליקט האותנטי כשלעצמו ועושים לעצמם מלאכה קלה, חופשית ממאבק פנימי קשה". זיווג משכילי זה של אוניברסאליזם ויהדות, שנתפש כבר לפני כ־120 שנים, כמעט שאיננו ראוי להערה. ממילא לא נזכרים במאמרו של ארז ביטון המושגים „עבריות" ו„ישראליות", ומבחינה זו זוהי עיסה המעידה על עצמה. ואכן, זוהי הוכחה כמעט ניצחת, שארז ביטון אינו יודע הרבה על המציאות הישראלית ומושגיו שאולים מעולם זר ומוזר.

מאמרו של ביטון יצא להתריע על בלבול זהותי. והנה, הוא עצמו תרם תרומה משמעותית לבלבול. ולאחר שתוסרנה כל האיצטלות וכל המסכות אולי אפשר יהיה לשאול את השאלה היחידה החשובה על אודות ההלכה היהודית: שמא גונב לאוזנה משהו מן השינויים שחלו בחיי האומה הישראלית באלפיים השנים האחרונות?

ספרים בדרך

תמר משמר

◊

בְּתוֹךְ הַמַּמָּשׁ,
בְּתוֹךְ הַמְּהוּמָה הַסְּדוּרָה כִּמְזֻוֶּרֶה
כְּצַעֲנוּ תַּרְגִּילֵי מֹתַח וְהַרְפָּיָה
מַה יָּפִים הָיוּ נַעֲנוּעֵינוּ
צָפַנוּ כַּחֲלָב בְּאָמִיל בְּשָׁנָהָב
כְּלִי הַקִּבּוּל הָיָה גָּדוֹל וְעָמִיד
דַּפְנוֹתָיו מְחֻסְפָּסוֹת וַאֲטֻמּוֹת
עָדַיִן לֹא רָאִינוּ אֶת כַּפַּת הַצְּרָפָה הַתְּבֻלָּה
נוֹשֶׁקֶת לְחוּם־שְׁבִלּוּל־הָעֵצָה
וְכָל כֹּחֵנוּ בְּשֵׁיט קָשְׁתֵּי מְסָבִיב לְיַבֶּשֶׁת שֶׁלָּנוּ,
הָאֲמֶרִיקָה שֶׁלָּנוּ
אֲנַחְנוּ יוֹנְקִים, אֲנַחְנוּ יוֹנְקִים
אֲנַחְנוּ הַמְּלוּאֵי הָעֲדָיִן בְּשִׂמְחַת הַחַיִּים הָרוֹגְשִׁים.

אילנה אביאל

שני שירים

☆

כְּשֶׁרַגְלֶיךָ מוֹבִילוֹת אוֹתְךָ אֶל רַחֲשֵׁי הַלֵּב אַתָּה כְּהֶכְרֵחַ
מַגִּיעַ אֶל יָם
הַיָּם מוֹבִילְךָ אֶל הָרוּחַ הָרוּחַ אֶל הָאוֹפֶק
הַקֶּצֶב הַמָּתוּן הוּא קִצְבְּךָ שֶׁגַּם אִם אֵינְךָ מַגִּיעַ אֶל אֳנִיּוֹת
כְּבָר שָׁלַח מִפְרָשִׂים
רַק שֶׁהַשְׁקִיעָה בְּקִרְבַּת מַיִם רַבִּים מַכְפִּילָה אֶת חֻמָּם וּמַשְׁכִּיחָה
אֶת הָרוּחַ וְאָז נָתוּן לְקִצְבָּהּ הָאִשִּׁי אַתָּה צוֹפֶה אֶל עֶרֶב

וְגַעְגּוּעִים גְּדוֹלִים כְּפִי שֶׁגַּעְגּוּעִים יְכוֹלִים לִהְיוֹת בְּקִרְבַת
מַיִם רַבִּים עוֹטְפִים אֶת הָאָרֶץ בְּגוֹן צְפִיָּה שְׁקֵטָה

★

פַּעֲמֵי מַרְכְּבוֹתָיו בְּעָנָן כָּבֵד, לְלֹא צָהֳלַת סוּסִים
פַּעֲמֵי מַרְכְּבוֹתָיו בְּמַבָּט לֹא בָּרוּר זֶה הַשּׁוֹאֵל תָּמִיד
פַּעֲמֵי מַרְכְּבוֹתָיו לְהַשִּׂיגֵנִי גַּם בָּאִיִּים הָאֵלֶּה

מתוך ספר־שירים שיראה אור בספרית פועלים

מילנה של קפקא

שמה של מילנה יאסנסקה מוכר תודות למקום שהיא תפסה בחיי פראנץ קפקא, בהיותה, במשך כמה שנים ידידתו הקרובה. „המכתבים למילנה", הוא מעתה פריט חשוב במכלול יצירתו של קפקא. אולם מילנה היתה אישיות בזכות עצמה, ופלא הוא שחוקרי קפקא לא נתנו דעתם עליה. רק עתה הופיע ספר ראשון על מילנה וקובץ הכולל את המאמרים שפירסמה בעיתונות הצ'כית.

הספר „מילנה" נכתב בידי מרגרטה בובר־נוימן, אשה שגם לה ביוגראפיה מרתקת.

מרגרטה בובר־נוימן, שהיא כיום בת 84, גרה בדירתה הקטנה בפראנקפורט, דירה מלאה ספרים ועיתונים. אין היא מוכרת כמעט מחוץ לחוגי ידידיה. אך ב־1948 היתה מפורסמת מאוד. באותה שנה הופיע ספרה „בבתי הסוהר של סטאלין ושל היטלר", שבו היא מספרת את נסיונות־חייה המרים בדפורטאציה לסיביריה תחילה, ובמחנה ראוונסבריק לאחר מכן. זמן קצר לאחר מכן היתה אחת העדות העיקריות במשפט קראווצ'נקו. היא נולדה בפוטסדאם, בת למשפחת איכרים פרוטסטאנטית. בנעוריה הצטרפה למפלגה הקומוניסטית. ב־1919 נישאה לרפאל בובר, בנו של מרדכי־מרטין בובר, שהיה ציוני והתכונן לעלות לארץ־ישראל. נולדו להם שתי בנות, ברברה ויהודית. לאחר כמה שנים הכירה מרגרטה בברלין את היינץ נוימן, התאהבה בו ויחד פיתחו פעילות ענפה במסגרת המפלגה הקומוניסטית הגרמנית. ב־1931 הם ביקרו לראשונה בברית־המועצות, התפעלו מהישגי הקומוניזם, ונשארו שם. ב־1937 נאסר היינץ נוימן בימי הטיהורים הגדולים באשמת „סטייה טרוצקיסטית" ומרגרטה שוב לא שמעה עליו דבר. כנראה הוצא להורג בכלא לוביאנקה זמן קצר לאחר מאסרו. היא עצמה נידונה, כאשת־עציר, לחמש שנות „חינוך מחדש" במחנה קאראגאנדה בסיביריה. מידת הקור הרגילה שם היתה 25 מעלות מתחת לאפס. שם היא פגשה הרבה אנשי־רוח גרמנים, רוסים ובני־מיעוטים שונים, שהיו חשודים בעיני סטאלין. ב־1940, לאחר הסכם ריבנטרופ־מולוטוב, הסכימה בריה"מ לעשות „מחווה" ולמסור לידי הגרמנים כמה מן האסירים הגרמנים שישבו במחנות־הסגר שלה. (יש אומרים שסטאלין רצה לעשות עיסקת־חליפין ולקבל תמורתם את תלמאן). מרגרטה לא תפסה מה נעשה בה. היה זה חלום־בלהות חסר פשר. הגרמנים שלחו אותה הישר למחנה ראוונסבריק. שם הכירה את מילנה יאסנסקה והתרקמה ביניהן ידידות־נפש. שתיהן התארגנו כדי להושיט כל עזרה אפשרית לנשים הצ'כיות והפולניות שהיו במחנה, ביניהן נערות בנות עשרים ופחות מזה, ששימשו כ„שפני ניסיון" לרופאים הנאצים. מילנה מתה בגיל 48, שלושה שבועות לפני פלישת בנות־הברית בחוף נורמאנדיה. היא ביקשה ממרגרטה שתכתוב ספר ותספר לעולם מה עבר עליהן. מרגרטה בובר־נוימן עשתה זאת, מייד לאחר המלחמה. עתה היא כתבה ספר נוסף, המוקדש כולו לתיאור דמותה של מילנה יאסנסקה.

„אני מודה לגורל שהביאני לראוונסבריק כי שם פגשתי את מילנה", כותבת מרגרטה בתחילת הספר.

מילנה נולדה ב־1896 במשפחה צ'כית עתיקת־יומין. אביה היה פרופסור לרפואת־שיניים באוניברסיטת פראג. אימה נפטרה בהיותה בת 13. מילנה היתה בת יחידה, מרדנית, עקשנית, מוכנה לכל מיני מעשי־תעתוע. החלה ללמוד רפואה אך עד מהרה

מילנה יאסנסקה

נטשה את לימודיה אלה, והתמסרה למוסיקה. ב־1919 קראה לראשונה בווינה את סיפורי קפקא, והחליטה לתרגם אותם לצ'כית. היא היתה נשואה אז לארנסט פולאק. בינה לבין פראנץ קפקא נתרקמו יחסי ידידות קרובים ביותר. כעדות לכך עשויים לשמש עשרות המכתבים שכתב אליה (מכתביה שלה אל קפקא לא נשתמרו כנראה). הידידות נהפכה לאהבה, אותה אהבה הססנית, מיוסרת, אומללה — שהיתה אופיינית לקפקא.

אבל מילנה היתה סופרת ועיתונאית בזכות עצמה. היא פירסמה בעיתונות הצ'כית מאות מאמרים, רשימות ורצנזיות, המעידים על השכלתה הרחבה, האינטליגנציה וכשרון־הכתיבה שלה. היא גילתה הכרה מעמיקה בהוויותיה של אירופה המרכזית, באמנות הקולנוע, בספרות וכיו"ב.

ב־1921 חזרה מילנה לפראג והצטרפה למפלגה הקומוניסטית. במאמרים שפירסמה בבטאוני המפלגה עסקה בביקורת חברתית נוקבת על הבורגנות הצ'כית והעלתה על נס את הישגי המדינה הפרולטארית ואת חייהם המאושרים של הילדים בבריה"מ. ב־1936, לאחר שהחלו משפטי מוסקבה, עזבה את המפלגה הקומוניסטית כאקט של מחאה. בדברים שפירסמה בין 1937 ל־1939 היא עוסקת בעיקר בבעיות הלאומיות של צ'כוסלובאקיה, בנושא הסודטים. שלבהירי־הראייה לא היה ספק כי משם תיפתח הרעה. מילנה לוחמת נגד רעיון ה„אנשלוס", מצביעה על הסכנות הצפויות ליהודים. כאשר צרפת ואנגליה נוטשות את צ'כוסלובאקיה אחרי הסכם מינכן, ב„מכתב גלוי לז'יל רומן" היא כותבת: „צרפת בגדה בעצמה כאשר בגדה בצ'כוסלובאקיה". ב־1939 נעצרה מילנה באשמת השתתפות בעיתונות הבלתי־ליגאלית ונשלחה למחנה ראוונסבריק. שם ישבה ארבע שנים.

יחד עם ספרה של מרגרטה בובר־נוימן על מילנה, ראה אור בצרפת גם מבחר מאמרים של מילנה יאסנסקה עצמה בשם „לחיות".

אב"י

תקריות

עלה — והצלח!

מעברים לאמריקה: המשכיות וחוסר־המשכיות בחוויית ההגירה. כנס שנתי של האגודה הישראלית ללימודים אמריקאיים.

חוויית ההגירה, על פניה הרבים, היתה נושאו של הכנס השנתי של האגודה הישראלית ללימודים אמריקאיים, שהתקיים בין ה־26 ל־28 בינואר, במושב נווה־אילן. בכנס השתתפו אנשי אקדמיה מקומיים, חוקרים אמריקאיים, השוהים בארץ לשנת שבתון, וחוקרים שהובאו ארצה במיוחד לכנס על ידי מרכז התרבות האמריקאי, הפועל, כידוע, לעודד חקר ארה"ב בארץ.

„חוויית ההגירה" פירושה ניתוח מנקודת הראייה של המהגר: ההרצאות עברו מהכללי והסטטיסטי ועד הפרטי והאישי. אך תמיד סבבו סביב שאלות הקיום של קבוצות המהגרים: מדוע עזבו את ארצותיהם, מה חיפשו בארץ החדשה, כיצד התנתקו, והתנכרו לבני ארצם שלא היגרו.

וולטר נוג'נט מאוניברסיטת נוטרדם שבמדינת אינדיאנה הציג מחקר דימוגראפי רחב על טיבן של ארצות פולטות מהגרים בשנים 1914־1880. המחקר בין גל ההגירה לארה"ב באותה העת לבין המסורת האירופית של פועלים מהגרים. כן גילה נוג'נט סטטיסטיקה מפתיעה על כמות המהגרים שחזרו לארצות מוצאם בשנים אלו (כ־35 אחוזים).

ג'נט דאנלוי — מרצה אורחת השנה באוניברסיטת תל־אביב. הירצתה על אודות התייחסותם הרומאנטית והרגשית של אמריקאים ממוצא אירי לאירלנד, והתנתקותם התרבותית מן המציאות האירית.

מתוך הרגשה זו על נקודת ראייתו של המהגר, נמצאו השלכות רחבות יותר, מאלה הקשורות בהגירה האמריקאית. כך, למשל, על הוויותיהם של מהגרים לישראל. ואמנם, ההקבלה בין ההגירה לארה"ב לבין ההגירה לישראל עמדה בתשתית הכנס כולו: מלבד מחקרה של עדית פרנקל מהאוניברסיטה העברית, המשווה שביעות רצונם של יהודי ברה"מ שהיגרו לארה"ב לעומת זו של אלה שהגיעו ארצה, לא עסק הכנס בהשוואות: הוא כלל הרצאות על ישראל ועל ארה"ב, והותיר לקהל את הפקת המסקנות.

כך, לדוגמא, עסקו ראובן בן־יוסף וריצ'רד שרווין מאוניברסיטת בר־אילן, שניהם משוררים, מהגרים אמריקאים לישראל. האחד שהתאזרח בשפה החדשה, והשני הכותב עדיין אנגלית. למשורר, אשר לשונו־עולמו, כרוכה ההעתקה מתרבות לתרבות באובדן בלתי־נמנע: נאמנות לשפה הישנה מנתקת את המשורר מן העולם הרוחני של ההוויה החדשה. ואילו ההעברה לשפה חדשה — קשה כשלעצמה — כורתת, למעשה, את אוצרות השחרות של המשורר מאמירותיו שלאחר ההעברה. אין אלא לבחור בין שתי הרעות. ראובן בן־יוסף סיפר, כי רכש לו אוצר מלים עברי על־ידי שינון פרקים שלמים של התנ"ך בעל־פה, בלא להבינם, ותוך כדי ניתוק מוחלט מן השפה האנגלית — הוא התנצל על האנגלית הרעועה בפיו כיום — כהחלטה מכוונת „להקפיא", כדבריו, את חייו שלפני ההגירה ארצה. ריצ'רד שרווין, לעומתו, מצדיק את המשך כתיבתו שלו באנגלית בנימוקים עקרוניים ובנוסף לסיבה הברורה „אני עצלן ללמוד עברית"; הוא מזהיר מפני נטייתה של התרבות העברית לספח לעצמה את התרבות היהודית כולה, תוך השכחת תרומתם התרבותית העצומה של יהודים, שאינם דוברי עברית.

למרות תיסכוליו של המשורר, ההתנגשות בין תרבויות מהווה שדה פורה מאוד לספרות. רודולפו אנאיה, סופר צ'יקאנו (מקסיקני־אמריקני), דיבר על ההגדרה העצמית של הקבוצה, הנובעת מהיתקלותה בקבוצה שונה ממנה. הסופר עשוי לגלם תפקיד משמעותי בהגדרה הזאת, שכן, לדבריו, „הראייה חייבת להיקבע באמנות לפני שניתן להרהר בה", וברגע שנקבעה הראייה באמנות הופכת היא נדבך נוסף בזיכרון הקבוצתי.

הקשר בין הסופר כעושי הזיכרון הקבוצתי ועושהו, לבין ההגירה כחוויה מגדירת זהות, הובהר בהערותיה של ד"ר אמילי בודיק, שציינה, כי הספרות האמריקאית היא ספרות של מהגרים, של 'בלתי־שייכים'. כדי להגדיר את 'אמריקה' — ערבוביה של עמים וקבוצות — הורקו סופרים חשובים רבים לתקופות גירוש־עצמי ממושכות מאדמת ארה"ב. כן חוו בעצמם את חוויית ההגירה. כך הנרי ג'יימס באנגליה; המינגווי, גרטרוד שטיין ודוס פסוס בצרפת; מלוויל בים השקט — והרשימה ארוכה.

מתוך ההקבלה הסמויה בין ארה"ב לבין ישראל במהלך הכנס כולו, עוררו הערות אלו הרהורים אצל כותב שורות אלה על אודות נהייתם של אמנים ישראלים לחו"ל. רבה היא הכתיבה על כישלון הציונות; ואולי האמת היא פשוטה יותר ופרדוקסאלית: 'קיבוץ הגלויות' מהווה צו גלות לאמניו. לא ככישלון ישראלי דווקא, אלא כמצב הכרחי וטבעי להתמודדות עם הוויה מסוג זה.

צבי מרמלשטיין

היחיד בעולם מתפורר

ג'.מ. קוטזי
חיין וזמניו של מיכאל ק'
ספריה לעם הוצאת עם עובד
תרגום אמציה פורת

כמו ב„מחכים לברברים" סיפרו הקודם, עוסק קוטזי גם כאן בהתמודדותו של היחיד עם המצב החברתי־פוליטי בדרום־אפריקה. אך בעוד שבספר הקודם עסק בגיבור בעל־כורחו, הרי בספר שלפנינו משורטטת דמותו של אנטי־גיבור בעל־כורחו.

הספר מתייחס ישירות לדרום אפריקה ואינו מסתתר מאחורי ממלכה בלתי מוגדרת, כפי שקרה ב„מחכים לברברים". הספר מקדים את תקופתו ודרום־אפריקה כבר נמצאת בשיאה של מלחמת האזרחים והתפוררותו של המשטר הלבן.

מיכאל ק. הצבעוני מקייפטאון, ספק תמהוני ספק מפגר, הוא בן לעוזרת בית שכל חייה הייתה תלויה ברצונם הטוב של בעליה הלבנים. הוא מנסה למלט את אימו ואת עצמו מקייפטאון האלימה למחוז ילדותה של אמו. מותה מותיר את מיכאל ק. עם אפרה, אותו הוא נושא במסעו המופלא.

הספר מתאר, אם כן, את מסעו ובריחתו של מיכאל ק. מהתהליכים ההיסטוריים, עליהם אין לו כל שליטה, ואת רצונו העז להיות מנותק, בודד, קרוב לאדמה ועצמאי לחלוטין. אין לו כל עניין במלחמה. הוא אינו מבין מה מתרחש סביבו. כל רצונו הוא להיות בתוך עצמו ולחיות „כלטאה תחת האבן". אכן, על רקע של פיצוץ מסילות רכבת, מיקוש דרכים, מחנות עבודה, שריפת חוות, מירדפים אחרי המורדים — מנסה מיכאל ק. לחיות מחוץ למאורעות, אך הוא אינו מצליח לברוח. אורישותו וחוסר־האונים שלו אינם מסייעים לו, ופעם אחר פעם הוא נתפס על ידי השלטונות ומוכנס למחנות לעבודת כפייה ולבתי חולים. כך איפוא, מתקבל קיומו כקיום פאסימי, חסר תכלית ומשולל פתרון.

יותר מכך, מיכאל ק. הוא טיפוס טראגי, שאינו מסוגל להגיע ליחס חיובי או לקבל עזרה. כל רצונו הוא להיות בודד לנפשו. זהו אנטי־גיבור עלוב נפש, שאינו מוכן לוותר על חירותו. לאחר שנתפס על ידי הצבא ומואשם בסיוע למורדים הוא מובא למחנה „חינוכי" ומשם, כמעט על ערש־דווי, מעבירים אותו לבית חולים. קצין הרפואה בבית החולים מנסה לסייע לו ולהבין את מניעיו ומהלכיו. הקצין מזכיר את השופט הזוטר מסיפורו הקודם של קוטזי. הוא חלק מן השיטה, בורג קטן במנגנון הדיכוי. אך בכל זאת הוא שונה, בשמרו על עצמאות מחשבתית וספקטיות לגבי המתרחש מתוך שאינו מאמין שהניצחון לצידו. הוא מקנא בעצמאותו של מיכאל ק. ובשלימותו הנפשית ומנסה ליצור איתו קשר כלשהו, אך ללא הצלחה. ק. מצליח שוב להימלט וחוזר למקום ממנו ברח, לקייפטאון, עיר שתושביה הלבנים נטשוה והשחורים פלשו לבתיה שהצבא עדיין שולט בה אך הכל בה הרוס, שרוף ומתפורר. ק. חוזר למקום ממנו יצא, כששוב הוא חולם על בריחה מחודשת לחופש.

הספר הקצרצר — לא הרבה יותר מנובלה — כתוב בסגנון מינורי, שקט, כמעט מונוטוני. העלילה איננה מתפתחת. היא רק מגיבה, כאשר מסביבה העולם הולך ומתפורר, והעתיד אפוף ערפל.

בסיכום, זהו ספר פאסימי, שאינו נותן סיכוי לפתרון, לא לדרום אפריקה כמדינה ולא ליחיד, המנסה למצוא את עצמאותו מחוץ לאירועים הטראגיים בהם הוא מצוי.

מיכאל לוין

מצור במשכנות שאננים

ביום ג', 25.2.85, בשעה 20.00, באולם פישר שבמשכנות שאננים, תיפתח תערוכתם של מרים נייגר וגבריאל מוקד, „מצור", המשלבת תרשימים ודגמים בצד ואריאציות.

במסגרת הפתיחה יתקיים סימפוזיון בנושא „ארכיטיפים קדומים ואמנות עכשווית", בהשתתפות ריקה גונן, מרדכי גלדמן, גדעון עפרת, יורם קניוק, מרים נייגר וגבריאל מוקד.

ערב לזכר ש"י עגנון

ערב לזיכרו של ש"י עגנון יתקיים בבית עגנון, ביום ד', 19.2.86, בשעה 20.00. משתתפים: שמואל ורסס וחמדת עגנון.

„היהדות בישראל — תרבות או דת"

סימפוזיון בנושא זה יתקיים בבית הסופר על שם חיים הזז בירושלים, בהשתתפות: יואב אלשטיין, אהוד בן־עזר ולוי־יצחק הירושלמי ובהשתתפות הקהל. המועד: יום חמישי 20.2.86, בשעה 20.00

מסיבה ספרותית

ספריית שער־ציון בית אריאלה תקיים ביום חמישי 27.2.86 בשעה 20:00, מסיבה ספרותית עם הופעת ספרו של אברהם הגורני־גרין, „שלונסקי בעבותות ביאליק" בהוצאת עור־עם.

משתתפים: זיוה שמיר, אברהם הגורני־גרין ושלמה טנאי. מנחה: גיורא לשם.

הכניסה עפ"י הזמנות אותן ניתן לקבל בחדר 310 בספריה.

מפגש עם אפלפלד

ביום רביעי 19.2.86 בשעה 19:30, יתקיים מפגש עם הסופר אהרון אפלפלד ודיון בספרו „בעת ובעונה אחת", שיצא לאור בהוצאת כתר.

המפגש עם הסופר מתקיים במסגרת מועדון של ספריית שער־ציון בית אריאלה, המקיימת — מפגשים לעיון בספרים חדשים שראו אור לאחרונה.

משה פינטו

הכינור
(סיפור)

הייתי בן עשרים ושתיים. נזוז כמה שנים לאחור: לפני הדואר, לפני ז'אן־פול, שנה לאחר הצבא, לאחר הסיוט הגדול הזה רחוק עדיין מהשתחררות נפשית מן הסיוט הנ"ל, עד כדי כך ששירתתי ב„משמר האזרחי". לא, לא אהבתי את ה„קרפיין המלא בשמן" שרוודירוביץ היה מוציא לנו בחרדת קודש מן הארון. לא את ריח הג'יפים המשטרתיים שבהם היינו מסיירים בלילות. אהבתי את הלילה ואנשיו, אהבתי את החברה, שמחתי לצאת מן הבדידות וחוסר המעש. לבוא עייף הביתה ולישון שינה בריאה, טובה וארוכה. אם תרצו המשמר האזרחי היווה עבורי כדור שינה. מזור לנדודי השינה שלי.

בדרך כלל הייתי מסייר עם בן זוגי הקבוע, פלר. אדם שתקן כבן ארבעים, מקריח, גבוה, ממושקף ומעשן מקטרת. את ריח הטבק שלו אני זוכר עד היום היטב. הרבה לא ידעתי על פלר. כפי שציינתי הוא היה שתקן וגם אני לא הייתי מן הדברנים. היות וחסר הייתי רשיון נהיגה, היה פלר נהגנו הקבוע. לפעמים היה מצטרף אלינו בוגלו. אדם חסר גיל, שמן וטוב לב, שהצחוק לא מפסיק לבקוע מתוכו. לא תמיד היה מצטרף אלינו בתחנה. לעיתים מצאנו אותו כ„בורקס ציון", לעיתים אצל „ניקי" ולפעמים סתם כך ברחוב. לבוגלו לא היה צורך בנשק. תיקון: נאסר עליו לשאת נשק מאז פלט כדור אל גב הג'יפ שלנו. הג'יפ הישן והטוב שכמו נשמר בשבילנו. הרבה פעמים היה מתרחר וכבר חשבתי שהנה נגמר. אבל לא, כמו היה זה צחצוח גרון בלבד, היה מתעשת וממשיך לנסוע. חבורה נחמדה היינו. פלר קוטב אחד: משכיל, שתקן, קר־רוח. בוגלו שמח, רעשן, קופצני. ואני מעין משקיף צעיר ונהנה מעקיצותיהם ההדדיות.

באחד מסיורינו, יום חמישי, דומני — כן, היה זה יום חמישי — קיבלנו קריאה במכשיר הקשר. נתבקשנו להגיע לבית מספר עשרים ושלוש ברחוב בנימין, קול חמור הבוקע משם מפריע את מנוחת השניים. בוגלו הפליט קללה, פלר ינק ממקטרתו ואמר: „צריך לגשת לשם". נראה שמדובר בטעות, שכן היה זה בית נטוש שאיש לא התגורר בו, אבל יכול להיות שאני טועה במספר, אמרתי לעצמי. לכשהגענו התברר שצדקתי. היה זה בית פרטי, חסר צורה וצבע, מכוער, מוקף בעצי פיקוס ענקיים. לא יכולנו לראות הרבה בחושך, אך את קול הכינור יכולנו לשמוע היטב באוורו השקט של הלילה. „מי זה לעזאזל", הפליט בוגלו. ארשת קלה של תימהון נראתה גם על פניו של פלר. שניהם היססו מלהתקרב אך לבסוף, אולי בגללי, אזרו אומץ והתקרבו אל הבית כשאני מאחוריהם. קול הכינור השתנה, כמו שמח לקראתנו. בוגלו, שאף הוא הבחין בשינוי, נעצר. פלר המשיך לעבר חלון הבית. עדיין אני שומע את קול צעדיו על המצע היבש של עלי הפיקוס. בוגלו ואני מיהרנו אחריו. חשבנו לפנות לצידי הבית כדי למצוא את הכניסה אליו כשהבחנו באור מבעד לחלון שהיה שבחזיתו של הבית. דמותו הגבוהה של פלר נרעדה. בוגלו פלט ציחקוק עצבני.

מי זה? שאל.

אלכסנדר פן, אמרתי.

שניהם נפנו אלי בפליאה.

סתם פלטתי שטות, גימגמתי באומץ.

פלר ניפנה לחלון ובצעקה שאל, כשהפחד בוקע מקולו:

מי שם?

חלון הורם ברעש מאחת הדירות בבניין שלידנו וקול כועס אמר:

אולי תיגש ותבדוק במקום לצעוק, יש כאן מספיק רעש.

פלר ניפנה בכעס לעבר החלון כשלאחריו בוגלו ואני. בפנים נתגלה לנו יהודי זקן בקאפוטה שחורה, בידו אחז כינור וקשת. רגליו היו באוויר? הזקן חייך לעברנו. האור בחדר גדל. הבטחתי לעיניה: חומות, טובות ופשוטות.

מה עושים? שאלתי.

נודיע למשטרה שלא מצאנו כלום, אמר פלר — בואו נלך מכאן.

בדרך חזרה שאל אותי פלר:

מה פתאום אלכסנדר פן?

הוא התארח לא רחוק מכאן, אמרתי. סתם שטות שעלתה בראשי.

מכשיר הקשר התחיל לטרטר:

עשרים ושלוש עשרים ושלוש מה קורה? אני ממשיך לקבל תלונות על הכינור.

רחיל רבאק, עונה לו בוגלו. שלח לשם את עשרים ואחד.

עשרים ואחד הוא סמל אלברט אילוז. חשש, ממלא פקודות כלי בעיות ובשל כך האיש האידיאלי למשימה.

עשרים ואחד, עשרים ואחד. מתחיל שוב המכשיר.

שומע — נשמע קולו של אילוז.

צא לבנימין עשרים ושלוש, יש שם בעיה. אומר לו היומנאי.

מה הבעיה? שואל אילוז.

רעש, מישהו מנגן בכינור.

זו הבעיה? נפגע אילוז שחשב שהוא נשלח להציל את ראש העיר הרמלך מחורשי רעתו.

אני יוצא לדרך, מוסיף אילוז בהכנעה.

מספר דקות שוקט המכשיר ואז נשמע קול בכי. בכיו של אילוז.

ככה עושים עשרים ושלוש? הוא פונה אלינו. למה? זורקים בן־אדם לשדים ורוחות? מכניסים לפרדס לא ידוע?

מה קורה שם, לעזאזל? מתערב היומנאי.

כלום... פתרתי את הבעיה, עונה לו אילוז.

איך פתרת אם אני ממשיך לקבל תלונות?

אני לא שומע כלום, עונה אילוז בנחישות שהיקנה לו הפחד.

אולי תבדוק שוב, מציע היומנאי.

תבדוק אתה, עונה לו אילוז.

היומנאי משתתק. הכדור אצלו. פלר, בוגלו ואני קפואים. מאזינים למכשיר הקשר.

עשרים וחמש, עשרים וחמש, קורא היומנאי לסיור של הרשקוביץ ובראל משדרות חן. עבור.

עשרים וחמש שומע, עונה לו בראל.

תגיעו לרחוב בנימין עשרים ושלוש... מתחיל היומנאי.

תשכח מזה, עונה לו הרשקוביץ. מה קרה, אין בוגלו ופלר, אין אילוז.

שקט. הקצין התורן מוסקוביץ על הרשת. כפי הנראה נקרא מחדרו ע"י היומנאי. הוא נשמע רוטן. כנראה הפריעו היומנאי. השוטרת שרה מרבה להימצא בחדרו.

אפשר לדעת מה קורה שם, לעזאזל? הוא נובח. אילוז, הוא קורא.

כן, עונה לו קול בכי.

מוסקוביץ נדהם.

אילוז, איפה אתה?

בנימין עשרים ושלוש, עונה לו אילוז.

אני מגיע אליך, אומר לו מוסקוביץ.

בואו, אומר פלר. כדאי שגם אנחנו נהיה שם.

התכנסות מול בנימין עשרים ושלוש. אילוז, מחצית גופו שוכבת על מכסה מנוע הג'יפ והוא מתייפח. מקור מוסקוביץ מנסה להרגיעו. הרשקוביץ ובראל אף הם במקום. מוסקוביץ עוזב את אילוז ונפנה לעבר הבית. מול החלון הוא נעצר. נדמה לי שהוא עומד להתמוטט. הוא מפנה את ראשו וצועד לעברנו.

אין כאן שום דבר. הוא אומר. להתפנות.

מה זה הרעש של הכינור? שואל בראל.

מישהו שומע משהו? שואל מוסקוביץ. אף אחד לא עונה.

אבל השכנים ממשיכים לשמוע. למחרת שוב הם מתקשרים למשטרה. הוראה של מוסקוביץ, שהוא גם מפקד התחנה, אוסרת להתייחס לתלונות, הנוגעות לבית מספר עשרים ושלוש ברחוב בנימין. וכך נמשך הדבר כשבוע. עד לליל התורנות הבא שלי. פלר מספר לנו, שהלילה מוחקים את הבית. מה קרה? מוסקוביץ פנה לעירייה. סיפר למהנדס העיר שהבית מהווה חממה למסוממים. יש לעקור את הנטע מן השורש. המהנדס השיב שהנושא יטופל. במלים אחרות: אפגוש אותך בעוד שנה. מוסקוביץ רמז משהו על חקירה המתנהלת במשטרה לגבי קומה אחת יותר מדי, שניכנתה באישור מיוחד של מהנדס העיר. האחרון הסכים להירתם למלחמה בפשע ללא סיכומים מיותרים. וכך, בליל תורנות, התייצבה מחלקת הריסה בליווי משטרתי למול הבניין. תחילה הופעל כדור הברזל שמוטט את הקירות ולאחר מכן עלו הטרקטורים. לאחר שהכול פונה, האבק התפזר וכולם עמדו מסביב מזיעים ומיוגעים, נשמע שוב קולו של הכינור והופיעה דמותו של הזקן.

חרבון, פלט מוסקוביץ.

אביגעוונט, ענה לו הזקן.

הפועלים לא חיכו הרבה והחלו להימלט מן המקום. מוסקוביץ התעשת. תפס כמה מהם, ציווה להביא מלט ודבר שלקח קצת זמן, שכן מלט לא נכלל בציוד שלוקחת עימה מחלקת הריסה) ולהרים חדר מסביבו של הזקן. הוא אמנם הצליח להסתירו אך קול הכינור היה צלול וברור.

למחרת קיבל יצחק בן־ישראל, מתזמורת הנוער העירונית, טלפון ממהנדס העיר. לאחר שנים שהתזמורת התרוצצה ממקום למקום ללא משכן קבוע, הוחלט לבנות לה אכסניה בבנימין עשרים ושלוש.

✓ חלון ראווה

יישוב דרום־אפריקה

אנדרה ברינק: „שמועות על גשם". מאנגלית: צילה אלעזר. מועדון קוראי מעריב, 1986

לפני פחות משנתיים הופיע בתרגום עברי ספרו של המספר הדרום־אפריקני אנדרה ברינק, „עונת יובש לבנה" — אחד הרומאנים, המתפרסמים בשנים האחרונות במהדורות עבריות, הדנים במציאות העגומה בארץ ה„הפרדה הגזעית". גיבורו היה מורה לבן ביוהנסבורג, אחד מבני האוכלוסיה הבורית השלטת בדרום־אפריקה, החושף מעשי־עוולה־ואכזריות של השלטונות הלבנים כלפי בני האוכלוסיה השחורה — ומשלם על כך בחייו.

גם גיבור הרומאן שלפנינו, שראה אור במקורו ב־1978, הוא אפריקנר, שהתערערות המשטר וסדרים המקובלים בדרום־אפריקה קוטעת את הצלחותיו ואת סדרי־חייו ומשבשת עליו את עולמו. מהומות־הדמים של השחורים בסואטו והמתח הרב ילוו מעתה את כל הוויתה של הארץ הזו, משתלבים בבצורת של החורף הדרום־אפריקני, המטביעה חותם מיוחד בחוות־המשפחה שאליה חוזר גיבור הרומאן מארטין מיני־תארדט. עולמו האישי, בעיותיו הנפשיות משפטים מנותק, מהמאורעות המזעזעים חברה ויסודות קיימים.

המוטו המובא בראש הספר, משל בריטן ברייטנבאך, אף הוא משקף את האווירה המהמתית של הדברים: „ארץ זו המבקשת מים דם ניתן לה, ארץ זו הנרעשת את האש בקרבה".

כוחו של ממון

ב. טראוון: „האוצר של סיירה מאדרה". מגרמנית: צבי ארד. הוצאת „זמורה־ביתן", 1985

הסופר הגרמני המסתורי, שחתם על ספריו בשם ב. טראוון, החליף זהויות, נדד בעולם ולבסוף התיישב במקסיקו. אחרי שמת הועלתה השערה שהיה בצעירותו אנרכיסט ומהפכן, שנמלט מארצו בראשית המאה. ספריו של טראוון זכו להצלחה גדולה ותורגמו לעשרות לשונות. הוצאת זמורה־ביתן החלה לחדש את תרגומיהם העבריים, ועתה, לאחר שפירסמה שניים מספריו הידועים ביותר — „אניית־המתים" ו„קוטפי הכותנה" — מוגש לנו גם „האוצר של סיירה מאדרה" (כולם תורגמו מן המקור הגרמני בידי צבי ארד).

„האוצר של סיירה מאדרה" שייך ללא ספק לקלאסיקה של סיפורי־ההרפתקאות. יש בו כל האלמנטים העושים סיפורים אלה קריאים ומרתקים: תאוות, דבקות במטרה, התמודדות נועזת עם סכנות, נכונות לעבור כל קו ארום של סייגים חוקיים ומוסריים, מתח והתקרבות אל גבולה של האגדה. אך ספק אם טראוון התכוון לכתוב רק רומאן הרפתקאות מותח ותו לא — כל המכיר את כתיבתו יודע, שיש בה גם מחאה חברתית נגד ניצול ואכזריות כלפי האדם, רגישות לעוולות ולאי־צדק סוציאלי. בספר זה מוצגת התאווה לאוצר, הרדיפה המטורפת אחר כסף וזהב, כהסתאבות של אנשים וחברה, כחולי שיש לגנותו.

ב־1948 ביים ג'ון יוסטון סרט מפורסם על־פי הרומאן „האוצר של סיירה מאדרה", ואפשר שבעקבות הסרט הופיע ב־1949 התרגום העברי הראשון של הספר.

מלך ומלכה

„המלך האפור והמלכה הוורודה", כתבה: נועה בלאס. ציירה: אלונה פרנקל. הוצאת „כתר", 1985

זהו סיפור לילדים על מלך אפור, שהיו לו שני חתולים, ועל מלכה ורודה, שהיו לה שתי ציפורים, כחולה ולבנה. החתולים רצו לתפוש את הציפורים, ואילו המלך רצה לתפוש את המלכה, שהתגוררה במגדל גבוה, בעל מאה מדרגות צרות ותלולות, בנויות לפי מידת כף־רגלה.

המלכה מבקשת לטייל מחוץ למגדל, על האדמה היפה המצמיחה דשא, פרחים ועצים, אך חוששת מפני המלך האורב לה. לבסוף היא יורדת לטייל למטה, כשציפוריה הנאמנות שומרות עליה ונשמרות בעצמן מפני החתולים של המלך...

הסיפור לובש צורה ופושט צורה, מתוספים אליו אלמנטים מודרים למרי על הקשר הנוצר בין המלכה והמלך. כשהציפורים והחתולים תופסים מקום חשוב במתרחש. גם הסוף מוזר במקצת, שונה מסופן של אגדות רבות, שבהן הכל מסתיים בחתונה מלכותית. כאן מסתיים הסיפור בלידתה של מנגינה עמוקה וצלולה.

מ. אבי־שלמה

מכון ון ליר בירושלים

זה עתה הופיע

מקום על פני האדמה

סיפורים ערביים בני־זמננו

עורך: יוסף גבעוני
עורכת משנה: שרה סורני

באנתולוגיה לוקטו סיפורים המאפשרים לקורא להתוודע אל רבדים של התרבות והחברה הערבית בת־זמננו, ואל בעיותיהם הקיומיות של ערבים בני כפר ובני עיר, ציבור ויחידים, גברים ונשים, מבוגרים וצעירים, מאמינים ומאמינים פחות.

בלקט זה בולט חלקם של הסופרים המצריים, עליהם הוספנו סיפורים פרי עטם של מחברים ערביים אחרים — פלסטינים, סורי, סודאני ולבנוני. 243 עמ', כריכה רכה. 15 ש"ח.

להשיג בחנויות הספרים או במכון ון ליר בירושלים, כיכר אלברט איינשטיין, ירושלים 91040, טל' 02-667141.
החפצה הראשית בידי בית עלים, רח' קרל נטר 3, תל־אביב. טל' 03-293959.

קולנוע

רני ורט

שחקניות, לא כוכבות

„הרבה ולא כלום" — „גת" תל אביב;
„ספורה של מארי" — „רב־חן" תל אביב;
„להב משונן" — „סטודיו" תל אביב.

שלושה סרטים המוצגים מזה זמן מה, ובהם שלוש מהכוכבות בדור השחקניות החדש בקולנוע האמריקני המייצגות את דמות הכוכבת של ימינו, את הגישות החדשות למשחק וגם את אופני הטיפול של הקולנוע האמריקני היום בדמויות נשים. כל השחקניות נוהגות להדגיש את היותן שחקניות ולא כוכבות. אלו שנחשבו לכוכבות משנות השלושים ועד לשנות החמישים, גילמו בדרך־כלל תפקידים סטריאוטיפיים, קבועים פחות או יותר. הקהל ידע למה לצפות כשראה את גרטה גארבו בתפקידיה הטרגיים, דוריס דיי כנערה מהדלת שממול או מרלין מונרו כבלונדינית פתיה.

היום בדומה לגברים משתדלות השחקניות להכנס לעורן של הדמויות אותן הן מגלמות. מגרילה לעשות מריל סטריפ שאוהבת, כנראה, להתחפש ולסגל לעצמה מבטאים זרים. היא גילמה אנגליה ב„אהובת הקצין הצרפתי", פולניה ב„בחירתה של סופי" ובקרוב ניתן יהיה לראותה כסקנדינבית ב„מחוץ לאפריקה" (שכמדומני ייקרא בארץ „זכרונות מאפריקה"). מריל סטריפ היא הכוכבת של „הרבה ולא כלום", וכן היא מגלמת בריטית.

הכוכבת השניה שניתן לראותה אצלנו היא סיסי ספייסק ב„סיפורה של מארי". השלישית היא גלן קלוז ב„להב משונן". קלוז, בניגוד לשתיים הראשונות, היא כוכבת בתחילת הדרך. בימים אלה היא מבססת את מקומה בצמרת. היא היתה שחקנית במה לפני שהופיעה בכמה תפקידי־משנה בסרטים כמו „העולם על־פי גארפ", „החברים של אלכס" ו„הטוב מכולם". לאחרונה כיכבה בשני תפקידים ראשיים — ב„מאקסי", שטרם הוצג כאן ובסרט שלפנינו. נוהגים להשוות את קלוז למריל טריפ. יש מהדמיון החיצוני בין השתיים, אך היא, יש לשער, מעדיפה להחשב לשחקנית בפני עצמה.

אפשר למצוא קווי דמיון בין שלוש הנשים בסרטים הללו. מדובר בשלוש נשים קריירסטיות, דמויות מהחיים, כל אחת בדרכה, מייצגת אשה מודרנית, חותרת לעצמאות בעולם גברי. גלן קלוז וסיסי ספייסק מגלמות אמהות גרושות לילדים שבצד הקריירה המקצועית דואגות גם למשפחה. במקרה או לא, שלושת הסרטים בויימו בידי במאים לא אמריקנים שמעדיפים בשנים האחרונות לעבוד בארה"ב. „הרבה ולא כלום" בויים בידי הבמאי האוסטרלי פרד שפיזי („מגרש המשחקים של השטן", „שירו של ג'ימי בלקסמית'" „ברברוסה", סרטים שלא הוצגו מסחרית בארץ). „סיפורה של מארי" בויים בידי הבמאי הניו־זילנדי רוג'ר דונלדסון („הבאונטי"). „להב משונן" בויים בידי הבמאי הבריטי ריצ'ארד מרקאן („חוד המחט", „שובו של הג'די"). התסריטים לסרטים הללו נכתבו בידי גברים, כך שגם אם הם מטפלים באספקטים פמיניסטיים, הרי זה מנקודת ראות גברית.

התסריט של „הרבה ולא כלום" נכתב על־ידי המחזאי הבריטי דויד הייר („שפע", כך נקרא הסרט במקור, וכך נקראה גם ההצגה שהועלתה בארץ בתיאטרון באר־שבע). הגיבורה היא סוזן טראהרן, בריטית שבצעירותה שירתה מטעם המוריעין האנגלי בשורות המאקי בצרפת. שם היא חוותה את הרגעים המאושרים ביותר בחייה. היא צופנת בליבה מפגש קצר עם איש מודיעין בריטי שהוצנח בצרפת, וכל חייה מתנהלים בצל אותה חוויה מסעירה. באנגליה היא עוסקת באירגון החגיגות בעת טקס ההכתרה של המלכה, אחר כך היא פונה לפירסום. היא נישאת לדיפלומט לאחר שמאמציה להרות מבן מעמד הפועלים עולים בתוהו.

זהו סרט אפי כמעט, המורכב מסידרת אירועים בפרקי־זמן קצובים המגוללים בצד חיי האשה את תולדות בריטניה במשך כעשרים שנה מאז מלחמת העולם השניה. בדמותה של סוזן משתקפת גם שקיעת האימפריה הבריטית. לא במקרה יש כאן מפגש מעמדות בין סוזן למי שהיא מבקשת להתעבר ממנו, לא במקרה אינה מצליחה בכך. נקודת השפל של הפוליטיקה הבריטית על־פי הסרט היא מבצע סואץ. אירוע זה מספק גם את הסצנה היותר משעשעת — חילופי דברים שנונים השמים ללעג את ההתערבות הבריטית באותו מבצע כושל שנודע אצלנו כ„מבצע סיני".

סוזן אינה מצליחה להחיות את עברה הרומנטי ומפלטה מתיסכוליה הוא השגעון. סטריפ המגלמת, כרגיל, אשה נוורוטית שולפת את כל חינתוניה המוכרים כבר. למזלה מופיעים לצידה כמה שחקנים בריטים מעולים כמו צ'רלס דאנס כבעלה. איאן מקלן בתפקיד קטן ומרשים של איש משרד החוץ הבריטי. הזמר סטינג מפתיע בתפקיד הנבחר להיות אבי ילדה של סוזן. את ההצגה גונב ג'ון גילגוד הקשיש כשגריר ציניקן.

סיסי ספייסק ב„סיפורה של מארי" מצרפת דמות נוספת לגלריית דמויותיה המבוססות על ספרים מהחיים אותם גילמה ב„נערד" וב„בתו של כורה הפחם". כמרי רז'אנטי היא שוב בת הדרום, על פי ספרו של פיטר מאס אשר התבסס על פרשיה אמיתית. בראשית הסרט היא רעיה מרוכאת על־ידי בעלה הגס. לאחר מפגן אלימות מצד הבעל השיכור היא נוטלת את שלושת ילדיה ועוברת לבית אמה. היא מסיימת בהצלחה לימודי משפטים בלימודי־ערב באוניברסיטה ווזכה למשרה במימשל של טנסי. בזכות קשריה עם ידיד היא מתמנה כיושבת־ראש של הוועדה לחנינות. במסגרת תפקידה היא חושפת שחיתויות ומחליטה להתייצב כנגד הרקבון הפושה. שיאו של הסרט בבית־משפט, שבו על מארי להוכיח את צידקתה ואת פשעיהם של מעביריה.

דונלדסון ביים מלוורמה דביקה שבין הדילמות המרכזיות שלה הוא הפיסטוק־חלבי שנתקע בקנה הנשימה של בן זקוניה של הגיבורה ומאיים על חייו.

סטינג ומריל סטריפ ב„הרבה ולא כלום"

דרמת בית משפט הוא גם הציר עליו סובב „להב משונן". גלן קלוז, אף היא אשה משוחררת, מגלמת את עורכת־הדין טדי בארנס. היא נוטלת על עצמה את ההגנה על ג'ק פורסטר (ג'ף ברידג'ס) נער שעשועים הנאשם ברצח ברוטלי של רעייתו העשירה. הגברת בארנס שספקות מכרסמים בקירבה בשל טעות בעבר בטוחה הפעם בצידקתה למרות הוכחותיו החותכות של התובע. היא גם מנהלת רומן עם לקוחה בצר מאמציה להוכיח את חפותו.

זוהי דרמת משפט כמוה נעשו טובות הרבה יותר כמו „משפט פארדין" של היצ'קוק או „אנטומיה של רצח" של פרמינג'ר. האמונים על דרמות משפטיות לא יופתעו, כנראה, מפיתרון התעלומה בסרט שטחי זה שאינו מצליח לרדת לעומק נפש גיבוריו.

למרות שהסרט נבנה על דמותה של גלן קלוז, דווקא שני שחקני־משנה בולטים ממנה — פיטר קיוטו בתפקיד מצוין כתובע ורובר לוג'יה כחוקר פרטי בשירות הסנגורית המחדיר מעט רוח חיים בסרט.

תערוכות

דורית קדר

גן־העדן של שאגאל

ליטוגרפיות של מרק שגאל מוצגות במרכז לתרבות צרפת. שגאל, כמו אמנים ידועים אחרים, מצטייר בתודעת הצופים באופן סטריאוטיפי. שגאל פירושו „זוג אוהבים, לבלוב פרחים, דמויות מעופפות שאינן כבולות לחוקי המשיכה. שגאל פירושו גם כנר על הגג ועיירה יהודית, ציור הממלא את כל הדף ללא פינה ריקה.

סכנתו של הסטריאוטיפ בכך שמטבעו הוא חוסם בפני המתבונן צורות תפיסה העשויות להוסיף לו מימד שונה. כך פיקסו כ"קוביסט" מונע את ראייתו כצייר אידאליסט (התקופה הניאו־קלאסית), צייר העוסק בבעיות חברה מאכות (התקופה הכחולה) או צייר שבראש מעייניו דווקא אותם האנשים החיים בשוליים ונעים בין צבעים ורודים ועליזים של הצגות מוחצנות ודכאונות מופנמים (התקופה הוורודה). כאופן דומה נותר שגאל בתחום הליטוגרפיות, כמובן, אותו יוצר אלא שהמרוים מכתיב צורת התבטאות אחרת הראויה מאד לצפיה.

מצע הציור אינו משמש יותר כבסיס למשיכות מכחול פרועות המתפרשות על כל חלקה טובה. המצע נותר ריק ומרגיש את ציוריות המוטיבים. הצבעים מתבהרים והדמויות מתמעטות. איפיון נוסף, ואולי המשמעותי ביותר, הוא היחס לגורם הציורי הטהור. שגאל משחק עם הנייר ומבניות הקומפוזיציה ומערבב אותם עם ההיבט התכני. התוצאה קלילה יותר, נוטה לפיוטיות, רגישה וברבבר משקפת יכולת של חשיבה ציורית מופשטת.

הליטוגרפיה היא עבור שגאל, כנראה, מקום מפלט, שסתום לתחושות מועקה, וכרונות קשים או ביטוי של געגועים לעבר שלא ישוב. היא הופכת למעין חלום לילי־קיץ אווירי שבו מתאחד האדם עם החי והצומח שבסביבתו, עם הירח והיקום כולו.

בהקשר זה מן הראוי לציין את המכנה המשותף של תפיסות אסקטולוגיות שונות (תפיסות הדנות באחרית־הימים) על פיהן, בדרך כלל, הרע והטוב המתקיימים זה בצד זה בעולם, ממשיכים להתקיים בצורה אחרת גם בעולם שאחרי החיים. הטוב מקבל לטוב אופטימלי — גן־העדן השמימי, והרע מקבל לגרוע ביותר — התופת.

בליטוגרפיה מבטא שגאל מעל לכל ספק, כמיהה לגן־העדן האבוד, תמונות אסקטולוגיות המהוות ארכיטיפ יונגיאני משותף לחשיבה ולאמונה האנושיים. מאהב בכחול נשען על הר חום הופך לגוף חיה. האיחוד הארוטי של הגבר והאשה נושא עמו גם משמעות נעלה יותר. דומה הזוג של שגאל לעקרון היין והיאן המורחיים המקיימים עולם. סצינות מיניות מרטיטות המקשטות את המקדשים בהודו, לדוגמה, מצביעות על אהבה נשגבה: זו הגורמת לקיום המינים והעולם.

עצם השתחררות אברי גגוף של בני הזוג מחוקי האנטומיה מקרבת אותם למהותם הרוחנית. סברה זו נתמכת על־ידי שיתוף גורמי היקום כמוטיבים הערים לזיווג המינים. עבודה מספר 54 עשויה לסכם את הראיה הקודמית. את גן־העדן התחתון שאין כמותו לטוב ויופי, לאושר ועדנה: דמויות הזוג צצות מתוך עוף מכונף על רקע של מעגל המאורות — שמש או ירח — הזוג שט מעל מפרץ פתוח כאשר על השטח התחתון שוב מסתמנים פניה של האדמה הירוקה והמואנשת.

צבי תראל מציג „בתים בודדים" בגלריה הלבנה עד ה־18 בפברואר. האדריכל מצייר בתים כספינה יפנית, אחוזות ימי־ביניימיות המאופיינות בפאר ברוקי, סלסולים ארט־נובואים משולבים עם קווים ישרים המרמזים על מורשת הבאוהאוז המודרניסטית.

אין אלו בתים הנוסכים רוגע. היפוכו של דבר: בליטות, פתחים, שקערוריות, חללים גבוהים ועיקולים הגורמים לתנועה ומתח מתמידים. האדריכל אולי אינו מבטיח שלווה אבל מהיבט ציורי הוא משרבט בספונטניות ובמהירות ומגיח לדמיוננו להתפרע בחפשיות והתוצאות, בכל מקרה, מסקרנות.

מארק שאגאל, המסחריו, 1962

צוותא לתרבות מתקדמת

שישי 14.2 ב־21.30 ובחצות — יהודית רביץ
שבת 15.2 — שחרית 11:11 — רסיטל לפסנתר עם אוריאל צחור
מיצירות: בטהובן, רוול וליסט.
ב־21.00 — „בזוני שב משדה הקרב".

א' 16.2 ב־20.30 — „גבול חציות לדיני הרבנות"
עם פרופ' מ. הרסגור, עו"ד י. ברד, ד"ר א. ארליך, יעל לוטן, י. חסון ויגאל בר־נון.
— הכניסה חופשית —

ב' 17.2 — ב־20.30 — „קידוש".
ג' 18.2 — ב־16.30 — ד"ר י. גרינברג — חברת העובדים ונשק קפיטליסטי.
ב־20.30 — „נושא חם" עיתון חי לצעירים: „ביה"ס — מסגרת לימודית או חינוכית"
ד' 19.2 — ב־21.00 — „כמו עשב בנזסן" להקת הזמר מקיבוץ העוגן.
ב־22.45 — „חגילי בדיל על חוף ירושלים".
ה' 20.2 — ב־22:22 — ג'אז בצוותא.

פאסטודובלת
עם: לאורה ריבלין, יוסי פולק
יום ו' 21.2 ב־21.30

* „במקום חלום" ו„נגוע" — 2 סרטים קצרים בנושא ההומוסקסואליזם מוקרנים מדי ערב ב־20.00
* בצוותא מוצגת תערוכת ברזות של תיאטרון הקיבוץ

תל־אביב

אסתר
סוף שבוע מטורף
ו': 10.00
מוצ"ש: 9.30 ,7.15
חול: 9.30 ,7.15 ,4.30

אורלי
והספינה שטה
מוצ"ש: 9.30 ,7.00
חול: 9.30 ,7.00 ,4.30

בית לסין
דיווה
יום ו': 14.30, 24.00
שבת עד יום חמישי 20.2
בשעה 23.15

בן יהודה
חזרה לעתיד
יום ו': 10.00, 12.00
שבת: 11.00 בבוקר
מוצ"ש 9.30 ,7.15
א'–ה': 9.30 ,7.15 ,4.30

גת
הרבה ולא כלום
מוצ"ש: 9.00 ,7.00
חול: 9.30 ,7.00 ,4.30

גורדון
בחר בי
מוצ"ש: 9.30 ,7.15
חול: 9.30 ,7.15 ,4.30

דקל
לילות לבנים
יום ו' – 10
מוצ"ש וכל השבוע 9.30 ,7.00

דרייב אין
יום ו' 10.00 השוטר מגנב פטור
12.15 תשוקה בוערת בנשים
מוצ"ש וחול: 9.30 ,7.15
השוטר מגנב פטור
12.00 תשוקה בוערת בנשים

הוד
משאלת מוות 3
ו' 10, 12
מוצ"ש 9.30 ,7.15
חול: 9.30 ,7.15 ,4.30

לימור חדש
כבודו של פריצי
9.30 ,7.00

פאר
מסע העסקים של אבא
ו': 10.00
מוצ"ש: 9.30 ,7.00
חול: 9.30 ,7.00 ,4.15

מוזיאון תל־אביב
סהרורים
מוצ"ש: 9.30 ,7.15
חול: 9.30 ,7.15 ,4.30

סינמה 1
והספינה שטה
יום ו': 10.00
בשם כל בני ביתי
מוצ"ש: 9.10 ,6.30
חול: 8.00 ,5.00

סינמה 2
שושנת קהיר הסגולה
יום ו' 10.00 – 12.00
מוצ"ש: 9.30 ,7.15
חול: 9.30 ,7.15 ,4.30

פאריס
פרפר – 5.00
מציצים – 23.30
שבת 11 בבוקר
1001 שקרים על פיקאסו
1.00 בצהריים: מציצים
3.00 בצהריים: אב חורג
5.00 בצהריים:
מופע הקולנוע של רוקי

חן 1
שנת הדרקון
ו': 9.45 – 12.20
מוצ"ש: 7.00 – 9.40
חול: 9.40 ,7.00 ,4.15

חן 2
גלגלי תהילה
יום ו': 9.50 – 12.20
מוצ"ש: 7.20 – 9.40
ימי חול: 5.00 – 7.20 – 9.45

חן 3
סיפורה של מארי
יום ו': 12.20 ,9.50
מוצ"ש: 9.40 ,7.20
חול: 9.45 ,7.20 ,5.00

חן 4
ביה"ס לאסירים מתחילים
יום ו' 12.20 ,9.50
מוצ"ש 9.40 ,7.20
חול 10.30, 1.30, 4.45, 7.20, 9.40

חן 5
רומן על בטוח
יום ו' 12.15 ,9.55
מוצ"ש 9.40 ,7.00
חול: 10.30, 1.30, 4.45, 7.00, 9.40

שחף
המאהב
יום ו': 10.00, 12.00
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 9.30 ,7.15 ,4.30

תל־אביב
רוקי 4
ו': 10.00 – 12.00
שבת: 11.00 בבוקר
מוצ"ש: 9.30 ,7.15
חול: 9.30 ,7.15 ,4.30

תכלת
צייד הצבאים
מוצ"ש וחול: 5.45 – 9.00

צוותא
במקום חלום + נגוע
8.00

חולון

סבוי
רוקי 4
ו' 10.00
מוצ"ש 9.30 ,7.15
חול 9.30 ,7.15 ,4.30

מגדל
שנת חדרקון
יום ו' 10.00
מוצ"ש וחול 9.30 ,7.00

מתנ"ס קרית שרת
סינמטק
מוצ"ש 9.00 ,7.00
א', ב', ג', 9.30 ,7.30
עונה בוערת
מועדון קולנוע לנוער
ימים א', ב', ג' בשעה 2.30
היידי בת ההרים
א', ב', ג', בשעה 4.30
שובו של הגידי
יום ג' ב־8.30
מועדון דיסקו
, שבת שחרית – 11.30
הצגת ילדים: נילס הולגרסן

ארמון
בירדי
מוצ"ש וחול 9.30 ,7.15
המכה הקטלנית
חול 5.00
התחילו את המהפכה בלעדי
מוצ"ש 23.30
מונטנגרו
יום חמישי 23.30

באר־שבע

חן
רוקי 4
מוצ"ש 9.30 ,7.15

תיאטרוני ישראל
מחר, מוצ"ש, 15.2
תיאטרון הבימה:
ניסים ונפלאות
בקופסות שימורים:
ב־20.30
חנה סנש (באנגלית): 20.30
רובינזון קרוזו
בימרתף: 20.30
התיאטרון הקאמרי
דבש פרא — קומדיה

חיפה

אורה
המאהב
מגיל 16 ומעלה בלבד
שבת: 9.15 ,7.00
חול: 9.15 ,7.00 ,4.30

חן
ראסטי ג'יימס
מוצ"ש: 9.15 ,7.00
חול: 9.00 ,6.45 ,4.30

עצמון
משאלת מוות 3
מוצ"ש: 9.15 ,7.00
חול: 9.00 ,7.00 ,4.30

פאר
סוף שבוע מטורף
מוצ"ש: 9.15 ,7.00
חול: 9.00 ,6.45 ,4.30

ארמון
קומנדו
מוצ"ש: 9.15 ,7.00
חול: 9.00 ,6.45 ,4.30

קרן אור המחודש
קאוס
מוצ"ש וחול: 9.00 ,6.00
שבת 15.2: 23.30
העולם עפ"י גארפ
יום חמישי – 20.2: 23.30
שים פס על הפס

רון
רוקי 4
מוצ"ש: 9.15 ,7.00
חול: 9.00 ,6.45 ,4.30

אמפי'
חזרה לעתיד
שבת: 9.15 ,7.00
חול: 9.15 ,7.00 ,4.30

אורלי
לחב משונן
מוצ"ש: 9.15 ,7.00
חול: 9.00 ,6.45
יום ו' 3.30 אחה"צ
מרי פופינס
יום ו' (21.2) 3.30 אחה"צ
בחזרה לארץ עוץ

נתניה

שרון
רומן חדמים
9.30 ,7.00

סטודיו
מטרה
9.15 ,7.00

ירושלים

אדיסון
קומנדו
מוצ"ש 9.00 ,7.00
חול 9.00 ,7.00 ,4.30

אורגיל
שנת הדרקון
מוצ"ש: 6.45 – 9.45
חול: 4.00 – 6.30 – 9.00

אורנע
סוף שבוע מטורף
מוצ"ש 9.00 ,7.00
חול 9.00 ,7.00 ,4.30

בנייני האומה
מסע העסקים של אבא
מוצ"ש: 9.00 ,6.45
חול: 9.00 ,6.45

מיטשל
המטרה
מוצ"ש וחול: 9.15 ,6.45

כפיר
רוקי 4
מוצ"ש 7.00 – 9.00
חול 4.30 – 7.00 – 9.00

הבירה
חזרה לעתיד
מוצ"ש 6.45 – 9.00
חול 4.39 – 6.45 – 9.00

בית אגרון
יום שישי 14.2.86
14.00 מים עמוקים
15.45 יער האיזמרגד
מוצ"ש 15.2.86
18.30 הנבואה
20.00 מונטנגרו
21.45 יער האיזמרגד
24.00 משנה מקום משנה מזל

בת־ים

עצמאות
רוקי 4
מוצ"ש 9.30 ,7.15
חול 9.30 ,7.15 ,4.30

חדרה

חוף חדרה
סוזן סוזן
9.15 ,7.00

רמת־גן

אואזיס
שנת הדרקון
יום שישי: 10
מוצ"ש וחול: 9.30 ,6.50

ארמון
סוף שבוע מטורף
יום ו' 10
מוצ"ש 9.30 ,7.15
חול 9.30 ,7.15 ,5.00

לילי
כבודו של פריצי
9.30 ,7.15

רב גן 1
סיפורה של מארי
יום ו' 10
מוצ"ש 9.40 ,7.20
חול 9.40 ,7.30 ,5.00
מרי פופינס
שבת 11 בבוקר

רב גן 2
בירדי
יום ו' 10
מוצ"ש 9.45 ,7.20
חול 9.45 ,7.20 ,5.00
הגוניס
שבת 11 בבוקר

רב גן 3
גלגלי תהילה
יום ו' 10
מוצ"ש 9.45 ,7.20
חול 9.45 ,7.20 ,5.00
תינוק מוזר במשפחה
שבת 11 בבוקר

רב גן 4
הרבה ולא כלום
יום ו' 10.00
מוצ"ש 9.40 ,7.10
חול 9.40 ,7.10 ,4.30
חברי הדרקון אליוט
שבת 11 בבוקר

הרצליה

היכל
רוקי 4
מוצ"ש 9.30 ,7.15
חול 9.30 ,7.15 ,4.30

מלון דניאל
מכרות המלך שלמה
מוצ"ש 9.30 – 7.15

שרותים ● עזרה ● התחבורה

תורנות בתי־מרקחת

ששי
בת־ים: מזור – הכובה רייק 120; קופ"ח עין יהב – חולון
חולון: ד"ר חורי – סוקולוב 70
ירושלים: קופ"ח, מרפאת רוממה, רח' המ"ג 28
נתניה: נאות שקד – מ. מסחרי אזורים
פתח־תקוה: מרכז השרון – אהרון קציר 40
רמת־גן: אבי – תל־חי 34
תל־אביב: בני – דיזנגוף 174; כללי – עוזיאל 1, פינת טולדנו 10
חיפה: הנשיא – שד' הנשיא 33
רחובות: כללית – בני משה הנגב

שבת
בת־ים: עצמאות – בלפור 75
חולון: המרכז – כיכר ויצמן
ירושלים: הר הזיתים – הר הזיתים (שבת); קופ"ח מרפאת רוממה, רח' המ"ג 28 (מוצ"ש)
נתניה: נאות שקד – מ. מסחרי אזורים
פתח־תקוה: מיניפרם – שפרינצק 20
רמת־גן: רמת יצחק – שד' ירושלים 96
תל־אביב: שחר – פנקס 27 (שבת ומוצ"ש); בני – דיזנגוף 174 (שבת: סופרפארם – איינשטיין 43 ר"א מוצ"ש)
חיפה: בלפור – מסדה 1
רחובות: הנגב – הרצל 196

משטרה

ירושלים, תל־אביב, חיפה, רמת־גן, בני־ברק, חולון, פתח־תקוה – טל' 100. באר־שבע, נהריה, נתניה, נצרת – 100. אילת – 244; חדרה – 22444.

רכבות

מירושלים לתל־אביב דרום:
בימים א'—ה': 7.30.
בימי ו' וערבי חג: 7.30.
לבני־ברק ולחיפה:
בימים א'—ה': 16.00.
בימי ו' וערבי חג: 11.30.

תורנות בתי־חולים

תל־אביב והמרכז
בית החולים ע"ש שיבא תל־השומר – כל המחלקות – כל השבוע.
בית החולים בילינסון, פתח תקוה – כל המחלקות – כל השבוע.
בית החולים ע"ש רוקח, תל־אביב – בימים ב', ד', ו' – כירורגיה ופנימית ילדים – כל השבוע.
בית החולים איכילוב, תל־אביב – בימים א', ג', ה', שבת – כירורגיה ופנימית.
בית החולים וולפסון, חולון – כל המחלקות כל השבוע.
בית החולים אסף הרופא – כל המחלקות – כל השבוע.

נתניה
בי"ח לניארו נמצא בתורנות למקרים דחופים – כל השבוע, כולל שבת.

ירושלים
ששי
הדסה ע"כ – ילדים
ביקור חולים – פנימית, א.א.ג.
הדסה הר"צ – נשים
שערי צדק – כירורגית
שבת
שערי צדק – ילדים, נשים, כירורגית, אורטופדית, עיניים
ביקור חולים – א.א.ג.
הדסה ע"כ – פנימית

מתל־אביב לירושלים:
מת"א דרום בימים א'—ה': 16.00.
מבני ברק 8:18
לחיפה: בימים א'—ה': 6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 10.30, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 18.30, 20.00.
בימי ו' וערבי חג: 6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 10.30, 12.00, 13.00, 14.00.
לנהריה: בימים א'—ה': 6.00, 8.00, 12.00, 14.00, 16.00.
בימי ו' וערבי חג: 6.00, 8.00, 12.00, 15.00.

עזרה ראשונה

עזרה ראשונה לשיניים
בתל־אביב — בימים א'—ה' בין השעות: 22.00—24.00.
בלילות שבת ובערבי חג בין השעות: 18.00—24.00.
בשבתות ובחגים בין השעות: 10.00—14.00 ו־20.00—22.00.
הכתובת: רח' בר־כוכבא 49 טל' 284849 תל־אביב.
מרפאת שיניים לעזרה ראשונה
המרפאה פתוחה כל יום כולל שבתות וחגים בין השעות 9.00—24.00. אחר חצות בתיאום טלפוני בלבד.
דיזנגוף סנטר שער 3 (ליד המשביר) קומה א'. טל': 284869, 03־288822.
מרכז סיוע לקורבנות אונס
לרעננה והאזור השרון, טל' 052־32432 בימים א'—ה' בשעות 17.00—21.00.
עזרה ראשונה נפשית
ער"ן ירושלים — טל' 02־669911, ער"ן תל־אביב — טל' 03־261111, ער"ן חיפה — טל' 04־538888, ער"ן באר־שבע — טל' 057־41811, ער"ן נתניה — טל' 053־35612.
מוקד עת"א למקרים דחופים - טל' 106.

מד"א

ירושלים, ת"א, חיפה – טל' 101. רמת־גן, בני־ברק, גבעתיים – טל' 781111; רמלה – טל' 054־21022; עפולה – טל' 93333; קרית־גת – טל' 051־881333; באר־שבע – טל' 057־74767; אשדוד – טל' 055־51333.

מחיפה, בת־גלים:
לירושלים — א'—ו': 7.00.
לתל־אביב — א'—ה': 6.00, 6.30, 7.30, 8.30, 10.00, 11.30, 12.30, 13.30, 14.30, 15.30, 16.30, 17.30, 19.30.
בימי ו' וערבי חג: 6.00, 6.30, 7.30, 8.50, 10.00, 11.30, 12.30, 13.30.
מנהריה לחיפה ולתל־אביב:
6.35, 9.00, 10.40, 14.35, 16.35, 18.38.
לירושלים 5.35.

צוותא — לתרבות מתקדמת

"צוותא" כפר־סבא
ליל שבת, 21.2.86 בשעה 21.30 "שיר אהבה בדואי" בביצוע: עפרה ואיציק וינגרטן.

"צוותא" קרית־חיים
ליל שבת, 14.2.86 בשעה 21.30 "מאחורי הכותרות" – המדיה התקשורתית עם: שלום קיטל – עורך "הבוקר הזה" בקול ישראל. מנחה: גבי זוהר – כתב קול ישראל בחיפה והצפון, ויריב בן־אליעזר.

"צוותא" רמלה
ליל שבת, 14.2.86 בשעה 21.00 קפה־פוליטי – על תקשורת ופוליטיקה. בהשתתפות: ח"כ אלעזר גרנות – מפ"ם, אוריאל לין – ליכוד, סמדר פרי – עתונות, חיים יבין – טלוויזיה, ד"ר דינה גורן – תקשורת.

"צוותא" כרכור
ליל שבת, 14.2.86 בשעה 21.00 מיכל טל – זמרת, יוסי ברק – חקיין, בדרן.

"צוותא" ראשון־לציון
ליל שבת, 14.2.86 בשעה 22.00 "ברית עולם" מתי כספי ואהוד מנור.
יום שלישי, 18.2.86 בשעה 21.00 הבה נשירה עם יורם שחר.
ליל שבת, 21.2.86 בשעה 22.00 פונדק הגיטרות. גיורא נאור מארח את משורר הגיטרה מארגנטינה – אוסקר שר. הגיטריסטית – אורלי לבן והזמר – חווה אורלנד.
שבת, 22.2.86 בשעה 11.00 בבוקר מחזה מוסיקלי לילדים מגיל 5 "בארץ לא זוכרת". מגישים: לאורה ריבלין ועמי וינברג.

"צוותא" חיפה
יום שני, 17.2.86 בשעה 21.00 המלחמה הבאה!! מתי? עם מי?!! האם מלחמת מנע או שמא מלחמת אין ברירה?!! על שאלות אלה ואחרות ישוחחו – מאירקה פעיל וגיורא פורמן. מנחה: רן חכים.
יום רביעי, 19.2.86 בשעה 20.30 "מועדון שירת המקהלה" בהנחיית

"צוותא" אילת
ליל שבת, 14.2.86 בשעה 22.00 אומנות בין־רגע, ערב שכולו יצירה (שלנו). עם האומן האילתי – אמיר אלקיים.

"צוותא" בית־אליעזר (חדרה)
יום רביעי, 19.2.86 בשעה 20.30 חבורת הזמר "רון־זכרון".

"צוותא" ירושלים
ליל שבת, 14.2.86 בשעה 21.30 הזמרת – יעל לוי בשירה "אהבת געגוע" מלווה בגיטרה – רוני ידידיה.

שבת, 15.2.86 בשעה 11.00 בבוקר "דואטון" שמעון אבלוביץ – כנור, סהבה סימון – פסנתר.

מוצ"ש, 15.2.86 בשעה 22.00 יוקרן הסרט "גניבות קטנות" עם: מארלו טומסון, צ'ארלס גרדין וגארי מרל.

יום ראשון, 16.2.86 בשעה 19.30 סדנה להתחדשות עצמית בהנחיית: הדסה הסקל ושלמה אלפנדרי.

יום שלישי, 18.2.86 בשעה 20.30 "התוכנית הכלכלית – הצלחה או אחיזת עיניים" משתתפים: אמנון נויבך, עו"ד אליעזר רונן. מנחה: נחום שור.

יום חמישי, 20.2.86 בשעה 17.30 סדנה לתיאטרון בהדרכת בנימין צמח. בשעה 21.00 "עמי־עמך" מחזמר קומי באנגלית.

"צוותא" מגדל־העמק
מוצ"ש, 15.2.86 בשעה 21.00 ישראל זוהר – מוסיקה חסידית. קלרינט משולב עם קריאה.

"צוותא" רעננה
מוצ"ש, 15.2.86 בשעה 20.30 קונצרט קאמרי באווירה ביתית עם: שלישיית "המיתרים הירושלמית". הקונצרט מתקיים בבית משפחת ברנשטיין רעננה, רח' ביאליק 40.

"צוותא" נהריה
ליל שבת, 14.2.86 בשעה 21.00 סרטונים ושקופיות על אתרים סביב הכנרת.
שבת, 15.2.86 בשעה 08.00 בבוקר טיול לפעילי "צוותא" ולחברי המפלגה לאתרים סביב הכנרת.

"צוותא" אשדוד
מוצ"ש, 22.2.86 בשעה 21.30 ישראל זוהר – במוסיקה חסידית.

"צוותא" גדרה
ליל שבת, 14.2.86 בשעה 21.30 נארח את פרופ' ראובן גילת (מאוניברסיטת הנגב). רשמי מסע בקניה הרעבה. ביום הערב ריקודים.

צוותא רמה:
מוצ"ש 15.2.86 בשעה 21.00 הגיטריסט בלדי אוליבר.

לפעילי "צוותא"
בשבת, 15.2.86 מתקיים במועדון "צוותא" בראשון־לציון (ביאליק 8) יום עיון לכל פעילי "צוותא" ברחבי הארץ. התכנסות ב־09.00, סיום ב־20.00. במפגש נעסוק ב־הפקה, פירסום והפצה.
להתראות
טנא
רכז מועדוני "צוותא"

סל של ברקוביץ 7 שניות לסיום העלה את ישראל לגמר אליפות העולם – 90:92 נגד צ'כוסלובקיה

ספרד, אנחנו באים!

ישראל כבר הוליכה 70:84 שש דקות מהסיום, אך אז חל רפיון מפתיע בנבחרתנו ואיבודי כדורים איפשרו לצ'כים להשוות 90:90 ★ מתח־שיא הקפיץ עשרת אלפים צופים ביד־אליהו ★ חגיגה ישראלית בהיכל ★ ראש הממשלה, שמעון פרס, בירך את הישראלים בחדר ההלבשה

כדורסל
מאת ישראל פז

היה צריך לב־של־ברזל כדי להגיע לחגיגה הגדולה בסיום בהיכל־הספורט ביד־אליהו. עשרת אלפים צופים עמדו על רגליהם, והריעו לנבחרת ישראל שעלתה לגמר אליפות העולם בספרד (ב־20 במי'), לאחר נצחון דרמטי על צ'כוסלובקיה — 90:92, כשמיקי ברקוביץ קלע את סל־הנצחון שבע שניות מהסיום.

אבל עד שחשו האלפים את הנצחון, ואת כרטיס־העליה לגמר, עברו על הצופים רגעי־מתח כמוהם לא זכור בהיכל הספורט התל־אביבי. שש דקות מהסיום ניצבה ישראל על סף־נצחון גדול כשהוליכה 70:84, אבל דווקא אז חל רפיון במשחק הישראלי. ארבעה איבודי כדור של לאסוף, ברקוביץ, ג'מצ'י ואלימלך וההפרש הישראלי נשחק לגמרי.

הצ'כים, ברגעי העלות, תוך ניצול מישגים ישראלים ההלו לצמצם את הפער במהירות מסחררת — 79:84. הכוכב הצ'כי סטניסלאב קרופילאק יצא בחמש עבירות והצ'אל עלתה ל־83:88. שתי דקות לסיום, שני סלי שלוש נקודות של פטר ראניאק — 89:90. ראניאק ניצל עבירה, קלע את הראשונה — 90:90, אך החטיא את הכדור השני, היחיד שהחמיצו הצ'כים בעונשין.

17 שניות נותרו לסיום. הישראלים חיפשו את סל־הנצחון, 15 שניות לגמר הוצאת־חוץ ישראלית. נותרו שבע שניות פרץ מיקי ברקוביץ וקלע סל־נצחון. הצ'כים יצאו להתקפה אחרונה במטרה להביא סל של 3 נקודות. ראניאק, האיש שחולל את המפנה ע"י שני סלי 3 נקודות, זרק מהפינה: הכדור, למזלנו, קיפץ על הטבעת, לאוואן מרסר התעמר עליו והחזיק בו עד לבדיקת־הסיום של שני השופטים

טבלת הבית (סופית)
(לאחר 6 מחזורים)

1.	ישראל	507־561	11
2.	צ'כוסלובקיה	472־546	10
3.	אנגליה	495־476	8
4.	שווייץ	581־472	7

במשחק נוסף, בבית ד', הפתיעה שווייץ בנצחון על אנגליה — 55:67.

הטובים, מאניני מצרפת ופיוריטו מאיטליה.

ארבעה הצטיינו

היה זה משחק מורט־עצבים לכל אורכו. ניכר היה משריקת־הפתיחה ששחקני שתי הקבוצות עצבניים ביותר. כוכב ההתקפה הישראלית היה ללא ספק דורון ג'מצ'י, שאיים ללא הפסק על הסל הצ'כי, כשקובאש וראניאק לא הצליחו תמיד לחסמו. מיקי ברקוביץ, שפתח גרוע וקלע את סלו הראשון רק בדקה הי"ד, היה מצויין לאחר ההפסקה כשקלע 16 מ־23 הנקודות שלו, וכמובן את סל הנצחון.

לאוואן מרסר הוסיף עוצמה בלתי רגילה מתחת לסלים. במיוחד בלט בהגנה, אם־כי גם בהתקפה משך אליו את הגבוהים של צ'כוסלובקיה והדביק להם עבירות בסיטונות.

אם ג'מצ'י היה הקלעי הבולט היה מרסר הריבאונדר ממספר 1 במגרש — 14 כדורים חוזרים (8 בהגנה ו־6 בהתקפה).

הפתעה היווה הרכז ישראל אלימלך, "שנכנס לנעליו" של הוותיק והמנוסה, מוטי ארואסטי, שלא שיחק בגלל פציעה. אלימלך, במשחק שאפתני, מצא שפה משותפת עם חבריו וראוי למלוא המחמאות.

ארבעה אלה נשאו בעיקר העול בעוד שלאסוף (דקות טובות) וג'ון ויליס (סל חשוב בסיום), תרמו גם הם.

האופייני במשחק היה שכאשר הגבירו הישראלים את מהירותם איבדו במקצת הצ'כים את בטחונם. הם התבססו על משחק אחראי ומדוייק וניצלו 23 מ־24 כדורי־עונשין. אין ספק, קרופילק היה השחקן המסוכן בשורותיהם. למזלנו יצא בחמש עבירות שתיים וחצי דקות מהסיום. ראניאק התעלה בדקות האחרונות, המכריעות, ולא היה רחוק מלזכות את נבחרתו בנצחון. השאר, כולל סקאלה, ברבנץ והאבליק הוותיקים לא הגיעו לשיאם. מרסר "חיסל" לגמרי את הענק סקאלה מתחת לסלים.

עצבנות ושוויון

המחצית הראשונה היתה חלשה. העצבים שיחקו תפקיד מכריע בשתי הנבחרות. הצ'כים פתחו 0:2 ו־2:4. שוויון — 6:6, 9:8 ו־14:14. הישראלים ניסו "לברוח", אולם הצ'כים המשיכו להשוות — 24:24 ו־26:20. הצ'כים עלו ליתרון נוסף — 27:28. יתרון ר־3 נקודות לישראלים היה עד לשוויון נוסף — 43:43. ג'מצ'י ומיקי התעוררו — 43:49 וסקאלה, בסל היחיד שלו במחצית הראשונה, קבע את תוצאת המחצית — 45:49.

לאחר ההפסקה נמשך המשחק הצמוד כשהיתרון בן הנקודה עבר מצד לצד. במצב של 59:60 לצ'כוסלובקיה החלה המתקפה הישראלית הגדולה — 62:65, 62:69, 68:76 ו־70:84. היו אלה דקות של כדורסל ישראלי תוסס ויעיל. אולם לפתע באה "הנפילה" במשחקה של ישראל והסיום המרתק.

ישראל ניצלה 33 מ־62 זריקות־שדה (53 אחוז) ו־22 מ־27 בעונשין. הישראלים השיגו ארבעה סלי 3 נקודות. הצ'כים דייקו ב־31 מ־65 (48 אחוז) וב־23 מ־24 בעונשין.

בריבאונדים קטפו הישראלים 27 כדורים חוזרים (17 בהגנה ו־10 בהתקפה). מרסר היה הגדול מכולם — 12 כדורים חוזרים, ולאסוף — 5. הצ'כים קטפו 25 כדורים (14 בהגנה ו־11 בהתקפה). סקאלה — 7 וכרבנץ — 6.

ישראל איבדה 14 כדורים (7 במחצית השנייה) והצ'כים 11 כדורים.

● לישראל קלעו: ג'מצ'י 33 (10־17: 11־12: 2 סלי 3 נקודות); ברקוביץ 23 (9־17: 3־4: 2 סלי 3 נקודות); מרסר 14 (6־10: 2־4); אלימלך 11 (4־8: 3־3); לאסוף 8 (2־9: 2־2); וויליס 3 (1־1: 1־2).

● לצ'כוסלובקיה קלעו: קרופיליק 32 (10־20: 11־10); ראניאק 23 (8־15: 3־4: 4 סלי 3 נקודות); ברבנץ 10; האבליק 9; ביהם 8; סקאלה 6 וקובאש 2.

כוכבי המשחק הישראלי – דורון ג'מצ'י, לאוואן מרסר ומיקי ברקוביץ – מנסים לפצח את ההגנה הצ'כית החזקה (צילום: אריה קנפר)

פרס: הייתי מתוח יותר מאשר בישיבות הממשלה

מאת יצחק ויסהוף

● ראש הממשלה, שמעון פרס, שירד בסיום המשחק לחדרי ההלבשה כדי לברך את השחקנים אמר: "הייתי מתוח יותר מאשר בישיבות הממשלה. המשחק היה מרתק ושתי הקבוצות לחמו היטב בהגנה. כל הכבוד לבחורים שניצחו."

● צבי שרף, מאמן הנבחרת: "רק הבוקר יעריכו האנשים את מה שעשינו אמש. השחקנים נתנו את הכל במשחק. אני שמח כי עכשיו נצטרך לעבור קשה בקייץ. אליפות אירופה, דרגה ב', חשובה לא פחות מאליפות העולם, ואולי יותר. למרות שאיבדנו 14 כדורים במשחק שיחקנו באחריות. כשראניאק זרק בסיום והחטיא חשבתי על הסל של סנגל, אך לשמחתי הכדור היה בחוץ וניצחנו."

● פאבל פטריה, מאמן צ'כוסלובקיה: "משחק על רמה גבוהה ביותר: כאשר המשחק מסתיים בהפרש סל, אז כל דבר קטן משפיע ועולי. בגלל הדברים הקטנים שלשופטים היה בהם חלק נכבד — נוצחנו. ברקוביץ וג'מצ'י היו הטובים בישראל. בספרד יש לכם סיכוי להיות בין 12 הראשונות."

● ישראל אלימלך: "היינו צריכים לנצח בנקודה, ואני שמח כי ניצחנו בשתיים. המשחק הזה היה חשוב לכולם, ואני שיחקתי בשאפתנות גדולה מהרגיל. היה פייט אדיר. הם לא נשברו למרות שהולכנו ב־14 נקודות."

מכבי והפועל מעיר־הכרמל – בקרב של שאיפות מנוגדות מחר בלאומית

דרבי קצוות בחיפה

הפועל ת"א תנסה לשמור על הפער בפיסגה במשחק עם הפועל ירושלים ★ שעריים תשתדל להפתיע את בני־יהודה ★ נתניה בקרב מסקרן בימק"א עם בית"ר ירושלים ★ כפר־סבא בקרב־בלימה נגד שמשון

כדורגל

דרבי־הקצוות החיפני מעורר עניין רב במחזור הי"ז בליגה הלאומית בכדורגל על־אף העובדה שמכבי חיפה ניצבת במקום הי"ב והפועל חיפה, רק במקום הי"ד, מתחת לקו־האדום. המובילה, הפועל ת"א, תארח מחר בבלומפילד את הפועל ירושלים, שגם היא נקלעה לצרות.

● שתי קבוצות בעלות שאיפות מנוגדות ייפגשו בדרבי החיפני בקרית־אליעזר. האלופה, מכבי חיפה, שואפת לחזור לפיסגה בעוד שיריבתה, הפועל חיפה, רוצה להיחלץ מהקו־האדום. שתי הקבוצות לא התעלו במחזורים האחרונים. מכבי חיפה לא ניצחה שלושה מחזורים. הפועל חיפה ספגה עשרה שערים בשלושה משחקי־הפסד רצופים. האם תצליח הפועל חיפה לעצור את הדרדרותה דווקא בדרבי היוקרתי? מכבי חיפה, שניצחה 0:4 בסיבוב הראשון, מועמדת לנצחון. כל תוצאה אחרת — הפתעה. ישפוט: אריה פרוסט.

● כדורגלני הפועל ת"א יארחו בבלומפילד את הפועל ירושלים, שמאמנה נינו ברגיג התפטר שלשום. התל־אביבים ניצבים בביטחה בפיסגה. הירושלמים, עם ארבעה הפסדים רצופים, חוששים מהאזור המסוכן. כל תוצאה, לבד מנצחון הפועל ת"א — סנסציה. בסיבוב הראשון — 2:2. ישפוט: יוסף דיאמנט.

● בעבר היוו מיפגשי בית"ר ירושלים ומכבי נתניה קרבות־צמרת מסקרנים. במשחק מחר בימק"א תתייצב בית"ר ירושלים כשהיא בצמרת, בעוד שמכבי נתניה מדדה בתחתית. בסיבוב הראשון ניצחו הירושלמים בנתניה — 1:2. גם מחר מועמדים לנצחון. ישפוט: עובדיה בן־יצחק.

● מיפגש בין שתי קבוצות שמצב רוחן שונה ייערך ברחובות: בני־יהודה ת"א, בצמרת, שופעת בטחון. מכבי שעריים, סוגרת הטבלה, שפופה ומאוכזבת. על־אף פער המיקום חייבים שחקני שכונת התקווה להיזהר מיריביהם, שיעשו מאמץ רב להותיר את הנקודות במגרשם, או לפחות לזכות בנקודה אחת, כמו בסיבוב הראשון — 0:0. ישפוט: צבי שריד.

● כדורגלני מכבי יפו, הנמצאים בקו־התאוששות לאחר שלא נוצחו חמישה מחזורים רצופים, ינסו לנצל את איצטדיון גאון ביפו, כדי לגבור על הפועל פ"ת. תוצאת המשחק תלוייה בעיקר בפתח־תקואים. אם יתעלו הם מסוגלים לנצח, כמו בסיבוב הראשון 2:4. אך אם יגלו אוזלת־רגל עתידים היפואים להיחלץ מהאזור המסוכן. ישפוט: יצחק יחכם.

● קבוצת הפועל כפר־סבא בנסיגה. שלוש שבתות ללא נצחון. אצל יריבתה המצב הפוך: שמשון ניצחה בשלושת משחקיה האחרונים. מחר ייפגשו השתיים בכפר־סבא, כמאבק ללא פשרות. כפר־סבא, על־אף ביתיותה, תצטרך להיות במיטבה כדי לגבור על יריבתה השאפתנית. בסיבוב הראשון — 1:3. ישפוט: יאיר טילינגר.

● קבוצות מכבי פ"ת והפועל באר־שבע יתהלו מאבק שקול בפ"ת. לדרור רבינזון וחבריו מפ"ת עדיפות ביתית. באר־שבע תקשה על יריבתה וביום טוב מסוגלת לגמול לה על הפסדה הביתי בסיבוב הראשון — 1:0. ישפוט: יצחק אורגד.

● מכבי ת"א, שתארח באיצטדיון ברמת־גן את מכבי יבנה, תיתקל בקבוצה לוחמת, שאינה מוותרת. מכבי ת"א טובה יותר ותשיג, קרוב לוודאי, לירידתה, שהפתיעה בנצחון בסיבוב הראשון — 1:0. ישפוט: יצחק רוזנברג.

תחילת משחקי מחר ב־3 אחה"צ.

נעמן – באר־שבע, בהתמודדות צמרת

שתי הראשונות בליגה הלאומית לנשים בכדורעף, הפועל נעמן ואס"א באר־שבע, יתמודדו בשבת ב־6 בבאר־שבע, במאבק פיסגה במסגרת המחזור הי"ז. נעמן ניצחה בסיבוב הראשון — 0:3.

שאר המשחקים (כולם בשבת): אליצור ת"א — הפועל רמת־אביב (8); הפועל ברקאי / עין־שמר — הפועל שער־הנגב (6); הפועל עין־החורש / עמק־חפר — הפועל כפר־סבא (6); הפועל כתר־ים — הפועל מרחביה / יזרעאל (6.30).

אליפות־החורף לילדים בשחייה

אליפות־החורף 1986 לילדים, גילאי 11־14, בשחייה, תיערך היום ומחר בבריכת נהריה.

התחלת התחרויות ביומיים ב־9 בבוקר.

טורניר הי"א – היום ומחר בבאר־שבע

טורניר ההיאבקות המסורתי לזכרם של י"א חללי מינכן ייערך היום ומחר בבית־הספר המקיף עירוני ה' בבאר־שבע.

התחרויות יתחילו הבוקר. קרבות הגמר יהיו במוצאי־שבת ב־7. בתחרויות, בסגנון יווני־רומי, יטלו חלק מתאבקים מרומניה, הונגריה, גרמניה, ארה"ב, אוסטריה, צרפת וישראל.

טבלה לאומית
(אחרי 16 מחזורים)

1.	הפועל ת"א	13־31	35
2.	מכבי חיפה	12־23	31
3.	בני־יהודה ת"א	6־10	31
4.	בית"ר ירושלים	18־28	30
5.	מכבי ת"א	18־25	26
6.	הפ. באר־שבע	11־15	23
7.	הפ. כפר־סבא	20־23	23
8.	הפועל פ"ת	20־22	23
9.	שמשון ת"א	22־20	20
10.	מכבי יבנה	18־11	19
11.	מכבי פ"ת	24־21	18
12.	הפועל ירושלים	27־19	17
13.	מכבי נתניה	21־22	16
14.	הפועל חיפה	25־9	14
15.	מכבי יפו	25־13	13
16.	מכבי שעריים	20־8	10

כדוריד

צרפת – ישראל 17:27

שרות "על־המשמר"

נבחרת הכדוריד של ישראל נוצחה אמש ע"י נבחרת צרפת — 27:17 (13:8), בבית־הגמר באליפות העולם דרגה ג', הנערכת בשווייץ.

הפסדה של הנבחרת חיסל את סיכוייה להעפיל לאליפות העולם דרגה ב'.

לישראל הבקיעו: דרוקר 6 (3 במכות־7); סוכך 4; קורטנר 2; ורד, גרא, אבידן, דיין ורפאלי 1 כל־אחד.

מחר תקיים הנבחרת הישראלית את משחקה האחרון נגד אוסטריה, על מקומות 3־4. צרפת והולנד יתמודדו על הכרטיס לאליפות דרגה ב'.

● טניס־שולחן: אליפות הפועל לבוגרות, נערות וילדות, תהיה מחר ב־9.30 בבוקר באולם בית־ספר אבישור בערד.

טניס שולחן

גרמניה – ישראל 0:3

נבחרת טניס־שולחן של ישראל נכנעה לנבחרתה החזקה של מערב־גרמניה — 0:3, בפתיחת אליפות הפתיחה של מערב גרמניה, בקרלסרוהה.

● קבוצת הכדורגל האנגלית איפסוויץ' ניצחה בבאחריין את הנבחרת המקומית — 1:2.

טלקס

● האיטלקים רוצים לשבור את הקרח ביחסים עם ישראל

רומא (טלפונית).– על קול קורא לנטיעת יער בישראל לזכר ליאון קלינגהופר, היהודי האמריקני שנרצח על סיפון „אקילה לאורו", ולזכרם של כל קרבנות הטירור הבינלאומי – חתומים כמאה צירי פרלמנט איטלקיים מכל המפלגות.

בין החתומים, שר החוץ אנדריאוטי (חתימתו הפתיעה רבים), המזכיר הכללי של המפלגה הדמו־נוצרית דה־מיטה ונשיא המפלגה פיקולי; שר הבטחון ספדוליני, סוזנה אנלי, אחותו של בעל „פיאט" וכן חברי הנהלת המפלגה הקומוניסטית, שר האוצר ויזנטיני, ועוד עשרות רבות של צירים סוציאליסטים, סוציאל־דימוקרטים, רפובליקנים ודו־נוצרים.

היוזמה היא מחוות ידידות כלפי ישראל, המוכיחה שהעולם הפוליטי האיטלקי רוצה לשבור את הקרח שנוצר ביחסי איטליה־ישראל בשולי פרשת „אקילה לאורו".

אהרון ניר

● שודדי־ים בזזו אוניית־מכולות יפאנית

בנקוק.– שודדי־ים חמושים היטב עלו על אוניית־מכולות יפאנית בלב־ים ושדדו מטען בשווי של אלפי דולרים. מקורות ספנות אמרו, כי היתה זו ההתקפה השלישית של שודדי־ים במשך החודש, במימי החוף של תאילנד.

המשטרה הימית של תאילנד מסרה, כי האוניה „מונטה רוביי" שהיתה בדרכה לבנקוק לאחר שהפליגה ב־3 בפברואר מהנמל היפאני קובה, הותקפה ע״י מספר בלתי־ידוע של שודדי ים חמושים שהגיעו בסירת מנוע מהירה ועלו על האוניה במרחק של כ־20 ק״מ מפאתאיה.

18 אנשי הצוות הבלתי־חמושים של האוניה, לא יכלו למנוע את השוד. (רויטר־עתי״ם)

● כפריים בנורבגיה מפחדים מאיידס אמריקני

אוסלו. – הורים בכפר נורבגי דורשים, כי הנחתים האמריקנים העומדים להשתתף בתמרון של נאט״ו, לא יורשו להשתמש במקלחות בבי״ס מקומי – מחשש כי ידביקו את התושבים המקומיים במחלת איידס או במחלות מדבקות אחרות.

השלטונות המקומיים בעיירה דירואיי, שם יהיה בסיסם של 1400 חיילי „מארינס" בתמרון החורף „אנקור אקספרס", שיתחיל החודש ויימשך 3 שבועות, התירו לחיילים האמריקנים להשתמש במקלחות.

אולם ההורים בביה״ס שבו נמצאות המקלחות, איימו למנוע את בואם של ילדיהם ללימודים, אם אכן יורשו הנחתים להשתמש במיתקנים.

דובר צבאי נורבגי אמר, כי כל החיילים האמריקנים היוצאים לחו״ל נבדקים תחילה אם לא לקו במחלת איידס. (רויטר־עתי״ם)

● צרפת תחיש את הזרמת הנשק לצ'אד

ליברוויל.– צרפת תחיש את הזרמת הנשק לצ'אד, כדי לעזור לה במלחמתה נגד המורדים בצפון המדינה, הנעזרים בידי כוחות לוביים – אמר אמש בליברוויל, גי פאן, יועץ מיוחד של הנשיא מיטראן לענייני אפריקה.

פאן הגדיר את הקרבות המתנהלים עתה כ„רציניים ומקיפים מאוד". הוא ציין, כי המצב חמור במיוחד, מכיוון ששלטונות צ'אד מצפים למיתקפה נוספת של כוחות המורדים במערב המדינה, נודרום לקו הרוחב ה־16, המפריד בין הצפון שבשליטת המורדים ובין הדרום שבשליטת השלטון המרכזי.

צרפת הוציאה את כוחותיה מצ'אד, כאשר קו הרוחב ה־16 נקבע כקו המפריד בין הכוחות היריבים. אולם עתה נראה כי המורדים חצו קו זה לכיוון דרום. (ע"צ, רויטר־עתי״ם)

תושב בריטני בצפון־צרפת, נתקע עם ה„דה־שבו" שלו בערמות תפוחי־אדמה שפיזרו איכרים זועמים במחאה על מדיניותה החקלאית של הממשלה. (צילום: אי.פי)

„עיראק משתמשת בנשק כימי להדוף האיראנים"

טוענת סוכנות הידיעות של איראן ● „15 חיילים מתו"

מאת עוזי מחניימי, כתבנו לענייני המזה״ת

צבא עיראק נאלץ להשתמש בנשק כימי כדי לבלום את המתקפה הנרחבת של הצבא האיראני. סוכנות הידיעות האיראנית שמסרה על כך טענה, כי השימוש בנשק הכימי, גרם למותם של 15 חיילים איראנים ולפציעתם של 150 אחרים. לדברי דובר צבאי איראני, השימוש בנשק כימי, שכידוע אסור על פי אמנת ז'נבה, נעשה באזור נמל הנפט העיראקי פאו.

כלי התקשורת העיראקים ידעו לספר אתמול, כי המתקפה האיראנית נשברה, וכי האיראנים נמצאים עתה במיגננה. יחד עם זאת נמסר, כי העיראקים נכשלו בנסיון להשתלט על ראשי הגשר שהקימו האיראנים על השאט אל ערב.

מקורות בעיראק ציינו אתמול, כי היקף ההתקפה האיראנית קטן מזו של ההתקפה הגדולה לפני שנה התקפה, שנכשלה בסופו של דבר.

העיראקים הודו, כי האיראנים כבשו כברת־ארץ מסויימת, אך הביעו את בטחונם, כי יצליחו להדוף אותם מהשטח שכבשו. ממקורות צבאים עיראקים נמסר, כי יצליחו להדוף אותם מהשטח שכבשו. ממקורות צבאים עיראקים נמסר, כי מטוסי חיל האוויר העיראקי ביצעו אתמול למעלה מארבע מאות גיחות אוויריות.

במהלך התימרונים של חיל־האוויר האמריקני

ארה״ב יירטה „ללא קרב" מטוסים לוביים נוספים

וושינגטון. — מטוסי־קרב אמריקניים יירטו אתמול מטוסים לוביים נוספים בשמי דרום הים התיכון, במהלך התימרונים הנערכים עתה ע״י חיל הים האמריקני בקירבת חופי לוב — אולם היירוט התבטא במיפגשים אוויריים בלבד ולא היה אף מקרה של התלקחות קרב.

הפנטגון מסר, כי „מאז ראשית התימרונים ביום ג' בערב היו לנו כמה וכמה מיפגשים אוויריים, אולם לא פרצו כל מעשי איבה וגם לא נתגלו כל כוונות עוינות מצד הלובים".

אוניות הצי השישי האמריקני, ובכללן נושאות המטוסים „קורל סי" ו„סאראטוגה", פתחו ביום ג' בערב בתימרונים של 4 ימים ליד מפרץ סירטה, בהמשך מלחמת העצבים בין האמריקנים לבין מנהיג לוב מועמר קד'אפי, הטוען כי המפרץ שייך לטריטוריה הלובית.

לוב, מצידה, מנהלת עתה גם היא תמרוני אוויר וים בדרום הים התיכון.

פקיד הפנטגון מסר, כי מטוסי סילון אמריקניים מסוג „אף 14" ו„אף 18" אשר המריאו מנושאות המטוסים של ארה"ב, חידשו אתמול את טיסותיהם, לאחר הפסקה בטיסות בגלל מזג אוויר סוער. המטוסים האמריקניים יירטו מטוסים לוביים נוספים, כדי לוודא שאין הם מהווים סכנה לאוניות האמריקניות.

פקידי הפנטגון מסרו, כי מטוסי סילון אמריקניים ערכו למעלה מתריסר גיחות־יירוט נגד מטוסים לוביים בשתים־עשרה השעות הראשונות של תמרוני הצי האמריקני.

התימרונים האמריקניים נועדו להסתיים מחר, וזוהי הפעם השנייה תוך השבועיים האחרונים, שהצי השישי האמריקני עורך תרגילים צבאיים צפונית ללוב. בתימרונים הקודמים, שנמשכו שבוע ימים ונסתיימו ב־30 בינואר, לא היו לאמריקנים כל עימותים עם הלובים.

משרד החוץ האמריקני סירב לומר אם, או מתי, עשויים מטוסים או כלי שיט אמריקניים לחצות את „קו המוות" שקבע קד'אפי במבואות מפרץ סירטה, אשר הוא טוען לבעלות עליו. (רויטר עתי״ם)

דיונים בין דמשק למוסקבה על טילי סא״ם משופרים לסוריה

ריאד. — העיתון הכוויתי „אלקבס" מסר מפי מקורות סוריים, שאותם תיאר כמהימנים, כי לאחרונה התקיימו שיחות בין דמשק למוסקבה בעניין אספקת טילי „סאם 5" משופרים לסוריה.

המקורות הסוריים ציינו, כי בדיקות בשטח הראו, שהדגם הרגיל של טילי ה„סאם 5" אינו מסוגל להתמודד עם הציוד המתקדם שבו צויידו לאחרונה המטוסים האמריקניים. המקורות הסבירו, כי הציוד המתקדם יוצר מעטפת תדרים בלתי־חדירה סביב המטוסים האמריקניים.

„אלקבס" מסר, כי השיחות התקיימו בדרג גבוה, וכי דמשק פנתה אל מוסקבה, לאחר שנתגלו ספקות באשר ליכולת של טילי „סאם 5" רגילים להתמודד עם הציוד האמריקני המתקדם. (ע׳מ)

„הבריגאדות האדומות": אנחנו רצחנו את קונטי

מאת אהרון ניר, כתב „על המשמר"

רומא (טלפונית). — בטקס מרשים ב„פלאצו וקיו", הבניין ההיסטורי של פירנצה, נתקיימה הלווייתו של הסינדאקו לאנדו קונטי, שנרצח לפני יומיים על־ידי „הבריגאדות האדומות".

מקהלת התזמורת הסימפונית של פירנצה שרה את „על נהרות בבל" מהאופרה „נבוכדנצר" של ורדי, בהלוויה בה היו נוכחים ראש הממשלה בטינו קרקסי ושר הבטחון ספדוליני, אשר הספיד את המנוח שהיה חבר מפלגתו.

בבית־המשפט בנאפולי, שם מתקיים כעת משפטה של קבוצה גדולה מחברי „הבריגאדות האדומות", הכירה ברברה בלזרני באחריות ה„בריגאדות" על רצח הסינדאקו לאנדו קונטי, „מייצר סוחר נשק מפורסם".

החוקרים נוטים יותר ויותר לדעה, כי רצח הסינדאקו קונטי בוצע במסגרת תוכנית טרוריסטית בינלאומית לפגוע במערך נאט"ו. הנרצח היה שותף במפעל נשק מתוחכם והיה ידיד קרוב של שר הבטחון ספדוליני, שבעיני האירגון הטרוריסטי הבינלאומי מייצג „אינטרסים ציוניים ואמריקניים". עפ"י הגיון זה, יש הקושרים את הרצח עם הטרור של המזרח־התיכון.

גרמניה המזרחית: אבו־נידאל לא אצלנו

מזרח־ברלין — דובר משרד החוץ המזרח־גרמני הכחיש אמש ידיעה, לפיה נמצא הטרוריסט הפלשתיני אבו־נידל במזרח־גרמניה. את הידיעה פירסם ביום רביעי העיתון המערב גרמני „די וולט", שמסר כי אבו נידל הגיע למזרח־ברלין, כדי לקבל טיפול לסרטן הכבד בו לקה. (ע״צ)

הנאצי ארטוקוביץ' יישפט למרות מחלתו

בלגרד — השלטונות הקומוניסטיים היוגוסלבים הודיעו אתמול, כי הפושע הנאצי אנדריאה ארטוקוביץ', שהוסגר ביום רביעי ע״י ארה״ב, יועמד למשפט באשמת פשעי־מלחמה, למרות בריאותו הלקויה וגילו הגבוה — והוא צפוי לעונש מוות.

דובר בכיר של משרד המשפטים אמר במסיבת עתונאים, כי ארטוקוביץ', 86, שכיהן כשר הפנים במדינה הנאצית הגרורה של קרואטיה, יישפט על פשעים נגד האוכלוסיה האזרחית של יוגוסלביה ונגד שבויי מלחמה.

היוגוסלבים אומרים, כי לארטוקוביץ', שהוסגר מארה״ב לאחר שהצליח להתחמק מגירוש במשך 30 שנה, היה חלק במותם של 700,000 סרבים, יהודים וצוענים.

עוזר שר המשפטים היוגוסלבי, פ. מאטוביץ', אמר כי ארטוקוביץ' שהורד מהמטוס על אלונקה בהגיעו לזאגרב, יקבל טיפול רפואי עד למשפטו ובמהלכו. (ע״ר)

6 ימאים רומניים הודיעו בקנדה: ערקנו

מונטריאול — 6 ימאים רומניים לא חזרו בשבוע שעבר לספינת המשא שלהם, „טוולה", שעגנה בנמל מונטריאול.

משרד החוץ הקנדי מסר, כי הקצין הראשון, מהנדס המכונות, המהנדס הימי ו־3 מכונאים של האוניה, החליטו להסתתר אצל תושבי מונטריאול ממוצא רומני, לאחר ביקור בעיר.

אחדים מהם השאירו בארצם נשים וילדים. (ע״צ)

„מצרים ביטלה את התמרונים עם ארה״ב"

קהיר — מצרים החליטה לבטל את התמרונים הצבאיים המשותפים עם ארה״ב, שזכו לכינוי „ברייטסטאר" — מסר אתמול שבועון האופוזיציה „אל וואפד".

השבועון טוען, כי לביטול זה גרמה עמדת ארה״ב בעת חטיפת מטוס הבואינג המצרי באוקטובר אשתקד, והקטנת הסיוע הצבאי האמריקני למצרים.

שגרירות ארה״ב בקהיר סירבה להגיב על ידיעה זו. (ע״צ)

זכו בפיס־רב־פרס

בהגרלת רב־פרס מצטבר של מפעל הפיס מס. 07/86 שהתקיימה ביום 13/02/86 זכו הכרטיסים הבאים:

בסך 150,000 ש״ח זכה המספר 667485.

כדור המזל לא עלה בגורל והפרס המצטבר בסך 340,000 ש״חים יתחלק בהגרלה הקרובה. מקסימום פרס ראשון בשבוע הבא יהיה 256,000 ש״חים (כולל צבירה). (מינימום פרס ראשון 166,000 ש״חים).

בסך 7,500 ש״ח זכה המספר: 324626.

בסך 4,000 ש״ח זכו המספרים: 161023, 270418.

בסך 200 ש״ח זכו המספרים: 023895, 049006, 071649, 075068, 099332, 106394, 120117, 192461, 249445, 260425, 307391, 383594, 408514, 409623, 422352, 439692, 490259, 495608, 525185, 567620, 578335, 611183, 616107, 626206, 626617, 689663, 777913, 797787, 801090, 837955, 842360, 874742.

בסך 100 ש״ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 0679, 9757.

בסך 18 ש״ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 096, 781.

בסך 12 ש״ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 552, 590, 994.

כל הכרטיסים שמספריהם מסתיימים בספרה 4 זכו בסך של 1.80 ש״ח.

בסך 3.60 ש״ח זכו המספרים התלת־ספרתיים: 026, 037, 092, 110, 115, 123, 156, 170, 181, 220, 226, 247, 408, 504, 520, 569, 590, 620, 641, 646, 662, 727, 808, 851, 915, 990.

בסך 1.80 ש״ח זכו המספרים הדו־ספרתיים: 00, 12, 13, 15, 16, 20, 21, 24, 25, 29, 46, 48, 61, 69, 71, 77, 79, 86, 91, 93, 94, 95, 98.

שערי מטבע־חוץ בנק הפועלים – 13.2.86

		בנקנוטים		העברות והמחאות		שערים
	היחידה	קניה	מכירה	קניה	מכירה	יציגים
דולר אמריקני	1	1.45	1.52	1.4768	1.4952	1.4863
לירה שטרלינג	1	2.05	2.15	2.0867	2.1127	2.1039
מרק גרמני	1	0.62	0.65	0.6275	0.6353	0.6313
פרנק צרפתי	1	0.20	0.21	0.2046	0.2072	0.2058
גילדר הולנדי	1	0.54	0.57	0.5552	0.5621	0.5589
פרנק שווייצרי	1	0.74	0.78	0.7569	0.7664	0.7608
כתר שבדי	1	0.19	0.20	0.1982	0.2007	0.1995
כתר נורווגי	1	0.20	0.21	0.2009	0.2034	0.2023
כתר דני	1	0.16	0.17	0.1699	0.1720	0.1710
מרק פיני	1	0.27	0.29	0.2791	0.2825	0.2811
דולר קנדי	1	1.04	1.09	1.0552	1.0684	1.0612
דולר אוסטרלי	1	0.98	1.06	1.0192	1.0319	1.0266
ראנד דר' אפריקני	1	0.59	0.71	0.6993	0.7080	0.7038
פרנק בלגי	10	0.29	0.31	0.3068	0.3107	0.3085
שילינג אוסטרי	10	0.88	0.92	0.8915	0.9026	0.8973
לירה איטלקית	1,000	0.90	0.96	0.9220	0.9336	0.9274
ין יפאני	100	0.79	0.83	0.8057	0.8157	0.8100

טלקס

● משפחות ברוכות ילדים ישלמו פחות מס בבני־ברק

מועצת עיריית בני־ברק, החליטה בישיבתה האחרונה על שורה של הקלות למשפחות ברוכות ילדים, על־פי הצעת ראש העירייה. בהתאם להצעה, תשוחרר מתשלומי ארנונה, משפחה בת 12 ילדים, ללא הגבלת מספר החדרים, ומשפחה בת 10 או 11 ילדים, משוחררת מתשלום המס ל־4 חדרים. למשלמים מראש אושרה הנחה בשיעור של 10 אחוז.

זכריה הוורדי

● שיא ביצוא חקלאי לקראת חג האוהבים

משבוע שעבר נרשם שיא ביצוא תוצרת חקלאית לקראת „חג האוהבים הקדוש", החל באירופה בתחילת פברואר: 12 אלף טונות. בין השאר נשלחו 8 מיליון פרחים. מתחילת העונה עד סוף השבוע, נשלחו 110 מיליון פרחים באמצעות „אגרסקו" בלבד, למעט המשלוחים המשווקים באמצעות הבורסה בהולנד. בסך־הכל, נשלחו 9 אחוזים פרחים יותר מאשר בתקופה המקבילה אשתקד.

יוסף גלילי

● עלייה במספר המובטלים בעכו

בשנה האחרונה חלה עלייה של כ־250 אחוז במספר המובטלים בעכו מ־6 ימים ומעלה – אמר אתמול מזכיר מועצת הפועלים, יהושע כץ. לדבריו, בינואר נרשמו 570 מובטלים 6 ימים ויותר, לעומת 209 בינואר אשתקד, דבר המצביע על גידול של כ־250 אחוז במספר המובטלים בעיר. כץ הוסיף, כי בינואר לפני שנה נרשמו 1200 דורשי עבודה, גידול של 18 אחוז לעומת דצמבר וגם במספר המובטלים חל גידול של 20 אחוז במשך חודש אחד בלבד, מדצמבר עד ינואר.

יהודה צור

● הפעוטה שתולת הכבד נקברה בחולון

משית שבו בת הארבע מחולון, שמבצע התרמה ציבורי איפשר להטיסה לארה״ב ולבצע בה השתלת כבד, מתה והובאה לקבורה על־ידי הוריה בחולון. גופה של הילדה דחה גם ניתוח השתלה נוסף ובמשך תקופה ארוכה היתה שרויה בלא הכרה.

אשר שילוני

● עובדי מלון „מארינה" – לחופשה ללא תשלום

כ־90 מעובדי מלון „מארינה" בבת־ים הוצאו לחופשה ללא תשלום, בניגוד לרוח ההסכם שחתם המלונאי חיים שיף עם העירייה. בהתאם להסכם, נאותה העירייה ששיף יסלק את חובותיו בתשלומים, ובתמורה התחייב שיף לא לפטר עובדים מהמלון. כיתתיים, שיף איננו מכבד את הסדר התשלומים – מתוך שישה תשלומים שווים בסך 42 אלף ש״ח כל אחד, העביר רק תשלום אחד. העירייה חדלה לספק מים למלון, ובקרב העובדים שוררת מרירות רבה, שכן הם חוששים שהחופשה היא צעד ראשון לקראת פיטורי העובדים.

אשר שילוני

● נחנך המועדון החדש של מפ״ם באשקלון

סניף מפ״ם באשקלון חנך אמש את מועדונו, הממוקם במרכז המסחרי החדש של העיר, בהשתתפות חברים ואורחים רבים, ביניהם חברים מיד־מרדכי שמילאו את האולם עד אפס מקום. בין המברכים היו ראש העירייה, אלי דיין, מזכיר מועצת הפועלים, אריה ערזר, מזכיר סניף מפלגת העבודה, אורי אליאב ואחרים. את ברכת הסניף הביא „המפ״מניק הראשון" באשקלון, נחמן לפק.

רפאל גאון

שלישיית מבחנה נולדה שלשום בביה״ח הדסה עין־כרם למשפחת קלדרון (צילום: יצחק הררי)

נחקר הרקע לפיצוצים הקטנים בחיפה ועפולה

לא היו נפגעים ולא נגרמו נזקים

מאת ירדן זליג ומירה יערי, כתבי „על המשמר"

חבלני המשטרה ידעו אתמול יום גדוש פעילות, כאשר מטעני חבלה התפוצצו בחיפה ובעפולה ומטען נוסף התגלה באוטובוס ופוצץ בלי שנגרם נזק.

אתמול לפני־הצהריים התפוצץ מטען חבלה קטן סמוך לבניין בית־המשפט המחוזי בחיפה. מהפיצוץ לא נפגע איש ולא נגרם כל נזק לרכוש. כוחות משטרה שהגיעו למקום החלו בבדיקת נסיבות האירוע, כשבשלב הראשון נבדקו הן האפשרות כי מדובר בפיגוע חבלני והן האפשרות כי הפיצוץ אירע על רקע פלילי. זה מטען החבלה ה־12 במספר שהונח בחיפה בשנה האחרונה.

מטען חבלה קטן התפוצץ אתמול בסביבות השעה 11.30 בעפולה. לא היו נפגעים ולא נגרם נזק. זה המטען התשיעי שמתפוצץ בעיר במהלך החודשים האחרונים. הוא הונח בשדה בור שמאחורי התחנה המרכזית בעיר. מתגובות התושבים נראה כי זה אירוע שיגרתי, ורק אשה אחת ממושב שדה יעקב שהוזמנה למקום, אמרה לשוטרים: „המטענים זה בגלל שהמגרשים פה מלוכלכים". משטרת עפולה וכוחות מג״ב חסמו את האיזור, ביצעו סריקות ועיכבו לחקירה כ־50 איש, רובם תושבי השטחים.

באותה שעה גילה בבית־שאן נהג אוטובוס בקו 961 שבא מירושלים דרך הבקעה, חבילה חשודה. הנהג מיהר להשליך את החבילה לבור ביטחון בתחנת „אגד" בבית־שאן, והזעיק את חבלן המשטרה. בעת פירוק החבילה התפוצץ בה מטען חבלה. לא היו נפגעים ולא נגרם נזק. המשטרה מבקשת מכל נוסעי אוטובוס 961 שיצא אתמול בשעה 8.50 בבוקר מירושלים לפנות לתחנת משטרה קרובה או לתחנת בית־שאן טל' 065־87444. בעקבות התפוצצות שני מטעני החבלה אתמול בעפולה ובבית־שאן, הגבירה המשטרה את הסיורים והביקורת באיזור.

מפוני נביעות תובעים מהמדינה כ־2 מיליון ש״ח

טוענים כי ציוד כפר הנופש נמכר למצרים אולם הכספים תמורתו לא הועברו אליהם ● טרם הוגש כתב הגנה

חברי מושב נביעות שפונו מסיני, הגישו תביעה כספית על סך יותר משני מיליון שקלים חדשים נגד מדינת ישראל, בטענה שהציוד של כפר הנופש נביעות נמכר למצרים, אולם הכספים ששולמו תמורתו לממשלה לא הועברו לתובעים, בעלי כפר הנופש. טרם הוגש כתב הגנה.

בכתב התביעה שהוגש בשם עשרות מפוני נביעות לבית־המשפט המחוזי בתל־אביב, נמסר כי ערב פינוי סיני לידי המצרים, מכר כפר הנופש למצרים ציוד שהיה בבעלותו. מכירת הציוד בוצעה על־ידי מדינת ישראל, אשר שימשה לעניין המכירה כשלוחה של כפר הנופש על־פי יפוי־כוח מיוחד שניתן לה ב־13.1.82.

לאחר חליפת מכתבים בין ב"כ המפונים ואנשי האוצר, כולל הממונה על המשק הממשלתי, הודיע החשב הכללי ב־11.8.85 לב"כ התובעים, כי תמורת מכירת הציוד תשולם אך ורק לאחר שתינתן החלטה סופית בעניין הפיצויים המגיעים למתיישבים, לפי „חוק פיצוי מפוני סיני".

ב"כ התובעים, עו"ד עוגד שטרן, טוען בכתב התביעה, כי המדינה התחייבה להעביר למפוני נביעות את תמורת מכירת הציוד ללא כל עיכוב, ללא כל קשר עם בירור תביעותיהם על־פי חוק המפונים. (עתי״ם)

מניות ההסדר ירדו ב־1.8%

החופשיות עלו השבוע ב־4.1% ● נכשלה הנפקת „שגיא"

מאת אלחנן הורוביץ, כתב „על המשמר"

השבוע ירדו מניות ההסדר ב־1.8%, בעוד שהמניות החופשיות עלו ב־4.1% בממוצע. העלייה הגדולה ביותר — ב־11.5% — נרשמה השבוע במדד השערים של מניות טקסטיל והלבשה. אתמול נמשכו הביקושים ועליות השערים במסחר במניות החופשיות וההיצעים במניות ההסדר. עודפי ההיצע במניות ההסדר הגיעו ל־325 אלף ש״ח. בשוק איגרות החוב היה היצע של 1.7 מיליון ש״ח, מזה 1.2 מיליון ש״ח בצמודות לדולר ו־0.5 מיליון ש״ח בצמודות למדד. הנפקת „שגיא" של בנק ישראל נכשלה אתמול.

הציבור הוציא אתמול 1.6 מיליון ש״ח מקרנות הנאמנות ה„סולידיות".

בנק ישראל הציע אתמול לציבור

גלגלי הבורסה

איגרות חוב צמודות מסוג „שגיא" במיכרז בשווי הנקוב של 10 מיליוני ש״ח. להנפקה זו נתקבלו הזמנות רק ב־5.6 מיליון ש״ח. כל ההזמנות סופקו במחיר המינימאלי של 85%.

שער הדולר היציג עלה אתמול ב־0.33 אג', ב־0.22% ל־1.4863 ש״ח. דולר נוסעים עלה ל־1.7631 ש״ח. דולר שחור נע בין 1.585 ל־1.60 ש״ח.

השבוע עלו השערים היציגים ב־%: דולר — 0.047; לישט — 1.92; מר"ג — 1.40; פר"צ — 1.28; פל"ה — 1.38; פר"ש — 3.41; ין יפאני — 4.03.

מתחילת התוכנית הכלכלית, ב־1 ביולי 1985, עלה הין היפאני ב־33.8%. סל המטבעות עלה אתמול — בפעם הראשונה — ל־11%. כל המטבעות העיקריים — חוץ מדולר ארה״ב — עלו אתמול לשיאים חדשים.

בשוק המניות עלו אתמול 191 שערים, לעומת 74 שירדו ו־128 שנשארו בלי שינוי. מהם עלו 51 ב־5% ויותר ו־11 ירדו ב־5% ויותר. נרשמו 4 „קונים בלבד" ואף לא 1 „מוכרים בלבד".

המחזור בשוק המניות ירד אתמול ל־4.1 מיליון ש״ח, מזה כ־1.3 מיליון ש״ח במניות ההסדר. המניה הפעילה ביותר היתה של כל"ל, שהמחזור בה הגיע ל־610 אלף ש״ח, ללא שינוי בשערה.

במניות החופשיות בלטו ביותר העליות השבועיות: רטה 1 — ב־81.7%; לוינשטיין 5 — ב־77.8%; לוינשטיין 1 — ב־75.1%.

בשוק איגרות החוב ירדו השבוע הצמודות לדולר ב־1% והצמודות למדד — ב־0.2%.

במילוות קצר המועד נעו אתמול התשואות החודשיות בין 2.03% ל־2.22%, תוך מחזור של 2 מיליוני ש״ח.

בפלילים

החשוד נתפס בזכות חתימת הרבי

מאת רפאל גאון, כתבנו בדרום

חתימת הקדושה של הרבי מלובאביץ' על שטרות בני דולר אחד, כשמעליהם מלות ברכה ושמו של המבורך, הביאה ללכידתו של החשוד בגניבתם, בודקי יעקב (28) תושב קרית־מלאכי.

בשבוע שעבר התלוננו אנשים אחרים, תושבי שכונת חב"ד בקריית־מלאכי, כי דירתם נפרצה וכי דולרים, מזכרת מהרבי, נגנבו מהם.

המשטרה ערכה חיפוש בדירתו של החשוד, שהוא לדברי מפקד התחנה, עבריין סמים, ובחיפוש מצאו 19 שטרות בני דולר אחד, כולם חתומים על־ידי הרבי ועליהם ברכה ושמו של המבורך.

החשוד טען בבית־המשפט, כי יש לו „באסטה" בשוק וקיבל את הדולרים תמורת סחורה. הוא נעצר לשישה ימי חקירה.

התורכים הלכו — ה„בקשיש" נשאר

מאת ניצה רימון, כתבת „על המשמר"

„נדמה, כי התקופה העותומנית של „בקשישים", שמדינת ישראל עשתה הכל כדי להעבירה מן העולם — הולכת וחוזרת לתחומים רבים, ובעיקר לתחום הרישוי בנהיגה" — אמרה השופטת עדנה בקנשטיין והוסיפה כי יש להוקיע את התופעה הזאת.

הדברים נאמרו בדיון בבקשת המשטרה להאריך את מעצרו של המורה לנהיגה, עופר שפיר, מפרדסיה, החשוד בזיוף טפסי הבחינה העיונית בנהיגה, תמורת 100 דולר לטופס. נא־כוח המשטרה אמר כי נחקרים בפרשה תלמידים נוספים, ובינתיים, נעצרו שני תלמידים החשודים בהוצאת רשיון נהיגה באמצעות טופס מזויף שקיבלו משפיר.

הפרוצה שהתחרטה „תשב" 10 חודשים

מאת ניצה רימון, כתבת „על המשמר"

פרוצה שחזרה בה מעדותה נגד הסרסור שלה, — נשלחה לריצוי מאסר של עשרה חודשים בפועל.

איילת שרף (32) מנתניה, הגישה תלונה במשטרת העיר נגד עזרה מליחי. בהודעתה סיפרה, כי היא עובדת כיצאנית וחיה עם הסרסור שלה, אולם בימים שהיא לא חשה בטוב ומסרבת לצאת לפגוש לקוחות, היא חוטפת מכות ובעיטות בכל חלקי גופה.

במקרה אחר, הסתירה הפרוצה 25 אלף שקל מרווחיה. כשגילה זאת הסרסור הוא בעט בה בראשה ואיים לחתוך את גופה ולפזר על פצעיה מלח. בעקבות תלונתה נעצר מליחי והוגש נגדו כתב־אישום בבית־המשפט המחוזי בתל־אביב בשל סרסרות, תקיפה ואיומים.

בראשית החודש שעבר העידה איילת בבית המשפט המחוזי ומסרה עדות סותרת לעדות שמסרה במשטרת נתניה. בו הכחישה את העובדה שהותקפה על־ידי הסרסור שלה.

המסנדלים היכו ויצאו חיוורים כסיד

שני „מסנדלים" של עיריית תל־אביב, החשודים שהיכו במקל ובשרשראות ברזל אורח שביקש מהם לשחרר את מכוניתו — נעצרו אתמול ושוחררו בערבות בבית משפט השלום בתל־אביב.

מאוחר יותר נעצר גם אחיו של האורח המוכה, כחשד שהשליך סיד בפניו של אחד המסנדלים. שלשום בערב הרכיבו פקחי עיריית תל־אביב, רחמים כהן (24) ויאיר ירדני (28), סנדלים על מכוניות שחנו באורח בלתי־חוקי ברחוב אבן־גבירול בתל־אביב. בין שאר המכוניות הם „סינדלו" את מכוניתו של ששון נמני (23) מגבעתיים. כשהבחין נמני שממכוניתו „סונדלה", ביקש מן השניים לשחררה, וכשלא נענה — פרצה בין השלושה קטטה. באיכוח המשטרה, טען, כי שני „המסנדלים" היכו את ששון נמני במקל ובשרשרת ברזל וגרמו לו חבלות גופניות. האיש הועבר לבית החולים „איכילוב" ושוחרר לאחר טיפול.

באותו ערב הגיע — לטענת המשטרה — אחיו של ששון נמני, עופר מגבעתיים וכידו שקית מלאה סיד. הוא נכנס למקום שם היו שני פקחי העיריה והשליך חופני סיד לעברם. כתוצאה מכך נלקה רחמים כהן לטיפול בפניו בבית החולים איכילוב ועופר נמני נעצר. (עתי״ם)

לחברינו יוסי וחנה'לה דגן,
למשפחה ולקיבוץ דליה

אתכם באבל הכבד בהילקח האב

שמואל ז"ל

קיבוץ גבולות

לתלמה וכל המשפחה

משתתפים בצערכם במות

האב
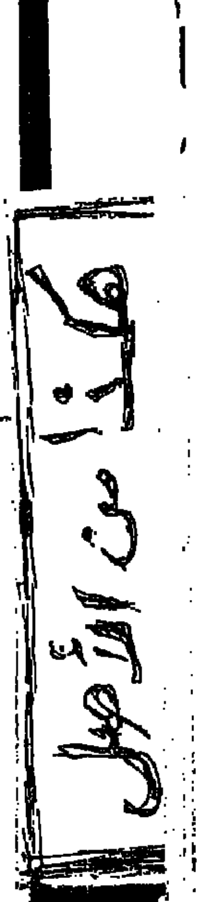
בני קבוצת לפיד
וההורים בשער־הגולן